

הישיבה השלוש-מאות-ושבעים-ושבע של הכנסת השתים-עשרה

יום שלישי, כ"ג בשבט התשנ"ב (28 בינואר 1992)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' תיכון:

ישיבת הכנסת פתוחה, רבותי חברי הכנסת.

הודעה לסגן מזכיר הכנסת. בבקשה.

סגן מזכיר הכנסת ד' לב:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה – הצעת חוק החברות הממשלתיות (תכרה להשקעות בהון סיכון), התשנ"ב – 1992.

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת – הצעת חוק תיקון פקודת הנויקין (מס' 7), התשנ"ב – 1992, מאת חבר

היו"ר ד' תיכון:

תודה לסגן מזכיר הכנסת.

ב. החלטה בדבר תיקון טעות בחוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים), התשנ"א – 1991*

היו"ר ד' תיכון:

אנו עוברים להחלטה בדבר תיקון טעות בחוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים), התשנ"א – 1991. יציג את ההחלטה חבר הכנסת יצחק לוי בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט. בבקשה.

יצחק לוי (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, שר המשפטים האיר את עיני ועדת החוקה, חוק ומשפט, שנפלה טעות באחד מסעיפי חוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים), התשנ"א – 1991. טעות נפלה בסעיף 16. סעיף 16 אומר, כי "משנתקבלה הודעה על הרחקה או החזרה של ילד שלא כרין, כמשמעותן בסעיף 3, לא יחליטו הרשויות השיפוטיות או המינהליות של המדינה המתקשרת, שאליה הורחק הילד או שבה הוא נמצא בעקבות אי-החזרתו, לגופן של זכויות המשמורת עד אשר ייקבע שאין להחזיר את הילד על-פי אמנה זו, או אם לא הוגשה בקשה על-פי אמנה זו תוך זמן סביר לאחר קבלת ההודעה".

מוכן מאליו שברישא של הסעיף צריך להיות: "משנתקבלה הודעה על הרחקה או אי-החזרה", ולא "הרחקה או החזרה", וזו הטעות. ועדת החוקה, חוק ומשפט דנה בעניין זה ואישרה שיש כאן טעות, החליטה לתקן, והיא מבקשת את אישורה של מליאת הכנסת לתיקון הטעות הזאת. כלומר: במקום "החזרה" ברישא יהיה כתוב "אי-החזרה". זו היתה הכוונה מלכתחילה. זה רק תיקון טעות, ואנחנו מבקשים את אישורה של הכנסת להחלטת הוועדה. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת יאיר צבן, דקה מן המיקרופון.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לשמוע ממי שמייצג כאן

הכנסת אברהם בורג; הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 12), התשנ"ב – 1992, מאת חברי הכנסת ח' גז'ונסקי, א' דיין, רן כהן, י' צבן וי' קיסר; הצעת חוק קביעת הזמן, התשנ"ב – 1992, מאת חברי הכנסת י' מצא וא' פורז.

עוד הונחו על שולחן הכנסת תיקוני טעויות בחוק התקציב לשנת הכספים 1992, התשנ"ב – 1992, וכן החלטת ועדת הכספים המאשרת הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 52), התשנ"ב – 1991, תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לסגן מזכיר הכנסת.

היום את ועדת החוקה, חוק ומשפט, אם כאשר שר המשפטים פנה אליכם בעניין התיקון הזה – ואנחנו כולנו מתברכים בחוק הזה ומקווים שימלא אחר ייעודו – בדקתם עם השר מדוע לא הותקנו עד היום תקנות לחוק הזה; והאם בדקתם עם השר אם אושרו תקנים להתמודדות עם המטלות שהחוק הזה מטיל?

חבר הכנסת יצחק לוי, ידידי ועמיתי, מדובר במספר לא מועט של מקרים, בכמה עשרות מקרים בשנה, חלקם תביעות שאנו חובעים ממדינות אחרות, חלקם תביעות שמדינות אחרות חובעות מאתנו. זה טעון טיפול רציני, דחוף, יעיל – האם הדברים האלה כוררו אגב הניסיון לתקן את הטעון תיקון בחוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים)?

היו"ר ד' תיכון:

תודה. בבקשה, חבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חבר הכנסת צבן, ראשית, אני שותף להערכה שלך שמדובר אולי בעשרות מקרים, ויש צורך בטיפול מהיר ויעיל במקרים האלה.

למען האמת, שר המשפטים לא פנה לוועדה, לא הופיע בפני הוועדה, אלא ביקש מאתנו בכתב לקבל החלטה זאת, זה היה מכתב מאוד לקוני ומאוד ברור של תיקון טעות, ולא קיימנו את הבירור הזה. אבל, אעביר ליושב-ראש הקבוע של הוועדה את בקשתך, ואני בטוח שהוא יסכים להעלות את זה על סדר-יומה של הכנסת ולערוך בירור עם שר המשפטים בעניין זה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד אישור תיקון טעות בחוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים)? זו הצבעה מס' 2.

חוברת י"ז, ישיבה שע"ז

— החלטה בדבר תיקון טעות בחוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים), התשנ"א — 1991:
— הצעת חוק הלוואות לדיור (תיקון מס' 2) —

ה צ ב ע

ההחלטה בדבר תיקון טעות בחוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים), התשנ"א — 1991, נתקבלה.	— 23	כעד ההחלטה
הי"ר ד' תיכון: כעד — 23, אין מתנגדים ואין נמנעים. התיקון אושר.	— אין	נגד
	— אין	נמנעים

**ג. הצעת חוק הלוואות לדיור (תיקון מס' 2), התשנ"ב — 1992*
(קריאה ראשונה)**

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
חבר הכנסת רן כהן, אני רוצה להדגיש שאין לזה חשיבות,
כיוון שרשימת המקומות — — —

הי"ר ד' תיכון:
אנו עוברים להצעת חוק הלוואות לדיור (תיקון מס' 2),
התשנ"ב — 1992, בקריאה ראשונה. נשמע את תשובת סגן שר
הבינוי והשיכון. בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש לזה חשיבות. אנחנו רוצים לדעת לפני. אם בתל-אביב
רוצים לתת 80,000 שקל ובקריית-שמונה רוצים לתת 50,000
שקל. מותר לנו לדעת את זה קודם?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
רבותי חברי הכנסת, אחזור בכמה משפטים על עיקרו של
התיקון הזה ואומר כמה ענייני. אני רק רוצה להקדים מלים
מספר. חברי הכנסת, אני חושב שאנחנו צריכים לדעת, שבטרם
נאשר את התיקון הזה לא נוכל לבצע את ההלוואות
למשכנתאות, במיוחד אלה שיש להן תוספות שמעבר לתקנות,
לאמור: כל אותן הלוואות שהן בתקנות או בגוף החוק המקורי
— מה שאישרנו השבוע זה בסדר, אבל מאחר שיש גם
הלוואות מקום ויש גם מענקים, את המענקים אנחנו לא נוכל
לאשר. אנחנו קוראים למענקים האלה "הלוואה עומדת".

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
חבר הכנסת כהן, אני רוצה להביא לתשומת לבך, גם אם
יביאו היום לפניכם רשימה, ובכוונת השר לתת 100,000 שקל
בתל-אביב ו-50,000 שקל בקריית-שמונה. לפי הסדר הוא יכול
לשנות זאת, הוא יכול לשנות מחר בלי כל אישור. אלו הן
הנחיות המשרד.

בגוף החוק נאמר: "אין בהוראות חוק זה כדי למנוע מתן
הלוואה לדיור בתנאי החזר נוחים יותר למקבלה". כידוע,
הלוואה עומדת, בדרך כלל אין מחזירים אותה, היא מתבטלת
והופכת להיות מענק. יש לתקן את הדבר הזה.

אני רוצה לומר באופן סלגרפי לחבר הכנסת וייס — הרי
זה בדיוק חוק תקציב. אמרת שלקראת תום הקדנציה אין
מביאים אלא חוקי תקציב. זה חוק תקציב.

כמורכך, יש לאפשר מתן הלוואות מקום. לנגד עיני הוועדה
תהיה הרשימה של ההנחיות של הלוואות מקום, אשר מפעם
לפעם — — —

לחברת הכנסת עדנה סולודר אני רוצה לענות — יש
תקציב לחוק הזה. אין צורך בתקציב נוסף. הוא נמצא בספר
התקציב של מדינת ישראל, שאתם אישרתם.

הי"ר ד' תיכון:
רבותי חברי הכנסת — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אפשר להפנות שאלה לסגן השר?

שבח וייס (העבודה):
אדוני סגן השר, אתה מוכן לענות על השאלות ששאלנו
אתמול?

הי"ר ד' תיכון:
רבותי, נא לשבת. סגן השר, לאיזו ועדה אתה מבקש
להעביר את ההצעה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
אני אענה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:
ועדת הכספים.

— — — אשר מפעם לפעם השר הממונה, יחד עם שר
האוצר, רשאי לתקן, להחליף, להפחית ולהוסיף מקומות
להלוואות המקום, הכול לפי העניין. כמורכך, החוק הזה בא
למנוע — שאותם שניצלו את ההלוואות לפי החוק הקודם לא
יוכלו לעשות ניצול לרעה, לאמור: ליהנות משני העולמות.

קריאה:
לנועת הכלכלה.

לגבי השאלות שנשאלו בדיון הכללי — שאלה אחת,
שחזרה על עצמה בפי כמה מן הדוברים, התייחסה לרשימת
המקומות שבהם יש הלוואות מקום. כדאי שחברי הכנסת יבינו,
שרשימת המקומות מונחת לפני הוועדה מייד עם קבלת החוק
בקריאה ראשונה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
יש לי שאלה לסגן השר: האם משרד האוצר ומשרד הבינוי
והשיכון רוצים להעלים מוועדת הכספים את הרשימה העדכנית
של היישובים?

הי"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת יאיר לוי, אתה חבר בוועדת הכספים. מדובר
כאן בקריאה ראשונה. את כל השאלות שיש לך ולכל חבר
כנסת, תוכלו לשאול בוועדה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה היה צריך להיות לפני כן.

* "דברי הכנסת", חוברת זו, עמ' 2586.

הצעת החוק לוועדה — 29
נגד — 20
נמנעים — אין
ההצעה להעביר את הצעת חוק הלוואות
לדירור (תיקון מס' 2), התשנ"ב—1992,
לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

רבתי, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת החוק
לדירור באחת מוועדות הכנסת, כפי שתקבע ועדת הכנסת.
להכנה לקראת קריאה שנייה וקריאה שלישית? זו הצבעה
מס' 3.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

ד. הצעת חוק יסוד: חופש העיסוק*

(קריאה ראשונה)

האירופית כדבר זכויות האדם, יש לה לא רק הגנה חוקתית על
זכויות האדם, אלא רשאי תושב אנגליה, אדם פרטי, לפנות נגד
ממשלתו גם לנציבות וגם לבית-הדין של מדינת אירופה, כדי
לקבל שם סעד חוקתי נגד חוק של הפרלמנט הבריטי. מי
שטוען, כמו חבר הכנסת מיכאל איתן, שמוכרחים לשמר את
ריבונות הכנסת בכל מחיר, מתנכר לא רק לעקרונות
האוניברסליים של זכויות אדם משוריינות, אלא גם לעמדה של
רוב רובה של הכנסת בעצם מ-1977, לרבות עמדת מפלגתו
המובחנת.

רבתי, מה אני מציע? בעצם, מה מציעה ועדת החוקה,
חוק ומשפט?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ביקשו ישיבה מיוחדת בפגרה כדי לאשר את חוק יסוד:
זכויות האדם, כאשר חבר הכנסת בנימין הלוי היה יושב-ראש
הוועדה.

הי"ר ד' תיכון:

גברתי חברת הכנסת שולמית אלוני, יש נוהל של קריאה
כת שלוש מלים; סביר, בכקשה, אנה המשך.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אדוני היושב-ראש, בנוסח הצעת החוק כפי שהוכאה
לקריאה ראשונה נפלה טעות מסוימת, שכן ועדת החוקה, חוק
ומשפט קבעו, בצדק, בסעיף 1, שלא כל אדם זכאי לעסוק בכל
עסק ומשלח-יד, אלא כל אזרח ותושב זכאי. זה גם הנוסח
המקובל באמנות אירופיות ואחרות. ברור שאדם שבא לכאן
כתייר אין לו זכות כזו. אבל כל אזרח ותושב יש לו זכות לעסוק
בכל עסק, מקצוע ומשלח-יד. זוהי הקביעה הבסיסית.

רבתי חברי הכנסת, בית-המשפט העליון, מפיו של
השופט חשין, זיכרונו לברכה — האב — בבג"ץ 1/49,
פסק-דין ב'דירור נגד שר המשטרה, קבע כבר כימים הראשונים
להקמת המדינה — — —

אברהם בורג (העבודה):

נגד שר המשפטים. כך כתוב בדברי ההסבר.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
לא, נגד שר המשטרה. לפעמים נופלת טעות. גם זה קורה
ל"בחור הועצער" או למי שנתן לו. מישוהו טעה כאן. זה לא
העניין המרכזי.

העיקרון שקבע בית-המשפט העליון הוא עיקרון חוקתי
שלא כתוב על ספר, אבל זה עיקרון שהוא נכון אך ורק כלפי
מעשי המינהל. אנחנו עוסקים בחוק שמכוון לחקיקה של

הי"ר ד' תיכון:
אנו עוברים להצעת חוק יסוד: חופש העיסוק, של חבר
הכנסת אמנון רובינשטיין, בקריאה ראשונה. יציג את החוק
חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, בכקשה.

שרה דורון (הליכוד):

— — —

הי"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת שרה דורון, הדירור נגמר, גם ההצבעה
התקיימה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שאני מביא
כפני הכנסת כאן לקריאה ראשונה — — —

הי"ר ד' תיכון:

תמתין בכקשה. חבר הכנסת חנן פורת, הואל בטובך
לשבת. חבר הכנסת אברהם ורדיגר, בכקשה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שאני מביא
כאן לקריאה ראשונה היא הצעת חוק קצרה, כיאה לחוק חוקתי.
אבל, כמו כל חוק חוקתי היא מעט המכיל את המרובה. עד
שאני בא לומר כמה דברים בוכות ההצעה הזאת, אני רוצה
להסביר, שהצעות חוק יסוד אלה שאני מביא בפני הכנסת
נועדו לעקוף את המכשלה הגדולה שמנעה קבלת חוק יסוד:
זכויות האדם. חסר גדול מאוד, חור מורגש במערכת החוקתית
שלנו, דבר שאנחנו לא גאים עליו. אבל מוטב מערכת של
חוק יסוד נפרדים, שלגביהם, כך אני מאמין, יש הסכמה בבית,
מאשר העדר כל שריון של זכויות האדם במדינת ישראל.

אני מבקש להתייחס גם לאותם חברי כנסת שדיברו נגד
עצם הרעיון של קביעת זכויות אדם על-ידי הכנסת. אני מוכרח
לומר, שהתפלאתי לשמוע חברי כנסת דווקא מסיעת הליכוד
מדברים נגד הרעיון של הגנה חוקתית על זכויות האדם, דבר
המנוגד גם באורח מוחלט לעמדת הסייעה בכנסות קודמות.
הייתי מפנה אותם לוויכוח הגדול בין חבר הכנסת מנחם בגין
— האב, לא הבן — בכנסת הראשונה, כאשר הוא התכתש עם
מה שהיתה אז מפא"י, והסביר כי הגנה חוקתית על זכויות אדם
היא חלק בלתי נפרד מהדמוקרטיה.

רבתי חברי הכנסת, אין היום כמעט מדינה שאין בה הגנה
חוקתית כזו על זכויות האדם. תמיד בכנסות קודמות היו חברי
כנסת נוהגים להביא כדוגמה את אנגליה, הממלכה המאוחדת,
שאין בה הגנה חוקתית על זכויות האדם. רבתי חברי הכנסת,
הדבר הזה אינו נכון עוד. מרגע שהצטרפה אנגליה לאמנה

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, שתי הודעות. ראשית, רשימת הדוברים סגורה. כל דובר יקבל מכסה של שלוש דקות.

שבח וייס (העבודה):

בחוקי־סוד אף פעם — — —

היו"ר ד' תיכון:

שלוש דקות. חבר הכנסת שבח וייס, את זה למדתי ממך. אני יודע שזה חוקי־סוד, אבל זה חוק קצרצר.

רבותי, ראשון הדוברים — חבר הכנסת אברהם שוחט; איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להציע לפחות לגבי אלה שיבואו אחר, שמכיוון שמדובר בחוקי־סוד, המנה תהיה חמש דקות. היו פעם מנות של עשר דקות, ירדנו לחמש דקות, ירדנו לשלוש דקות. חוקי־סוד זה עניין רציני מאוד. הוא מנוסח בקצרה, אבל הוא מבחינת מועט המחזיק את המרובה, כמו כל חוקי־סוד. זו הצעה לשיקול דעתו של היושב־ראש.

חברי הכנסת, אני רוצה לברך את חבר הכנסת אמנון רובינשטיין על יוזמתו, אם כי עצם השיטה שבה חבר הכנסת מרירי ורבי הפרופסור אמנון רובינשטיין — באמת מרירי ורבי — מנסה "להגניב" את החוקה, מצביעה על שגגה כוללת בתחום חקיקת חוקה בישראל.

כעבר היתה לעניין הזה ועדה, היו החלטות, קיבלנו בקריאה ראשונה את ההצעות לגבי חקיקת חוקי־סוד: מגילת זכויות האדם — — —

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
ברוב עצום.

שבח וייס (העבודה):

רוב עצום, אדיר. זה היה בשנים הראשונות להיותי חבר הכנסת, לפני שבע או תשע שנים. חברת הכנסת שולמית אלוני עמדה בראש ועדת משנה של ועדת החוקה, חוק ומשפט לעניין חוקי־סוד, והיתה לי הזכות לעבור יחד אתה. התקדמנו בתחום הזה, אבל מובן שבסוף, מתוך שיקול פוליטי, אידיאולוגי, העניינים האלה נחסמו.

אם חבר הכנסת אמנון רובינשטיין יצליח, חלקיקים-חלקיקים, פרודות-פרודות, לעבור לאטומים, ומן האטומים למערכת כוללת יותר, ואם זה לא ייצור בוקה ומבוקה ומבולקה, ויש שם איזה סדר, בדרך החצי-מחמתית, חצי-לגיטימית, של הגנבת חוקה לסדריו־מל של מדינת ישראל — אנתנו נברך אותו על כך.

הערה שנייה. מובן שכאשר יבוא חוק אשר יסדיר את כל עניין החקיקה והחוקה הכוללת, את כל עניין השריין נכלול כסעיף אחד, ובוודאי יקבע רוב מיוחד או רוב מוחלט. ההבדל הוא, שרוב מיוחד הוא תמיד קצת יותר מרוב מוחלט, צריך לקבוע בפירוט עד כמה יותר.

אני רוצה להעיר עוד שתי הערות מהותיות בעניין הזה. קביעת חופש העיסוק פותרת אולי עניין אחד, שאדם יוכל לעסוק במקצוע הראוי, כמוכן על-פי ההסדרים המקובלים בכל מדינה שלא רוצה להפקיר את האזרחים לחובבנים מקצועיים, לשרלטנים ולגונבי דעת; זה ברור מאליו. אבל זה לא פותר את הבעיה של חופש אי-העסקה. יכולים להיות אנשים בעלי

הכנסת. כמו כל זכות אדם, הזכות לעסוק באורח חופשי ולא הגבלה של צו שלטוני היא לא זכות מוחלטת, היא זכות יחסית. אין צורך לומר, שיש הרבה מאוד מגבלות על זכות כזאת במשטר דמוקרטי. אני לא אוכל להכריז על עצמי כעל רופא אלא אם כן קיבלתי את ההיתר, את הרישוי המתאים לצורך זה. כלומר, יש לנו שורה של הגבלות על חופש העיסוק במדינה דמוקרטית, והחוק הזה מכיר בכך.

מה אומר החוק? "אין מגבילים זכות זו אלא בחוק ומטעמים ברורים של טובת הכלל". אני רוצה להסביר למה ועדת החוקה, חוק ומשפט מציעה את הנושא הזה בנוסח כזה ולא בנוסח אחר. "מטעמים ברורים של טובת הכלל" — פירושו של דבר, שאחה מגביל את חופש העיסוק של האדם אך ורק אם זה לטובת כלל הציבור; ואחה לא מגביל אותו אם זה לטובת גילדה מסוימת, או אינטרס מסוים, או סקטור מסוים, או מנופול מסוים, או פרטקציוניסטי מסוים, או מישהו שמקורב לשלטון. אתה יכול להגביל את הזכות אם אתה מוכיח, שההגנה על כלל הציבור דורשת שאדם המתיימר להיות רואה-חשבון אכן יהיה רואה-חשבון. אבל, אתה לא יכול לומר שאחה מגביל עסק מסוים מפני שהוא פוגע באיזה מפעל מנופוליסטי שאתה מעוניין בו. רבותי, היו דברים מעולם.

רבותי, יש לנו חקיקה ישנה של הכנסת, שהיא מאוד פרוכלמטית מבחינת חופש העיסוק. אנחנו נצטרך לדון בה ולבחון, אם היא עולה בקנה אחד עם החוק הזה. נעשה זאת אולי לקראת הקריאה השנייה והקריאה השלישית. אבל על העיקרון עצמו, העיקרון שמוכרחים להגביל גם את המחזיק בעניין הבסיסי הזה, אין חולק.

שתי הערות אחרונות. אדוני היושב־ראש, אנחנו מציעים כאן, שאת החוק הזה אין לשנות אלא ברוב של חברי הכנסת. זה לא רוב משוריין. אין כאן שריון. לדעתי, צריך יהיה להיות שריון לאחר שיתקבל חוק שיסדיר את העניין הזה, כמו חוקי־סוד: החקיקה, הדרישה לרוב מוחלט, שהוא לא רוב משוריין, בעצם אומרת לכנסת דבר אחד: את לא יכולה לקבל חוק כזה ברוב מקרי, את צריכה לקבל זאת ברוב מוחלט של כלל החברים. אני רוצה להדגיש, שבהרבה סוכנויות ובהרבה הוראות שחלות על גופים אחרים, זהו בכלל הקוורום. הקוורום הוא רוב מוחלט. ככנסת אין הוראה כזאת, בצדק, משום שאחרת אפשר היה להיתקל יום-יום במכשולים, אבל הקביעה שלנו היא קביעה מינימליסטית, צנועה לגמרי, לא דורשת שריון אלא רוב מוחלט.

דבר נוסף שאני רוצה להזכיר, ברשותך, אדוני היושב־ראש, הוא שהחוק הזה הוא אחד בסדרה של ארבעה חוקים, שכולם נועדו לשריין את זכויות היסוד של האדם. החוק הראשון והחשוב ביותר, חוקי־סוד: כבוד האדם וחירותו, עבר קריאה ראשונה, ואני מקווה שיחזור בקרוב לכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. החוק השלישי הוא חוקי־סוד: חופש ההפגנה, והחוק הרביעי הוא חוקי־סוד: חופש הביטוי. שני החוקים האלה טרם עברו קריאה ראשונה.

אני מקווה שלאחר שיעברו קריאה ראשונה וכל החוקים האלה יובאו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, נפתח דף חדש במשפט של מדינת ישראל, דף חוקתי המגן על האדם באשר הוא אדם, המגן על האזרח מפני שרירות, גם של הכנסת. זאת הנקודה המרכזית: הגנה מפני שרירות גם של הכנסת. כאמור, ההגנה שלנו מאוד מאוד צנועה, מדובר על רוב מוחלט. תודה.

מקצועות, שמטעמים כאלה ואחרים מוסד ציבורי שלטוני כזה או אחר לא יעסיק אותם, על-פי נימוקים מפלים. אני אומר זאת כדי שלא תהיה כאן אשליה, שאנחנו פורצים כאן את הפריצה העיקרית בתחום חופש העיסוק.

הערה שנייה. אני מסופק אם אנחנו נצליח להיאבק נגד הגילדיוס בישראל, שחבר הכנסת רובינשטיין הזכיר. כמוכן, באמצעות החוק הזה לא נצליח, כי הם, על-ידי הגדרות אקדמיות, סוגרים את עצמם.

הערה אחרונה לסיכום העניין: אני חושב שכדאי להמעיט בחוקים כאלה. צריך להיות כלל אחד בחוקה, שבמדינה דמוקרטית הכול מותר, חוץ ממה שהחוק אוסר מטעמים כאלה ואחרים. זה יכלול גם את העניין הזה. לפי שעה, יוזמה מבורכת. אני מברך את חבר הכנסת רובינשטיין ואצביע בעד.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחברת הכנסת שולמית אלוני.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצטרף לדברי עמיתי, חבר הכנסת שבח וייס, לדברים הטובים שאמר גם לכתובתו של חבר הכנסת רובינשטיין וגם לכתובתה של חברת הכנסת שולמית אלוני. אני שמח במיוחד לומר את זה, מסיבות שהכול יכולים להבין.

שבח וייס (העבודה):

רגע, רגע. לא הנתי. זה בגלל המשולש?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

נכון, נכון. חבר הכנסת שבח וייס, אתה מדבר על המשולש.

חברי הכנסת, חבר הכנסת רובינשטיין מנסה לעשות כאן את הבלתי-אפשרי. כפי שתיאר חבר הכנסת וייס, אם אי-אפשר לקבל את השלם, הוא מנסה "להאכיל" את הכנסת מנה אחר מנה. ולוואי שתצלח דרכו בעניין הזה, תצלח אז גם דרכנו.

אני רוצה לומר למפלגות הדתיות והחרדיות, שבגללן איננו יכולים לעשות מלאכה מתוקנת, אני מאמין שאם — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מלאכה מקולקלת אתם הולכים לעשות.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת יאיר לוי, אני מסכים שמי שקרא את קריאת הביניים יראה כל מה שאני רואה כמתוקן — כמקולקל, ואני אראה כל מה שהוא רואה כמקולקל — כמתוקן; אני מסכים.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, נא להירגע. חבר הכנסת יאיר לוי. חברת הכנסת שולמית אלוני, תוכלי מייד להשיב.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני חושב שאולי אפילו מנקודת הראות שלכם אתם עושים טעות כשאינכם מקבלים את הצעת הפשרה הנדיבה שהכנסת, כמעט כולה, קיבלה על עצמה, בקושי, שלא להחיל את החוק הזה על הסטטוס-קוו בענייני אישות.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני מדבר על חוק זכויות האדם. אני מדבר על הסך-הכול. למה אתה מגיע עם החוק הזה? היינו הולכים אז למלאכה מתוקנת, ולא היינו מטריחים לא את חבר הכנסת רובינשטיין ולא את הכנסת לעשות מלאכה חלקים-חלקים.

הצעת החוק שלפנינו היא אכן חלק אורגני מתיפסה של זכויות יסוד. יש לנו כאן בעיה רצינית של איוון נכון בין חופש הפרט לבין טובת הכלל. בכלל, בנושא של חוק זכויות האזרח וחוק זכויות האדם, זו הסוגיה שתעמוד תמיד על הפרק. איך ליצור את האיוון הנכון בין השניים האלה.

אין לי מה להעיר לחוק עצמו, פרט לעובדה שכאשר נתרגם אותו, כאשר נעסוק גם בחוקים שייגורו ממנו, נצטרך אכן לשמור על ההגבלות במידה, אבל לפי הצורך של שמירת טובת הפרט, גם כאשר מדובר על רישוי של מקצועות וגם כאשר מדובר על הגבלות ועיסוקים ובתי-עסק וכדומה, למשל, על-פי ההגבלות שהרשויות המקומיות נוטלות לעצמן את הזכות ולפעמים גם את החובה להטיל.

תראו באיזה עיתוי אנחנו מעלים את הנושא של חופש העיסוק. יש אירוניה, אירוניה כאובה מאוד. אנחנו דנים במצב, שיש בו פער בלתי נסבל בין התקדמות תחיקתית שאנחנו עשויים לעשות כאן לבין פיגור במצב הסוציאלי, שצריך היה לעמוד בהתאמה. הרי עולים חרשים, שעל-פי החוק הזה יצטרכו מחר — וכבר היום הם צריכים — להוציא רישוי למקצוע שלהם, ישיגו את הרישוי למקצוע שלהם. אם זה בתחום הרפואה, או בתחום עריכת-דין, או בתחומים אחרים, יש להם חופש לעסוק במקצוע ללא אישור, אבל הם מנקים את הרחוב כרחובי, במקום שאני גר. יש להם חופש העיסוק ברפואה או במשפט או במדע, אין להם רק הזכות לעסוק במה שיש להם חופש לעסוק בו.

פן אחר של השאלה העלה חבר הכנסת שבח וייס. יש אקדמאים ערכים, למשל, שחופש העיסוק מתיר להם את החופש לעסוק, אלה ששם רשיון ואלה שאינם זקוקים לרשיון, אלא שהמערכת הממלכתית שלנו והארגון החברתי לא מאפשרים להם לנצל את חופש העיסוק שלהם.

לכן אני אומר, שלגבי חלק ניכר מהציבור שלנו, חופש העיסוק עלול להישאר מלה ריקה מתוכן, אם לא נדאג להתקדמות חברתית ולמדיניות כלכלית-חברתית, כדי לסגור את הפער בין האושיות התחיקתיות שנאמץ כאן לבין המציאות החברתית כפועל. תודה רבה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חברת הכנסת שולמית אלוני, בבקשה. חבר הכנסת יאיר לוי, אתה לא שואל אותי איפה מי. לכן אני מציע שנתקדם. רשות הדיבור לחברת הכנסת שולמית אלוני, ואחריה — לחבר הכנסת אברהם פורז.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנחנו שותפים לדעת שלושת הדוברים שדיברו לפני, ואני מצטרפת לדברים שאמרו.

יגאל הורביץ (הליכוד):
גם לדרך?

החוק הזה חשוב, משום שהוא קובע אמות־מידה יסודיות, שאולי יהיו בעתיד חלק של חוקת מדינת ישראל.

נדמה לי שמדינת ישראל מפרשת את חופש העיסוק, או בעיקר הליכוד־מפרש את חופש העיסוק, כחופש העיסוק של הממשלה. על כך אני רוצה למחות. לאדם מותר לעסוק בכל, הממשלה צריכה לא לעסוק כמעט בשום דבר, חוץ ממה שהיא מוכרחה לעסוק בו.

שבח וייס (העבודה):
laissez faire

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

ה־laissez faire אליבא דשני חלקי הבית זה חופש העיסוק של הממשלה. הממשלה יכולה לעסוק בהקמת מפעלים כלכליים, יכולה להקים חברות, יכולה להעסיק עובדים. הממשלה מנהלת את קרקעות המדינה, גם זה חופש עיסוק של המדינה. המדינה גם נכנסת לכל דבר שהיא צריכה ולכל דבר שהיא לא צריכה.

לדוגמה, לפני כשנה וחצי העביר לנו שר התיירות, באישור ועדת הכלכלה, רישוי למלווי קבוצות לחוץ־לארץ. אם היו אומרים שצריך מורי דרך, זה נכון. כמעט כל מדינה מגינה על המקצוע של מורי הדרך, כי מורה הדרך צריך הכשרה מסוימת. אבל מדינת ישראל חוקקה תקנות אקס־טריטוריאליות, המחייבות את המלווה הישראלי של הקבוצה ביציאתו לחוץ־לארץ. אותו אדם שצריך לדאוג שיהיו חדרים, שיהיו שירותים ושהאוטובוס יגיע בזמן, צריך רישוי. מדוע? — כי היו פה ושם תלונות על טיב הנסיעות לחוץ־לארץ, והיו תקלות. בסדר, כמעט בכל מקצוע קורית תקלה. גם כאשר אתה נעזר בשירותיו של רופא, הוא יכול להפסיד את המשפט, אם לא לעולם האמת. ועורך־דין יכול להפסיד את המשפט, אם לא לקחת עורך־דין טוב. אבל מה לעניין זה עם מלווי קבוצות לחוץ־לארץ? אלא שזה המשך של הגישה הכולשביקית, האומרת שהמדינה מנהלת הכול, מכוננת הכול, וגם מלווי קבוצות לחוץ־לארץ צריכים להיות בשליטת המדינה.

אדוני היושב־ראש, אני רואה שאתה מחייך. תדע לך שגדרעון פת, שר ממפלגתך — לא רק ממפלגתך הנוכחית, אלא כביכול אדם בעל השקפת עולם ליברלית — הוא שהביא לנו את החקיקה "הנאורה והמתקרמת" הזאת.

היו"ר ד' תיכון:
מותר לשאול אותך שאלה?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
בבקשה.

היו"ר ד' תיכון:
האם אתה הצבעת בקריאה טרומית על חוק החונכים? מה דעתך?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אנכי לא הצבעתי בעד חוק החונכים. החוק של חבר הכנסת יואש צידון, שרוצה להפוך את כל היזמים לזוקקים לגנת, הוא בנוסח הידוע והמקובל עליכם.

היו"ר ד' תיכון:
עלינו?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
כן, בוודאי. כל דבר צריך לו אבא מטעם הציבור, בלי זה זה לא ילך. האמת היא שיש דוגמאות בחוץ־לארץ, בצרפת

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

גם לדרך. אני חייבת להעיר שתי הערות. האחת, כדאי לזכור שהסיבה שאין לנו חוקי־סוד: זכויות האדם אינה רק החשש בנוגע לשמירת דיני הנישואין והסטטוס־קוו, אלא בשל השקפה שחבר הכנסת יאיר לוי בצעקנותו הביע והעלה, ושנחנו נתקלנו בה פעמים מספר — הסיורב להכיר בשוויון ובאי־אפליה.

האלמנט הזה, שכל אימת שנחנו עוסקים בזכויות האדם באים להגביל זאת, שלא תהיה זו אפליה אם הדבר נובע מהיות המדינה מדינה יהודית. כמו שבדרום־אפריקה אמרו פעם, שלא תהיה זו אפליה בין אדם לאדם, אם האפליה נובעת מכך שהאנשים הם אנשים לבנים. ולכן העוקה הגדולה, ויש כאן כאלה שרוצים נתח גדול יותר.

אבל, כל עוד אין אצלנו, מעוגן בחוק, יסוד השוויון בין אדם לאדם בפני החוק, אני הייתי נוהרת, חבר הכנסת רובינשטיין, מאמירה של טובת הכלל בלבד. יותר מדי פעמים בארץ הזאת אנחנו עדים לדספוטיות של הרוב, כלי התחשכות ביחוד.

הייתי מסייגת את החוק — שאני מקבלת אותו מאוד מאוד — באמירה, שכל אדם וכאי לעסוק בכל עסק, מקצוע או משלח־יד; אין מגבילים זכות זו אלא בחוק שהמקצוע, העיסוק או משלח־היד מחייבים מעצם מהותם לצורך שירות טובת הכלל. כלומר, אם יש צורך ללמוד רפואה, המקצוע מחייב את הלימוד, ולא כל אחד יכול לעסוק בזה. אני לא חסידה של הניסוח שהבאתי, אבל אני חושבת שמה שאני רוצה הוא לקבוע בדיוק את השטח שבו יכול החוק להגביל את העיסוק כדי שילמדו אותו, אם יש צורך בלימוד, אם יש צורך בהכשרה, אם יש צורך במוניטין, אם יש צורך בערבויות. ככל עיסוק, מקצוע וכו' יש צורך בהכשרה מסוימת. על־כן, ההגבלה תהיה לצורך אותה הכשרה, כדי להגן על טובת הכלל, כי אני לא רוצה שכל אחד יעסוק ברפואה, במשפטים או בכל עסק שהוא לא מבין בו.

הייתי מבקשת שבועדה ניתן את הדעת על המושג הכללי הזה של טובת הכלל. במדינה שבה אין שוויון בפני החוק, במגילת זכויות האדם בשלמותן — לנתב לצורך מקצוע מסוים. תודה רבה.

אני לא חושבת שצריך לציין עם הצפצוף כל כך הרבה זמן. הרי את המשפטים האחרים האדם עצמו לא יכול לשמוע. איזה פטנטים אלה?

היו"ר ד' תיכון:
אמרתי לך, אני לא ממציא פטנטים. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם פורז, ואחריו — לחבר הכנסת ראובן ריבלין.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, זכות חופש העיסוק היא אחת מחירויות היסוד של האדם, ובדרך כלל אין זה מן הראוי להגביל אותה אלא במקרים שלחברה חשוב להגביל את העיסוק, כמו באותם מקרים שצינו כאן: עיסוק ברפואה או עיסוק בנושא אחר שיש בו רגישות מיוחדת, ואדם צריך שתהיה לו מיומנות מסוימת על־מנת לעסוק בו.

אומנם אין לנו חוקה, אך זכות זו הוכרה על־ידי בית־המשפט העליון עוד בראשית ימיה של המדינה, במקרה ידוע מאוד של אדם שרצה להיות מין "מאכער" במשרד הרישוי, וניסו למנוע את הדבר ממנו.

עם זאת, אני רוצה להבהיר בפני אותם ידידים מהמפלגות הדתיות, שאין בחוק זה שום פגיעה בערכים שהם רואים אותם כה מקודשים. כל פעם הם חושבים, שאם הם נכזו ברוחחין עליהם להיזהר בצוננין. פה מדובר על כל אדם הזכאי לעבוד, ולא על חובה המוטלת על מאן דהוא לקבל לעבודה. ברור שנצטרך לכר את הבעיות שמדינת ישראל מתלבטת בהן, כינייהן בנושאים ביטחוניים, נושאים הקשורים לשירות הביטחון או למוסדות ביטחוניים, נושאים הקשורים בתרבות זו או אחרת, כאשר חלקים בתוך החברה הישראלית סבורים שיש ייחוד למקצועות מסוימים. אם דאגתם הרבה של חברי מן המפלגות החרדיות היא שמא בכך תיפתח האפשרות שכל אחד יוכל לעסוק ברבנות, נדמה לי שגם החוק כיום קובע, שעל-מנת לעסוק ברבנות צריך רישוי, בדיוק כפי שהדבר נקבע לגבי עורכי-דין או לגבי יופאים, כפי שכבר הבהירו קודמי.

יש פה גם שאלה, אם העניין של זכאי הוא גם חיוב לגבי אחרים. זאת שאלה שצריכה עיון, מה עוד שהדברים כרוכים גם בסעיף השני, המדבר על כוחן של תקנות ההגנה לשעת-חירום.

אין לי כל ספק, שוועדת החוקה, חוק ומשפט, אשר מתלבטת בכל אותן שאלות, תעלה על שולחנה גם את השאלות הדרושות עיון נוסף, כגון הנושא הביטחוני, נושא השירות בצה"ל, אם מדובר פה בעסק או בעיסוק, וכן כל אותם דברים הקשורים לשאלות הרבות אשר עולות מדי פעם בפעם על סדר-יומה של הכנסת, כמו גם ביצירות הישראליות.

אני רוצה לבוא ולומר שאנחנו, אנשי הליכוד, לא השכלנו להעביר חוקה לישראל, גם לא השכלנו להעביר חוקי-יסוד, אשר שר המשפטים הגדירם כגולת הכותרת בעבודתנו. אני חושב שכאשר נבצר מאתנו לעשות דבר כמקשה אחת טוב שנפעל כפי שחבר הכנסת אמנון רובינשטיין מבקש שנפעל — שניקח אותם נתח אחר נתח, כלי לפגוע בעקרונות מגילת העצמאות ובאמונה שכל אחד ואחד מאתנו נושא עמו, כפי שהדבר בא גם לידי ביטוי בסך-הכול הקולקטיבי שהוא מצע הליכוד.

אני רוצה לומר גם, שכל עוד לא נשכיל לחוקק אותם חוקי-יסוד, לא נוכל להביא גם לידי שינוי שיטת הממשל בישראל, דבר שהוא כה מחויב. ואם אין לנו אותה תשתית תחיקתית, כמו שמוצעת, למשל, בחוקי-יסוד: החקיקה, אשר גם לגביה יש טרוניות רבות מצד חברי הקואליציה, לא נוכל להגיע למשאת נפשו של הליכוד — לחיות בארץ-ישראל כולה, במדינה יהודית שתהיה גם דמוקרטית. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חגי מירום. אחריו — חבר הכנסת אברהם כורג.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין ספק שהמחשבה שהעלה חבר הכנסת רובינשטיין, שלפיה באין חוקה יש מקום לנסות לחוקק פרוק-פרק של חוקי-יסוד, לפחות בנושאים שאנחנו יכולים להסכים עליהם ולמצוא לגביהם חזית רחבה של תומכים בתוך הכנסת, היא מחשבה נכונה.

ככלות הכול, מדינת ישראל מתחבטת עוד מראשית שנות ה-50, כאשר ועדת-הררי ישרה על המדוכה וניסתה להביא חוקה למדינת ישראל, במצוות הכנסת — ולא מצליחה לכונן כאן את זכויות היסוד הדרושות לאנשים על-ימנת לקיים את החיים במדינה ירבונית, דמוקרטית. על כן, אני חושב, שנכון עושה חבר הכנסת רובינשטיין, ונכון יעשה כל מי שייקח

ובמקומות אחרים, איך בעלי מקצוע מסוים עוזרים לבעלי מקצוע אחר.

בחוק הזה, במתכונתו זאת, אם יגיע, חלילה, לכנסת כפי שהוא, אני בוודאי לא אתמוך; אבל בחוק במתכונת אחרת, אולי כן.

רבותי חברי הכנסת, חופש העיסוק לפרט — כן. מה שצריך להגביל זה את חופש העיסוק של המדינה. את חופש העיסוק הזה צריך לצמצם, וככל האפשר מהר יותר, וככל האפשר בכמות גדולה יותר.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת ראובן ריבלין. אחריו — חבר הכנסת חגי מירום.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כחבר הליכוד וכתומך בממשלה אני מוכרח להעלות על נס את פעולתה של סיעה קטנה מאוד, העושה כל כך הרבה למען קידום החקיקה בישראל, וגם את האנשים המאיישים את ספסליה — פרופסור אמנון רובינשטיין וחבר הכנסת אברהם פורז, אשר עושים כה רבות למען קידום החקיקה במדינת ישראל, להפארת העם, המדינה והכנסת עצמה. לא תמיד אני מסכים עם ההצעות שלהם, אבל ברוב המקרים אני מסכים גם להצעות החוק שלהם.

לעניין חוק זה, אני תומך תמיכה נלהבת בחוקי-יסוד: חופש העיסוק, אם כי הוא אינו מוסיף הרבה על אותם חוקים שכבר קיימים במדינת ישראל.

חברי ומורי פרופסור אמנון רובינשטיין, חבר הכנסת הנכבד, רק לפני שבועות מספר העבירה הכנסת תיקון לחוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, פרי יוזמתם של כמה חברי כנסת, ביניהם גם חבר הכנסת פורז ואני. הבאנו לידי כך שלא יוכלו להיות אפליית לגבי אדם המבקש לעסוק בעיסוק כלשהו במדינת ישראל, בגלל השתייכותו הלאומית, הדתית, או אפילו בגלל נטיות כאלה ואחרות, ומבחינת מעמדו האישי.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

ביני לבין חבר הכנסת ראובן ריבלין יש משהו משותף —

היו"ר ד' תיכון:

מה אתך, חבר הכנסת אברהם פורז? מה קורה לך? נתנו לך מחמאה ואתה יוצא משויי משקלך.

כבקשה, חבר הכנסת ראובן ריבלין.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אין שחוק זה עלול לעורר סערה-זוטא באולם זה, לקראת ההצבעה, ידוע לי — וכך גם נתברר לי לאחר שביררתי את העניין אצל נציגי משרד המשפטים — שגם ועדת השרים לענייני חקיקה וגם שר המשפטים תומכים בחוק. כחבר הליכוד וכחבר הכנסת אני מקווה שבנושאים מצפוניים יפעל כל אחד לפי מצפונו. אין כל ספק, שראוי לקבל חוק זה והוא אינו נוגד את המדיניות של הליכוד ואת מצעו.

יתר על כן, כבר הזכרתי קודם לכן: רק לפני שבועות מספר קיבלה כנסת ישראל תיקון לחוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, חוק שהוא פרי יוזמתם של כמה חברי כנסת, ביניהם חבר הכנסת אברהם פורז, חבר הכנסת שבה וייס, וגם אני, הקטן בכני הליכוד: גם אני הייתי שותף ליוזמה זו.

המתמשכת שלו. להכליל בחוקי־היסוד שלנו את כל מה שנמנע מאתנו עד כה במסגרת של חוקה. אני מקווה שבסופו של דבר הכול יצטבר לחוקה. אני, כמובן, אתמוך בהצעת החוק הזו. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה רבה. חבר הכנסת אברהם בורג, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת צ'רלי ביטון.

אברהם בורג (העבודה):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, בהצטרפי לברכות קודמי אני רוצה לשאול לגבי נקודה נוספת, בייחוד נוספת על הדברים שאמר כאן חברי, חבר הכנסת חגי מירום, על האפליה של נשים בתחום חופש העיסוק, על אפליה של ערבים בתחום חופש העיסוק. אני רוצה לשאול שאלה נוספת בנושא שנקרא "טובת הכלל".

כאשר אנחנו מדברים רבות כל כך על נושא של חוק זכויות אדם בישראל, ההתנגדות לא באה רק מצד אנפים לאומניים בכנסת הזאת, שרוצים להצמיח כל אפשרות של שוויון זכויות בין האזרח הערבי לאזרח הישראלי, אלא היא באה גם מצדם של אנשים שבמהותם מתנגדים לדמוקרטיה כיהודים, מתוקף החוק הדתי, מתוקף עמדתם הריתית.

אני שואל את עצמי שאלות שעל חלקן תהיה התשובה פשוטה, ועל חלקן תהיה התשובה מעורפלת, ובנקודה שהתשובה תהיה מעורפלת ייבחן החוק הזה. נשאל, למשל: אם יבוא אדם וירצה להקים חנות לממכר מוצרי מין במאה־שערים, מוכן שיגידו לו שזה אי־אפשר, הרי זו התגרות, זאת הכשלה, יש כאן פגיעה ברגשות של ציבור. הוא לא יקבל רשיון לפתוח שם חנות כזאת.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אברהם בורג (העבודה):
על זה תהיה הסכמה, זה נקרא טובת הכלל.

משה גפני (דגל התורה):
איך זה שבכל נאום אתה מגיע למאה־שערים?

אברהם בורג (העבודה):
משם אני מתחיל.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת גפני, חן לו לדבר בדרכו.

אברהם בורג (העבודה):
אם ירצה אדם אחר לפתוח, למשל, חנות לממכר עיתונים בעיכורה של בני־ברק, עיתונים — "ידיעות אחרונות", "מעריב", "חדשות", "הארץ", ועוד עיתונים שכל אדם מן השורה קורא, ושאיך בהם התגרות יוצאת מגדר הרגיל, יגידו לו אנשים: מפני טובת הכלל אתה לא יכול לפתוח שם חנות כזאת. האם גם כזה אנחנו נראה עניין של טובת הכלל?

ראובן ריבלין (הליכוד):
בית־המשפט הגבוה לצדק יאמר במצב החוקי של היום כי הוא רשאי.

אברהם בורג (העבודה):
ובכל זאת אנחנו מוצאים מציאות חברתית מסוימת, שכאשר אדם רוצה לעסוק בעיסוק מן הסוג הזה, אומרים לו: לא.

לעצמו פרק שניתן להשיג סביבו קונסנסוס ויביא אותו לכלל חקיקה.

אני חושב, שהדיבור על חופש העיסוק הוא משמעותי מאוד וחשוב היום, מפני שחופש העיסוק הוא זה שקובע את אורחות חייו, את תרבותו ואת גאוותו האישית של האדם, וכן את הגשמת מאווייו האישיים. בעניין זה אין כל ספק, שהנחת יסודות קונסטיטוציוניים דוגמת אלו שחבר הכנסת רובינשטיין מניח היום חשובה מאוד מאוד למדינת ישראל.

אבל, חברות וחברים, חופש העיסוק במדינת ישראל של היום, אף שאני שמח על החקיקה של חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, שגם הוא נדבך, אינו מוגשם, ואיני בטוח אם גם אחרי שנקבל את חוקי־היסוד נוכל להגשים אותו. באין כלים לאומיים מוסכמים הדרושים לנו.

כן, למשל, חברות וחברים, אין ספק שככל שאנו חוזרים ומדברים ומציניים שנושים הן שוות, וככל שאנחנו מרבים לדבר על כך שזכותן של נשים לעסוק באותן משרות כמו גברים היא מוקנית, ואינה נופלת מזכויותיהם של הגברים, עדיין המצב בארץ הוא כזה שהנשים נחותות, וכאשר הן באות לקבל עבודה או לזכות בעבודה וניגשות למכרו, יש מי ששוקל לגביהן את שקלולי האימהות שחבואו אולי במשך הזמן, החשש מפני היריון וכיוצא באלה —

שבה ויים (העבודה):

זה בעניין ההעסקה, ולא עיסוק.

חגי מירום (העבודה):

— — — וכך נפגע חופש העיסוק, מפני שאשה מבקשת לעסוק במשהו שהיא מעוניינת בו, והמעסיק, או מי שעומד מאחורי המכרז, עושה שיקולים שלא מן העניין.

כן, למשל, נפגעת לא מעט זכותם של צעירינו לחופש עיסוק, כאשר באוניברסיטאות אין די מסלולים כדי שיוכלו להגשים את רצונותיהם, והרי אנחנו זוכרים, חבר הכנסת רובינשטיין, עד כמה נאבקנו פה בכנסת למען פתיחת עוד פקולטה למשפטים ועוד פקולטה לרפואה, כדי שצעירינו לא יעזבו את הארץ הזאת, אלא יוכלו ליהנות בה מהזכות היסודית הזאת, שהיא זכות חשובה, ולהגשים את יכולתם לעסוק במה שהם בוחרים.

חופש העיסוק, רבותי חברי הכנסת וגברתי חברת הכנסת, פגוע קשה ביותר במדינת ישראל, גם על רקע ההשתייכות האותנטית של אזרחי המדינה. הבה נודה ונתוודה, שיש ערבים במדינת ישראל שעונים על כל קריטריון, אם בתחום קבלת הרשיון שהם מבקשים וההיתר לעיסוק ואם בתחום ההתמודדות שלהם על מקום עבודה, אבל בגלל היותם ערבים ומפני היותם לא־יהודים, זכות היסוד הזאת שלהם נפגעת לא אחת, ועל כן חשוב כל כך לכונן אותה.

אני יכול להציג כאן בעיות נוספות, הקשורות לגילדות שונות, השומרות מכל משמר שאנשים נוספים לא ייכנסו, חלילה, למקצוע שלהם. כך זה בלשכה זו ובלשכה אחרת, בארגון זה ובארגון אחר. כאשר באים אנשים צעירים, בעלי יוזמה או בעלי הון, ורוצים להיכנס לתחום הזה, אומרים להם: חכו, אתם צריכים רשיון, וכדי לקבל את הרשיון צריך לבוא בפני המועצה. התנאים המגבילים שמציבים בפניהם הם קשים ביותר.

ולסיום אני רוצה לומר, שמדובר בהצעת חוק חשובה ביותר. אני מברך את חבר הכנסת אמנון רובינשטיין על היוזמה

של מה הוא אינטרס הכלל, מה היא הפרהסיה היהודית של מדינת ישראל, כאשר הדברים האלה ייגנעו בחופש העיסוק, אני רוצה להניח שבגלל המציאות הפוליטית והאנושית במדינת ישראל החוק הזה יהיה חלש יותר מן המציאות.

דומני שכאשר אנחנו באים לחוקק חוק מן הסוג הזה, שאתה תצביע בעדו על-פי דבריך, ואני אצביע בעדו על-פי דברי, נרע שהחוק הזה לא סגר את כל הבעיות, כי בעיות בתחום שציינת יהיו הראשונות לערער ולקעקע את האושר המונחות היום בחקיקה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת צירלי ביטון, ואחריו — לחבר הכנסת רענן כהן.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, זה אחד החוקים הבאים למלא את החלל הקיים בהעדר חוק-יסוד: זכויות האדם והאזרח. ואכן, זהו חוק המשריין זכות יסוד ככל משטר דמוקרטי, וטוב מאוד שיהיה לנו חוק כזה, וטוב שהוא יהיה משוריין.

אין לי, כמוכן, שום הסתייגות מחוק כזה, פרט לעובדה המצערת, שהנושא הזה איננו מוסדר בחוק-יסוד כללי אחד של זכויות האדם והאזרח.

חברי הכנסת, אשר על כן, אני רוצה היום לדבר על חופש העיסוק לא כזכות חוקתית שיש לכל אדם במדינה, אלא כאפשרות מעשית לעיסוק במדינה. ודאי שהחירות לעסוק בכל תחום היא חשובה וחיונית, אבל מה עם המובטלים, אדוני היושב ראש, שאינם יכולים לממש את זכותם לחופש העיסוק?

אני נזכר באמרה המפורסמת על כך שבמשטר הדמוקרטי של צרפת כל אזרח ראוי לישון מתחת לגשר. יש זכויות ושוויון לכל האזרחים. אבל אנחנו יודעים מי ישן מתחת לגשר.

חברי הכנסת, כאן אנחנו מחוקקים חוקים יפים ונאורים, ואני לא מזלזל בזה, חלילה, ולא ממעיט כלל בחשיבות החקיקה הזאת. אבל אנחנו צריכים לזכור, גם כאשר דנים בחוק שעניינו חופש העיסוק, שיש כיום בישראל למעלה מ-200,000 מובטלים, ומספרם הולך וגדל מיום ליום. אותם מובטלים אינם יכולים לממש את זכותם לחופש העיסוק ואינם יכולים לעסוק, כי אין להם כמה לעסוק לפרנסתם.

מי שאחרית למצב הזה זו הממשלה. הממשלה צריכה לדאוג לכך שתהיה אפשרות למימוש חופש העיסוק לכל אזרח ואדם החיים בישראל ורוצים לעסוק בכל עיסוק לפרנסתם.

חברי הכנסת, בקשר לחופש העיסוק, יש בנושא המשכנתאות עניין חמור ביותר. שיש בו גם הפרה חמורה של חופש העיסוק של אזרחים בישראל, כמו גם הפרת חופש התנועה, וכוונתי לבעיית הערכויות והערכים להלוואות, ובעיקר למשכנתאות. אותם ערכים הופכים, בנסיבות שאין להם כל שליטה עליהן, למשועבדים לבנקים.

שעבוד זה מתבטא במקרים הקיצוניים כמעצר בגלל אי-תשלום חוב, כאשר אנשים טובים, אזרחים שלווים ושומרי חוק, נקלעים לבעיה כלכלית בגלל מחלה או אבטלה ומאבדים את יכולתם לשאת בתשלום ההלוואה.

במקרה כזה, חברי הכנסת, הערכים לאותם אנשים מתחילים מייד לקבל התראות, תביעות משפטיות, ואחר כך הוצאה לפועל, עיקולים ופקודות מאסר. אותו ערב איננו יכול

אשאל שאלה אחרת. ירצה אדם, אני מקווה שלא ירצה, לפתוח חברה לענייני תחבורה בשבת. הוא רוצה להפעיל תחבורה בשבת, שתסיע בירושלים על כביש מס' 1 מרמת-אשכול ל"הרסה", והיא תשיק למאה-שערים או לשכונות דתיות אחרות, או שהיא תעבור ברחוב בר-אילן. יבואו אנשים ויגידו: אם התחבורה הזאת עוברת בשכונה שלנו, או בשיפולי השכונה שלנו, אנחנו רואים בזה פגיעה בטובת הכלל. יהיה מותר לו על-פי חוק זה או יהיה אסור לו על-פי חוק זה לפתוח חברה? יהיה מותר לו.

ראובן ריבלין (הליכוד):

יהיה מותר לו גם בלי החוק.

אברהם בורג (העבודה):

בלי חוק, אני לא יודע.

היו"ר ד' תיכון:

למה לך להרחיק לכת? מה בעניין כתי"מרקחת?

ראובן ריבלין (הליכוד):

אתה מנסה ליצור פרובוקציות שאינן נחוצות.

אברהם בורג (העבודה):

חבר הכנסת ריבלין, מי כמוך, כירושלמי ותיק — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

שינוי רוצים שהחוק הזה יעבור.

אברהם בורג (העבודה):

אני לא רוצה ליצור פרובוקציה. אני רוצה לציין בפניכם — — —

אליקים העצני (התחיה):

השלטון בכתי"המשפט. הכול יעבור לבית-המשפט העליון. אנחנו מעבירים את כל השלטון לבית-המשפט. מחצית השלטון כבר בידם.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת העצני, אני יכול למחוק את שמך מרשימת הדוברים?

ראובן ריבלין (הליכוד):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת ריבלין, הנושא הופך פתאום להיות נושא סוער.

אברהם בורג (העבודה):

רבתי חברי הכנסת, חבר הכנסת ריבלין, בדבר אחד אני לא מוכן להאשים אותך: אני לא מוכן להאשים אותך בתמימות. זאת מידה שאינה יאה למתמודד. אדוני יודע יודע היטב, שיעבור החוק הזה, או לא יעבור החוק הזה — — —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

עם תמימים תיתמם.

אברהם בורג (העבודה):

כן, יש לזה גם המשך, שאני לא רוצה להמשיך אותו, לא לגבי חבר הכנסת ריבלין.

אדוני יודע יודע היטב, יעבור החוק הזה או לא יעבור החוק הזה, בתחומי הדמדומים שבין הקהילות בישראל, בלי פרובוקציה — אתה יודע שכאשר אני רוצה לעשות פרובוקציה אני עושה אותה, יעיד חבר הכנסת גפני — בתחומי הדמדומים

משוחררים רבים, אבל מה אוכל לומר לחייל משוחרר שיבוא אלי ויגיד, שאין לו עבודה? אומר לו שיש חוק המאפשר לכל אדם לעסוק בכל עסק ובכל עבודה.

רבותי, הפעולה של הרשויות צריכה להיות משולבת. על הכנסת לחוק חוקים חיוביים, כמו החוק שבו אנו דנים עתה. אך על הממשלה לעבוד בחיאום עם הכנסת, ובמקרה זה לדאוג לתעסוקתם של מאות אלפי המובטלים והעניים שעליהם אנו מחילים את החוק הזה.

אני אישית אתמוך בחוק הזה, משום שאני רואה בו הליך נכון, דרך נכונה בכיוון של יצירת אווירה מסוימת לממשלה הזאת, שתתחיל לחשוב, על אף החוקים, ליצור מקורות תעסוקה. זה היעד המרכזי של מדינת ישראל בשנה הזאת.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות הדיבור לחברת הכנסת נאוה ארד, ואחריה — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

נאוה ארד (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, גם אני רוצה להצטרף למכרכים את חבר הכנסת אמנון רובינשטיין. ואני רוצה להעלות שתי נקודות, שלהערכתי מוסיפות יתר תוקף ויתר חשיבות לחוק הזה, דווקא בימים אלה.

דבר ראשון, העובדה שחדר-שמעית מדובר על כך שאין בכוחן של תקנות שעת-חירום לשנות חוקי-יסוד זה, להפקיע זמנית את תוקפן או לקבוע בו תנאים. אנחנו מדברים הרבה מאוד, ודיברנו הרבה מאוד נגד השימוש שנעשה בתקנות שעת-חירום בחקיקה שונה. אנחנו נמצאים בימים שבהם, לצערי הרב, לא במסגרת תקנות שעת-חירום אלא במסגרת חוק הסדרים כמשק, הממשלה כעצם מעבירה בחקיקה דברים שבהם דבר לא נוגע בדבר, ומנצלת אפשרות שקיים חוק שאפשר להשתמש בו כדי להעביר מדיניות, שכל סדרי העדיפויות בה משובשים. ברגע שנקבע בחוקי-יסוד, שאין אפשרות להשתמש בתקנות שעת-חירום, כך יהיה גם לגבי חוקים אחרים.

נקודה נוספת, שאולי חבר הכנסת רובינשטיין לא חשב עליה, אבל אני רואה את זה עכשיו יום-יום בעיסוק שלי בעיקר כמרכזת מפלגת העבודה בוועדת העלייה והקליטה. עצם העובדה שיעבור בכנסת חוק האומר "חופש עיסוק", יש לה משמעות רצינית היום לגבי עולים בעלי מקצועות שונים. אולי חבר הכנסת רובינשטיין איננו יודע זאת, אבל היום יש מצב, שבו פורמלית למעשה אומרים להם: אתם תוכלו לעסוק במקצוע שלכם, אבל למעשה, בפועל, או כתוצאה של לחץ נוסח גילדה, זה לא כך. כלומר, קבוצות חזקות במקצועות, בהם מקצועות הבריאות, מקשות מבחינת התקנות ומבחינת החוקים על בעלי מקצוע לעסוק במקצוע שלהם. אני מאמינה שאם אנחנו נעביר את החוק הזה, יהיה מצב אחר. ואביא לכם דוגמה מהימים האחרונים.

הכנסת קבעה, שעל-מנת לעסוק ברפואה במדינת ישראל, עולים חדשים — ובמקצועות מסוימים גם עולים חדשים וגם ישראלים — צריכים לעבור בחינות. אבל בתחום הרפואה הגיעו עולים מומחים, שעבדו למעלה מ-20 שנה במקצועם, בעיקר בבריית-המועצות. ולהם לא היה אפשר לעשות בחינה, מפני שזאת היתה סטיית לחי. הם היו ידועים במקצועם בערים שהם היו בהן. לכן אמרו: אם זה אחרי 20 שנה, ייתנו לרופא או לרופאה, לפרופסור או לפרופסורית, אפשרות לעבוד בבית-חולים, ותהיה מה שקרוי הסתכלות, יהיה מי שיבחן

לשאת בתשלום המשכנתה של אדם אחר, יחד עם המשכנתה שלו וכל שאר ההוצאות שלו, והוא נופל גם כן.

זו פגיעה גם בחופש העיסוק שאנחנו עוסקים בו כיום, כי האיש שאיננו יכול לשאת את הנטל ומשכורתו מעוקלת איננו נהנה מחופש העיסוק במובן הרגיל של המלה.

אני מבקש, גם במסגרת דיון בחוקי-יסוד זה, שעניינו זכות יסוד של אדם במדינה דמוקרטית, להפנות את עינינו ואת תשומת לבנו לאותם אומללים ונדכאים, שקשה להם מאוד להעריך כראוי את חשיבותן של זכויות היסוד, כמו חופש העיסוק; וחוסר יכולתם להעריך את חשיבות החוק הזה נובע בעיקר מחוסר יכולתם לממש את הזכות בגלל האבטלה, בגלל נטל המשכנתאות, ומסיבות אחרות המדכאות את חייהם של אותם אזרחים יום-יום. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רענן כהן, ואחריי — לחברת הכנסת נאוה ארד.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברצוני לברך על הצעת חוקי-יסוד: חופש העיסוק, של הפרופסור חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, שכן אני סבור שהיא מהווה את אחד מעיקרי יסודות המשפט והמשטר בישראל.

בהצעת החוק נאמר, כי כל אדם זכאי לעסוק בכל עסק, מקצוע, משלח-יד, אך, לצערי ולצערם של מאות אלפי אנשים בישראל, זה נשמע ממש תלוש מן המציאות — לומר שכל אדם יכול לעבוד בכל עבודה.

האם למעלה מ-200,000 מובטלים היום במדינת ישראל יכולים לעסוק בכל עיסוק, מקצוע או משלח-יד? אולי רק בתיאוריה. אני מבטיח לכם מעל דוכן זה, כי קרוב לרבע מיליון נפש מוכנים לעבוד בכל עבודה, אבל הממשלה החליטה כנראה שלא לאפשר להם זכות זאת.

אנחנו מדברים פה על חוק, שאין ספק שהוא חיוני ומוצדק. אבל איפה היישום שלו בשטח? זה ממש ציני לבוא היום ולבשר לרבע מיליון מובטלים ולחצי מיליון נפש החיים מתחת לקו העוני: זה בסדר, חברים, אתם יכולים לעסוק בכל מקצוע, עיסוק או משלח-יד, כפי שאתם רוצים.

רבותי, איך אנחנו נתפסים בעיני הציבור? מה יגידו חצי מיליון איש בישראל כאשר ישמעו על הצעת החוק? אני אגיד לכם מה הם יחשבו, ובצדק — שבמדינת ישראל יד אחת לא יודעת מה עושה היד השנייה. רשות אחת, הכנסת, מחוקקת חוקים יפים מאוד; והרשות האחרת, הממשלה, שאמורה להיות הרשות המבצעת, לא עושה ולא כלום כדי לממש את החוקים.

חברי הכנסת, לא די להחליט שאדם יכול לעסוק בכל עיסוק ועבודה. על הממשלה לדאוג לכך ולתת לו הזדמנות להגיע למצב, שהוא יוכל לבחור בעבודה כלשהי.

כרגע, הבחירה שיש לרבע מיליון איש בישראל היא, האם לשבת בבית או לחתום כלשכת התעסוקה כדי להבטיח דמי אבטלה? ומה יגידו החיילים המשוחררים והדור הצעיר, שהם עתידינו? שאנחנו שוב עושים צחוק מעבודה: מחוקקים חוק מעניין וצודק, אבל לא דואגים להפעילו באופן שבו הוא יכול לבוא לידי ביטוי.

רבותי, החיילים המשוחררים נתנו את מיטב שנותיהם בשירותם להגנת מדינת ישראל. אני נפגש עם חיילים

מרכזי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבר הכנסת דיין, אני מכיר כמה אנשים שמלווים את
הכנסת. אינני יודע אם לזה אתה מתכוון או לא.

לכן, חבר הכנסת רובינשטיין, אני מציע שבוערדה, כאשר
נכין את הנוסח הסופי של החוק, ואני מקווה שזה ייעשה
בהקדם כי החוק איננו ארוך ואפשר לגמור להכינו בתוך זמן
קצר, אני ארצה שהנוסח של החוק יגיד, שהטעמים שבגנים
מוחר יהיה להגביל את חופש העיסוק או המקצוע או העסק —
והחוק הזה הוא רחב מאוד, כי הוא כולל גם עסק — יהיו
טעמים הנובעים ממהותו של אותו עסק. כלומר, שאפשר
להגביל לפי אתיקה מסוימת, לפי כל מיני תנאים, אבל שלא
יפרשו את המושג "טובת הכלל" בצורה רחבה, שתכניס
השקפות ואידיאלוגיות שונות לתוך החוק הזה, כי אז אנחנו
נצר יותר את חופש העיסוק במקום להרחיבו.

ונקודה אחרונה, שאגיד אותה בחצי דקה: הסעיף האחרון
— "אין לשנות חוק-יסוד זה אלא ברוב של חברי הכנסת". זה
טוב בעיני, אבל אני חושב שכולנו צריכים לחתור לכך שחוקים
כאלה גם יתקבלו ברוב חברי הכנסת, כי נוצר מצב שאנחנו
יוצרים חקיקה בכל מספר שהוא, ואנחנו מחייבים שהחוק רק
ישתנה ברוב חברי הכנסת. צריך למצוא תיקון חקיקתי לדבר
הזה.

בכפופות לכך, אני מאחל לחוק הזה טיפול מהיר וכניסה
מהירה לספר החוקים.

הי"ד ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת מיכאל בריז'הר — איננו. רשות הדיבור
לחבר הכנסת עמיר פרץ. אחריו — חבר הכנסת אריה אליאב;
אם הוא לא יהיה — חבר הכנסת יעקב צור; אם הוא לא יהיה
— חבר הכנסת מיכאל איתן; ואם הוא לא יהיה — חבר
הכנסת אלי דיין.

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הדיון בחוק זה היום
מעמיד בפנינו שאלות רבות, הוא פותח פתח להתדיינות על
מגוון רחב של סוגיות שמדינת ישראל מתלבטת בהן, אך אני
בוודאי מצטרף לדברי החברים המבכרים את חבר הכנסת
פרופסור אמנון רובינשטיין, שנהג נכון. במציאות של הכנסת
הנוכחית, כאשר אין באפשרותו — יחד עם חברים מספר
שניסו — להעביר חקיקה של חוק-יסוד: זכויות האדם
בישראל, הוא בחר למעשה באפשרות האחרונה שנתרה לו
ופרס את החוק לפרוסות קטנות, ובדרך זו הוא מנסה לשפר את
תחושתם של האזרחים בישראל כי אכן מוגנים הם, כי אכן
זכותו של האזרח במדינת ישראל עומדת כמבחן ראשון לפני כל
שאלה אחרת.

ואני רוצה לומר, שלא במקרה אני משתמש במלה
"תחושה". ידידי חבר הכנסת רובינשטיין, אני רוצה לומר לך,
שאחת הבעיות הקשות ביותר, לפחות בקרנציה הזאת —
ומיום ליום אנחנו עדים לכך יותר ויותר — זו יכולת האכיפה
של החוקים. הרי, אתה רואה כיצד חוקים, עד שהגיעו
לשלב של סיום חקיקה כאן בכנסת היתה מלחמה שלמה,
וניסיון להידברות בין ממשלה לאופוזיציה, בין קואליציה
לאופוזיציה, ובסופו של דבר חוקים עברו כפשרה כזאת
ובפשרה אחרת —

אליהו בן-מנחם (העבודה):
או נפל.

ויראה אם הם מתאימים למקצוע. אבל, האם אתם יודעים מה
קורה היום? על הנייר יש אפשרות להסתכלות, אבל במציאות
אין תקציב כדי שיהיה מי שיסתכל על עבודתם. וכעצם מונעים
מאדם את חופש העיסוק, או מפני שיש אינטרסים, או מפני
שזאת ממשלת מחל, שאינה מסוגלת להתמודד עם עולים
בעלי מקצועות שונים, כי אין לה תקציב כדי להכשיר אותם או
להתאים אותם לתנאים של מדינת ישראל.

אני רואה בחוק הזה חשיבות מעבר לכוונה של חבר
הכנסת רובינשטיין. אני חושבת שאם נעביר את החוק הזה,
תהיה אפשרות לאותם בעלי מקצוע, אם זה במשפטים, אם זה
בראיית-חשבון, ברפואה, להגיש תביעה ולזכות. מפני שבעצם
למעשה מונעת מהם המדינה את חופש העיסוק במקצוע
שלהם.

לכן אני מברכת את חבר הכנסת רובינשטיין, ואני מקווה
שהחוק הזה יעבור במהירות, כי אז אנחנו גם נוכל להבטיח
שהמדינה תדאג שאותם עולים שבאו אלינו — בעלי מקצועות
שיכולים לתרום אכן יוכלו לתרום — ותשנה קצת את סדר
העדפויות שלה, שגורם לאבטלה, וגורם בעצם לייאוש לאותם
אנשים שיש להם חופש עיסוק על הנייר, אבל למעשה אין להם
חופש עיסוק.

הי"ד ד' תיכון:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.
אחריו — חבר הכנסת מיכאל בריז'הר, ואם הוא לא יהיה —
חבר הכנסת עמיר פרץ.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להצטרף
למבכרים את חבר הכנסת רובינשטיין על הצעת החוק הזאת,
שהיא אכן נוספת, נדבך נוסף בכניית החוקה שלנו. ואין כל
ספק שהוראות כאלו מקומן בחוקה שלנו. העבודה
שבית-המשפט העליון כבר אמר כמה וכמה פעמים את דברו
בעניין הזה, וברוח הדברים כפי שמציעים בחוק, אינה
משחררת אותנו כמחוקק מלהבטיח שהדבר יהיה חלק מספר
החוקים שלנו.

אני רוצה להתייחס לנקודה אחת שמטרידה אותי,
והטרידה אותי כאשר דנו בחוק בוועדת החוקה, חוק ומשפט,
בעת הכנתו לקריאה הראשונה. זה הנוסח של הסיפא של הסעיף
הראשון, נאמר בו: "כל אדם זכאי לעסוק בכל עסק, מקצוע
ומשפטי; אין מגבילים זכות זו אלא בחוק" — וזה בסדר —
"ומטעמים ברורים של טובת הכלל". אני חושב שהסיפא
"ומטעמים ברורים של טובת הכלל", כוונתו רצויה, מכיוון
שלא צריך להגיד שמגבילים מכוח החוק, אלא גם צריך
להצביע מה צריכה להיות מהותו של החוק, וזה בסדר. אבל אני
חושש, חבר הכנסת רובינשטיין, שבהעדר חוקה שמגבילה את
החקיקה שלנו באופן כללי, אינני יודע איך יפרשו את טובת
הכלל בחקיקה. כי אינני חושב שכל חלקי הבית כאן רואים עין
בעין את המושג "טובת הכלל", את מהות המושג. ואם יהיו פה
אנשים — אני לוקח את זה רק לצורך הדגמה — שיגידו
שהתנהלויות הן לטובת הכלל, אתה ואני לא נחשוב שכן
הדבר. ואני בטוח שחבר הכנסת פלדמן ישמח מאוד אם
ימנעו מנשים לעסוק במקצועות מסוימים, הוא יראה בכך
טובת הכלל, ואילו אתה ואני נרצה שחרכינה נשים באותם
מקצועות.

אלי דיין (העבודה):

מה דעתך על מקצוע הליווי?

האחד הוא שבמוצהר נגמת הגורמים הדתיים-החרדיים היום בחברה הישראלית היא להפגין באופן ברור, שיש נורמות וחוקים ומיורת של אפליה שהם מעל לנורמה החוקית ומעל לנורמה הדמוקרטית מבחינת סדר העדיפויות החברתי. אני חושב שהמגמות הללו לא היו בעוצמה כזאת בעבר.

העניין השני הוא הלגיטימיות שנוצרת מכך, שבמשך עשרות שנים יש שתי מערכות חוק — בשטחים ובישראל, והדברים הולכים ומיטשטשים לא אחת, אצלנו היהודים, ובמקום בין שטחים לישראל זה מגיע גם — בין ערכים ליהודים. והדברים האלה הולכים ומכרסמים באושויות החברה.

אשר לחוק המונח כאן: אי־אפשר להתעלם מכך, שבחלק מהמקצועות החוק הזה מקבל משמעות מיוחדת לנוכח קליטת העלייה. יש הבדל אם אנחנו מדברים על 100 רופאים בשנה, או אנחנו מדברים על כך שבשנים הקרובות יוכל מספר הרופאים במדינת ישראל, ויש שאלה איך מערכת הרפואה בישראל תקלוט או תתאחד עם אותו מספר רופאים שבאים מבחוץ.

שבח וייס (העבודה):
עושים מגפה.

יעקב צור (העבודה):
אם לא רוצים מגפה, אומר על מהנדסים. יוכל מספר המהנדסים בישראל. ואני אומר את זה מתוך ניסיון: יש סכנה ממשית, שכעלי המקצוע הישראלים נמסים למנוע כניסה של העולים אל התפקידים ואל הרשימות האלה. קשה מאוד לדעת מתי זו בעיה מקצועית ומתי זו בעיה של איגוד מקצועי, או מה היא המידה בתוך הבחינה שנדרשים בה רופאים, מהנדסים, פיסיתורפיסטים, כל בעלי המקצועות, מה הוא החלק שהוא באמת דרישה של רמה מקצועית ומה הוא אותו חלק גילדיסטי של האיגוד המקצועי. והחוק צריך להגן, כי אנחנו לא מדברים פה בחברה רגילה, שבה אנשים לומדים או בה אחוז קטן של בעלי מקצועות מבחוץ. כאן עומד למבחן הכושר לקליטת עלייה, כחברה קולטת.

והערה אחרונה: אני חושב שהחוק הזה אכן אומר את חופש העיסוק, אבל זכות גדולה יותר היא הזכות לעבודה. הזכות לעבודה איננה נופלת מכלל זכויות האדם, והיא עולה אפילו על זכות של כלכלה חופשית. גם כאשר נשיא ארצות-הברית משוטט היום ביפן, הוא לא משוטט כדי לחפש את הכלכלה החופשית, אלא הוא חש בצורך להבטיח את הזכות לתעסוקה.

לכן, החוק הזה עומד היום בשני מבחנים גדולים: האחד, בכך שבחלק מהמקצועות יוכל מספר הבאים לארץ עם אישור מקצועי מהארץ שממנה הם באו; השני, השאלה של הזכות לעבודה.

אני גם מציע, שהיות שהמושג "טובת הכלל" יכול להתפרש בכיוונים שונים, אולי יהיה נכון להכניס פה מושגים של רמה מקצועית או של שנות הכשרה נדרשות, ולא להשאיר מושג כללי.

היור"ד' תיכון:
תודה. נשיא ארצות-הברית נואם עכשיו לאומה על מצב האומה ועל התוכניות הכלכליות שלו.

יעקב צור (העבודה):
האמריקנים לא מחפשים כלכלת שוק, הם רוצים עבודה. אתם תישארו אחרוני המצדדים בכלכלת השוק בעולם.

עמיר פרץ (העבודה):
— והנה הם נרמסים בראש חוצות.

מה שנפל, נפל, זו הדמוקרטיה, זה המבנה הקואליציוני; אבל אני מדבר על חוקים שעברו. כך, למשל, חוק שכר מינימום. במדינת ישראל, במשך כל שנות קיומו של החוק, יותר משמונה שנים, הוגשו בסך הכול כשלוש תביעות, עד לפני חודשים, ורק אחרי שוועדת העבודה והרווחה אמרה את דברה והעידה על כך בחומרה רבה, הוגשו עוד שבע תביעות; במשך כל כך הרבה שנים.

אם אתה בודק את חוק הלנת השכר במדינת ישראל, אתה רואה כיצד חוששים עובדים להגיש תלונות, להגיש תביעות, כי הם יודעים שביום שיקיימו מערכת של הידברות עם המעסיק שלהם דרך כתייהמשפט, באותו יום הם יאבדו את מקום עבודתם, והם מעדיפים להישאר במצבם — אם להתקיים עם שכר מולן, אם להתקיים עם 100 שקל פחות ולא לקבל שכר מינימום, וכתנאי שישמרו על מקום הפרנסה, החסר כל כך.

ואני רוצה להביע חשש גדול. אני מודע לעובדה שזה חוקי־סוד, אבל אתה צריך לחת לנו גם תשובה, כיצד החוק הזה, להבדיל מחוקים אחרים, יוכל לעמוד במבחן האכיפה.

ונקודה אחרונה, אדוני היושב־ראש, כרשותך: אני רוצה לשאול אותך, האם החוק הזה מגביל מדינה, מגביל ממשלה, לקבוע, נניח, נורמות של מה שקראנו בזמנה — חקלאות מתוכננת? האם מחר תוכל מדינת ישראל לקבוע שיהיו 1,000 מגדלי פרחים או 1,000 מגדלי כבשים, ואני אבוא ואומר: סליחה, אני כן רוצה לגדל כבשים?

היור"ד' תיכון:
מה דעתך?

עמיר פרץ (העבודה):
אני שואל אותך.

היור"ד' תיכון:
מה דעתך?

עמיר פרץ (העבודה):

אני אומר לך שזאת שאלה לא־פשוטה. דעתי היא שצריך להגן על הענף, אבל יש הרבה אחרים שמערערים, שאומרים שאולי השוק מאזן את עצמו, שאיש לא יגדל כבשים ולא יגדל פרחים אם לא יהיה כדאי לו, כי הרי הוא לא ילך להפסיד. זאת אומרת, יש כאן כמה סוגיות שצריך להבהיר אותן, מה עומד מעל למה, כי כאן מדובר, עד כמה שהבנתי, בתחומים שהם פרט לתחומי ביטחון, לתחומים של שלום הציבור ולתחומים של הגנה על הציבור; לא הגנה על כלכלתו או על כיסו, אלא הגנה כתחום הביטחון של שלום הציבור. אני אשמת, כמוכן, שיהיו הבהרות.

היור"ד' תיכון:

תודה רבה. חבר הכנסת אריה אליאב — איננו חבר הכנסת יעקב צור ישנו. אחריו, כאמור — חבר הכנסת מיכאל איתן.

יעקב צור (העבודה):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להעיר שלוש הערות. הערה אחת כללית: כבר נאמר פה לא מעט על חוקי־סוד; זכויות האדם, אבל נראה לי שאנחנו צריכים לומר היום את הדברים בקשר לשני תהליכים מדאיגים המתחוללים בחברה הישראלית, כשאיימצויות של חוקי־סוד; זכויות האדם נותנת כעצם לגיטימציה להפרת זכויות האדם. התהליך

זכות לעבודה. אם האדם הוא אזרח מדינה, הוא זכאי לעבודה יצרנית, לעבודה שהיא טובת הכלל, לעבודה שגם חשפר את המאזן של המדינה, תשמור על כבוד האדם, שיוכל לפרנס.

אני מברך את חבר הכנסת רובינשטיין. אני חושב שאולי הגיע הזמן שנביא הצעת חוק, כי אנחנו לא סומכים על הממשלה הזאת, שהיא תפתור את בעיית האבטלה ותטפל בעולים ובאנשי המקצוע. צריכה להיות חובה לטפל בחיילים משוחררים, בעולים ובכל המובטלים. תודה.

אליהו בן־מנחם (העבודה):

וגם לשנות את שם החוק, במקום "חופש העיסוק" — "חובת העיסוק".

הי"ר ד' תיכון:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד ליכא, ואחריו — לחבר הכנסת אליקים העזני. יש כאן עוד חוק שיעלה כמה מיליארדים. זה מה שחסר לנו עכשיו?

דוד ליכא (העבודה):

אדוני היושב־ראש, אני מבין שדברים אלה שלך לא כווננו אלי.

הי"ר ד' תיכון:

לא, לא. המבין יבין. בבקשה.

דוד ליכא (העבודה):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני מברך את חברי פרופסור אמנון רובינשטיין על יוזמת חקיקה זו, שהיא נדבך חשוב ביותר בעבודת החקיקה המבורכת שלו.

לדעתי, יש מקום לתמיכה כללית של הכנסת בהצעת חוק זו. כל מי שתומך ברמוקרטיה במדינה, חייב לתמוך בהצעת חוק זו, שלפיה אין להפלות את בני האדם בכל הנוגע לזכותם היסודית לבחור להם מקצוע ולנהל עסק. אין למנוע מאדם רשיון לעסוק במקצוע או לנהל עסק, משום שהוא דתי או חילוני, או רק משום שהוא יהודי, ערבי, דרוזי, או משום שהוא גבר או אשה.

מותר בהחלט, לפי הצעת חוק זו, לקבוע, שלמקצוע מסוים או לניהול עסק מסוים יהיו לאדם כישורים מתאימים או הכשרה מתאימה או התקיימות תנאים מוקדמים חיוניים. אלה הן מגבלות ענייניות וסבירות, שהן לטובת הציבור כולו.

הזכות לחופש העיסוק כבר הוכרה על־ידי בית־המשפט העליון כזכות יסוד, וחשוב ביותר שהכנסת תשריין זכות זו בחוקי־יסוד. מהטעמים הבאים:

ראשית, לחוקי־יסוד יש ערך חינוכי. לאורו ועל־פיו ניתן לחנך את בני הנוער ואת הציבור כולו, כדי להבין את חשיבותו של העיקרון של חופש העיסוק, וטוב שיהיה כתוב, מנוסח וברור בספר החוקים.

שנית, בחקיקת חוקי־יסוד זה נקבל על עצמנו בכנסת, ונטיל על הממשלה הגבלה, שלא לפגוע במעשה חקיקה או כמעשה שלטוני בחופש העיסוק, אלא לפי חוק של הכנסת, שכא לשרת את הכלל.

אני כשלעצמי משוכנע, שהצעת חוק זו תביא גם לכך שאנשים יוכלו לקבל סעד מפני קיפוח בבית־המשפט הגבוה לצדק, ואני סומך על בית־המשפט הגבוה לצדק שיפרש, ויפרש נכון, את המושג "טובת הכלל", שהטריד או הדאיג את חברי, חבר הכנסת וירשובסקי.

הי"ר ד' תיכון:

שים לב מה רוצים האמריקנים מאתנו בנושא הערבויות, כשמדובר בשינויים כלכליים.

יעקב צור (העבודה):

תראה מה קורה בנייר־המפשייר.

הי"ר ד' תיכון:

חכה, עוד נראה. רבותי, חבר הכנסת צור, אני מבקש.

יעקב צור (העבודה):

סלח לי, אדוני היושב־ראש, אתה התחלת.

הי"ר ד' תיכון:

לא, אני לא התחלתי, אני עשיתי לך follow up, ולא: follow me.

רשות הדיבור לחבר הכנסת אלי דיין, בבקשה.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מברך את חבר הכנסת אמנון רובינשטיין על יוזמתו בתחומים של חוקי־היסוד וחובות היסוד, ובכלל זה חופש העיסוק.

אני שאלתי את עצמי: זה חוק מצוין והוא טבעי וחשוב. אבל, אדוני היושב־ראש, אולי צריך קודם כול חוק הקובע את החובה לספק זכות לעבוד.

אליהו בן־מנחם (העבודה):

חוקי־יסוד: חובת העיסוק.

אלי דיין (העבודה):

אני סיריתי השבוע יחד עם חברי, חבר הכנסת אלי בן־מנחם, וראינו את העולים העומדים בתור בתל־אביב כדי לקבל חבילות מזון, בהם רופאים, מהנדסים, אנשי מקצוע, והתור מתארך מדי שבוע בשבוע. זוהי בושה וחרפה למדינה. זה פוגע בעולים, זה פוגע בנו כאופן אישי, זה פוגע בתדמיתה של המדינה. פגשנו מובטלים, ואני אומר לכם ששמענו דברים מוזעזעים, על משפחות מירדדות, על כך שמגיעים לעיסוק־לא־עיסוק בגלל האבטלה, מפני שאין להם עיסוק מינימלי. אני חושב שיש זכות וצריך להיות חוקי־יסוד לגבי זכותו של האדם לעבוד.

ריבוננו של עולם, מה בסך הכול מבקשים האנשים האלה? אנשים שיכולים ליצור, שיכולים לעבוד במפעלים, שיכולים לעבוד בתשתית. שר האוצר אמר שאין מגבלה תקציבית לגבי התשתית. אבל הרי יש פקקים בתחבורה, יש בעיות בתקשורת, במים, בכיבוב ובמפעלים, ואין עבודה. האנשים האלה לא מנוצלים אלא מתבזים.

לכן, רבותי חברי הכנסת, טוב שיהיה חוקי־יסוד על חופש העיסוק. אבל הרי אין עיסוק, או אולי יש עיסוק שהוא לא לטובת הכלל, עיסוק שהורס במקום לבנות.

הממשלה אדישה. מדי שבוע אומרים שיקיימו דיון על העוני ואין לצמצם אותו, אך לא עושים דבר. בנושא האבטלה הם מקבלים דיווח כמה אנשים מובטלים, וסגן השר פרוש, שלא נמצא כאן בדיון הזה, אומר להם שהממצב חמור וצריך לעשות כך וכך.

אז צריך אומנם חופש עיסוק, אבל צריך גם עיסוק. קודם כול צריך שתהיה חובת עיסוק, חובת תעסוקה. זוהי זכות יסוד מינימלית. יתכן אותי חבר הכנסת רובינשטיין, שהוא בקיא בזכויות היסוד של האדם. לי נדמה שיש גם חובה לתת לאדם

אלי דיין (העבודה):
או שאסור להמר.

אליקים העצני (התחיה):

לא, אני מביא דוגמה לגבי פורים; — — וילכו לבית־המשפט, בית־המשפט יאשר זאת ויגיד: זו טובת הכלל, זה יכול להבהיל את הציבור בזמן חירום. אבל אם ירצה משוחרר ג'יבריל, רוצח, להקים בית־חרושת לחומרי נפץ, והדבר יהיה אסור עליו על־פי תקנת שעת־חירום, הנה ביטלנו את תקנת שעת־החירום, נצטרך לסמוך על בית־המשפט העליון — ואני בטוח שהוא יעשה את זה ויגיד: גם זה לטובת הכלל. ומה היום? אותו דבר.

אליהו בן־מנחם (העבודה):

חבר הכנסת העצני, איך בכל חוק אתה מגיע ישר לג'יבריל ולשטחים? מה זה קשור בכלל?

אליקים העצני (התחיה):

סלח לי, אתה מגיע לשטחים. אני לא הזכרתי שטחים. לך יש הדיבוק הזה בראש, תסלח לי.

אליהו בן־מנחם (העבודה):

— — —

אליקים העצני (התחיה):

הדיבוק אצלך.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת בן־מנחם, אילו ישבת כאן, היית נוכח לדעת שכל הנושאים הפוליטיים, ללא יוצא מן הכלל, הועלו כאן.

אליקים העצני (התחיה):

מישהו פה הגיע לאבטלה, ודיבר במשך כל הזמן שעמד לרשותו על אבטלה.

אלי דיין (העבודה):

— — —

אליקים העצני (התחיה):

אפשר לדעת מה זה שייך לאבטלה? ולא התעוררת.

אליהו בן־מנחם (העבודה):

זה שייך לאבטלה, ודאי שזה שייך לאבטלה. אם יתחילו לעבוד, תהיה פחות אבטלה.

אליקים העצני (התחיה):

כן, הכול קשור, באמת הכול קשור.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת העצני, נא לסיים.

אליקים העצני (התחיה):

ובכן, אני מתנגד לחוק הזה, אין בו צורך. כל מה שאנחנו צריכים כבר יש, ואם יש דברים שאנחנו איננו יכולים לחוקק בלי לעקוף, כמו שאומר חבר הכנסת רובינשטיין, גם הדרך הזאת לא תועיל לנו.

היו"ר ד' תיכון:

תודה גם לך. רשות הדיבור לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי, אחריה — לחבר הכנסת אברהם רביץ, ואם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת משה גפני.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב־ראש, חברי הכנסת, החוק שהונח לפנינו הוא חוק חשוב ובעל משמעות, כמובן כתנאי שנראה אותו במסגרת המגבלות שיש לחוק מהסוג הזה. כאשר מדובר על זכאותו של

נראה לי שטוב נעשה אם נעביר את הצעת החוק הזאת לוועדת החוקה, חוק ומשפט, וטוב יעשה יושב־ראש ועדת החוקה, חברי חבר הכנסת אוריאל ליץ, אם ייתן להצעת חוקי־סוד זו, בייחוד לאור הדברים שנשמעו היום במליאה, זכות קדימה, כדי להחזיר אותה במהרה למליאת הכנסת, לקריאה שנייה ושלישית. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליקים העצני. אחרי — חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

אליקים העצני (התחיה):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, צר לי שאני צריך פה להפריע לאידיליה ולא להסכים עם השורה הארוכה של הנואמים, שכולם הלילו ושיבחו את החוק הזה.

חוקה איננה מלח קסם או נוסחת קסם להצלחה. בגרמניה של ויימאר הייתה חוקה, אצל סטלין הייתה חוקה, באנגליה אין חוקה. ואילו רצינו להביא דוגמה למדינה שיכולה להיות מדינת חוק מתוקנת, השומרת על זכויות יסוד ללא חוקה, היינו יכולים להביא את מדינת ישראל. ובמדינת ישראל היינו מעידים עלינו את התקדים של בזינו, כפי שהוא מצוטט בדברי ההסבר לחוקי־היסוד הזה שמוצע כאן.

הנה, ללא כל חוקה או חוקי־סוד, קבע בית־המשפט העליון כבר בשנת 1949: "כלל גדול הוא, כי לכל אדם קנויה זכות טבעית לעסוק בעבודה או במשלח־יד אשר יבחר לעצמו". מנין הכלל הגדול הזה? הוא לא היה כתוב בשום חוקה, ובכל זאת הכלל הגדול הזה נקבע: "כל זמן שההתעסקות בעבודה או במשלח־יד אינה אסורה מטעם החוק — — — ועל סמך מה הכלל הזה נקבע? אומר להלן בית־המשפט העליון: "זוהי זכות שאינה כתובה על ספר אך נובעת מזכותו הטבעית של כל אדם לחפש מקורות מחיה ולמצוא לעצמו מלאכה המפרנסת את בעליה".

או למה אני צריך לחוקק דבר שכבר קיים? אומר לנו חבר הכנסת רובינשטיין: כדי לעקוף. אנחנו רוצים לעקוף משהו ולהגניב משהו. רוצים לעקוף כאן ולהגניב חוקה כתובה, אשר תגביל את הכנסת מלחוקק חוקים הנוגדים עקרונות מסוימים, ומי יהיה הפוסק העליון? — בית־המשפט.

יש לנו במדינה הזאת כבר הרבה מאוד שנים בעיה של ממשל שאינו מושל, ומתוך ייאוש פונים לפתרונות — איך להגיד? אם אין לך חומר רפואי להזריק, אתה מזריק אקווה דיסטיילטה. נותנים איזה נוזל. אם ינצלנו לרעה את בית־המשפט ויפנו אליו יותר מדי, תהיה אזכרה גם מבית־המשפט. כבר דיברו לפני — — —

שבח וייס (העבודה):

— — —

אליקים העצני (התחיה):

העיקרון קיים משנת 1949. הנה קראתי אותו. כשביל מה חוקי־היסוד? תבן לעפריים. אלא מה רוצים? קובעים היום בחוק "טובת הכלל". איש לא יודע מה זה. יבוא בית־משפט בהרכב א' ויפסוק, ואחר כך יהיה הרכב אחר והרכב גדול יותר. כל הרכב מקרי, יכול להיות מונטה־קרלו, וזה ייקבע לדורות. אני אינני יודע למה לנו כל הדבר הזה.

ואם מותר לי עוד משפט, יש עוד דבר שרוצים לעקוף, וזה הנושא של תקנות שעת־חירום, ואני שואל: אם הממשלה תחוקק חוק או שר יתקין תקנה שאסור למכור "קפצונים" לפורים או דבר שמשמע ירי, קולות של ירייה בפורים — —

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת אברהם רביץ — איננו באולם. רשות הדיבור
לחבר הכנסת משה גפני, ואחריו — לחברת הכנסת שושנה
ארכלי-אלמולוני.

משה גפני (דגל התורה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, חוקי יסוד: חופש
העיסוק, כפי שמציג אותו היום חבר הכנסת רובינשטיין,
ראשית, אינני מבין את התועלת שבו. בסעיף 1 נאמר: "כל אדם
זכאי לעסוק בכל עסק, מקצוע ומשלח-יד; אין מגבילים זכות זו
אלא בחוק ומטעמים כרויים של טובת הכלל". מה המצב
החוקי היום שאיננו נכון או שאין בו אפשרות למנוע הפלייתו
של אדם, או למנוע עיסוקו של אדם לפני קבלת חוק כזה, ורק
לאחר קבלת החוק הזה כן תהיה אפשרות למנוע זאת?

יש פה תהליך, כפי שהציג את זה חבר הכנסת אמנון
רובינשטיין, של יצירת גוש של חוקים, שהם יותר דקלרטיביים
ובאים לענות על הניסיון להעביר חוקה. בחוקה יש דברים שהם
לא רק דקלרטיביים, אלא הם גם מסוכנים, ואני רוצה לומר
מלים מספר בקשר לזה.

יש משטר דמוקרטי במדינת ישראל, שבו מי שקובע את
החוקים אלה נבחרו הציבור, לטוב ולרע. הציבור בחר אותם,
והכנסת היא זאת שחייבת לחוקק חוקים, היא זאת שחייבת
להחליט בעצמה על מה שנעשה במדינה, כמתחייב ממשטר
דמוקרטי, שנבחרו ציבור צריכים למלא את ייעודם.

נוצרת כאן המציאות הזאת של העברת נושאים רבים
הנוגעים לחיי הכלל, לחיי היום-יום, לבית-המשפט, אשר, עם
כל הכבוד וההערכה, בית-המשפט איננו זה שנבחר על-ידי
הציבור, הוא איננו זה שתפקידו לחוקק חוקים, הוא איננו זה
שתפקידו להיכנס לדברים שהם ביסוד החקיקה של מדינת
ישראל. אנחנו מעבירים יותר ויותר את ההליך הזה
לבית-המשפט. אני רוצה לשאול מה שכבר שאלו פה קודם —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
להיפך, אם יש חוק, אתה מעביר פחות לבית-המשפט.
כשארין חוק, אתה מעביר לבית-המשפט.

משה גפני (דגל התורה):

אני שואל על החוק הקיים.

חברת הכנסת אלוני, עוד משפט אחד והשאלה הזאת תרד.
בסוף הסעיף הראשון נאמר "אין מגבילים זכות זו אלא בחוק
ומטעמים כרויים של טובת הכלל". מי יחליט את זה —
הכנסת? הליכוד? המערך? המפלגות הדתיות? השמאל?
הימין?

רענן כהן (העבודה):

המפלגות הדתיות.

משה גפני (דגל התורה):

כאן ברור לחלוטין, שאת זה מחליט בית-המשפט, כשזה
לבי לבו של החוק, הרי אין ספק, שכאשר מגיע נושא כזה
שלגביו יהיה ייחוד, מי שיחליט מה זה טובת הכלל הוא לא
המוסד הנבחר של מדינת ישראל, זה איננו הכנסת הדמוקרטית

רענן כהן (העבודה):

זה במסגרת הייחודיים.

אדם לעסוק במקצוע, במשלח-יד, או לפתוח עסק, מובן
שהחוק אינו עונה על השאלה, אם הוא יכול בכלל לממן
לימודים, אם הוא יכול לממן פתיחת עסק, ולמי ניתנת
האפשרות ללמוד, לממן, להקים או לעסוק במקצוע שדורש
השקעה כספית, לכן, ברור שמי שמצפה שחוק כזה יפתור
בעיות יסודיות כאלה — טועה.

החוק גם אינו עוסק בשאלות אחרות, הקשורות גם הן
בעניין חופש העיסוק וחופש המקצוע, ואני מתכוונת לכך, שיש
מציאות חברתית הקובעת, שאותם מקצועות כענפים שבהם
נשים עוסקות יותר ועובדות יותר, ניכרת בהם ירידה בשכר
הממוצע או בהכנסה הממוצעת. המקצועות או העיסוקים
אלה מאבדים את יוקרתם, וכתוצאה מכך נפגעות הנשים,
נפגע כאילו המקצוע. אני מדברת על תופעות חברתיות
בסיסיות, שלשם שינוין נחוצים שינויים הרבה יותר יסודיים.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת פלדמן, תראה כמה אני סבלני. ללא מיקרופון
אתה משוחח במשך כחצי שעה. שער בנפשך שבועדה שלך
היה מישור עושה לך את זאת.

גדליהו גל (העבודה):

לו היה לו מיקרופון כזה בוועדה, הוא היה מלך.

היו"ר ד' תיכון:

אני יודע.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אתה יודע מה הוא עושה בוועדה?

חמר גונ'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לאחר שציינתי את ההסתייגויות הבסיסיות שקיימות
משום מוגבלותו של חוק בעל אופי כזה, אני רוצה לציין כמה
בעיות שבהן החוק הזה אולי יכול לעזור. אני רוצה להזכיר
דוגמה: המשורר שפיק חביב מהכפר דיר-חנא הועמד לדין
כאשמה שהוא כתב שירים, ועיסוקו היה — משורר, והעיסוק
הזה שלו כמשורר — היינו של מי שכותב שירים — הוביל
אותו לבית-המשפט, משום שמישהו חשב שהשירים כתובים
לא לפי הנוסח שהוא חושב ששירים צריכים להיות כתובים.
כאן יש לנו מקרה מובהק של עיסוק, של מקצוע, של אדם,
ובאה רשות ואומרת: לא, אנחנו נאמר לך איך תכתוב את
השירים, אילו דימויים יהיו לך, אם אתה כותב, למשל, שירי
מולדת, או אתה מתחייב לאינתיפאדה וכו'.

דוגמה שנייה שבה החוק הזה יכול אולי לעזור זו הבעיה
שנתקלים בה בקשר לבעלות ולניהול תחנות דלק. ככל הידוע
לי, אזרח ישראלי ערבי שמעוניין להיות בעלים או מנהל של
תחנת דלק נדרש לחפש שותף יהודי.

דוגמה שלישית ואחרונה שאני רוצה להביא נוגעת להגשת
עזרה משפטית בתשלום מופחת או בתשלום סמלי. אנחנו
נתקלים בהתארגנויות, כגון לשכת עורכי-הדין הקובעת
תעריפים מינימליים ואוסרת על חבריה לגבות תשלום מופחת,
זה נוגע לאנשים קשיי-יום, לאנשים שאינם יכולים לשכור
לעצמם עורך-דין. במיוחד נתקלתי בזה לאחרונה בקשר לנשים
מוכות, לנשים שרוצות להגיש תביעות גירושין ואינן יכולות
לשלם לעורך-דין ממולח, ואם הבעל, לעומתן, יכול לשכור
שירותיו של עורך-דין טוב, ולאשה אין אפשרות, היא יוצאת
מופסדת, ומראש ברור שהיא תפסיד בקרב המשפטי הזה. ייתכן
שעל כסיו החוק הזה ניתן יהיה למנוע מלשכת עורכי-הדין
לקיים את התקנה הזאת, המונעת הגשת עזרה משפטית
בתשלום מופחת או סמלי.

העיסוק שהם רוצים בו, ולא פעם אחת הם נאלצים ללכת לעבודה שהם אינם רוצים בה כל כך אבל אין להם ברירה. ואכן, הם הולכים. אלה שאינם רוצים, נרשם להם סירוב. כאשר נרשם להם סירוב, יש ענישה — שלילת זכויות של אותם אנשים שמסרבים ללכת לאותה עבודה, והנימוקים שלהם עמהם. אני בטוחה שלא אחת הנימוקים מוצדקים. יכול להיות שלפעמים הנימוקים אינם מוצדקים. זאת אומרת, בתחום הזה החופש הזה מוגבל, והוא מוגבל על-פי חוק — חוק שירות התעסוקה וחוק ביטוח אבטלה. בשני המקרים הללו נשללת החירות והזכות לעיסוק של אותו אדם שדורש עבודה.

לכן אני שואלת, חבר הכנסת רובינשטיין, האם בסוגיה הזאת אין פגם? האצת הצעת החוק יכולה לטפל בסוגיות הללו, וכיצד היא יכולה להתמודד אתן? זה דבר אחד.

הדבר השני שנתקלתי בו, והוא הוזכר כאן, אבל אני רוצה להרחיב עליו קצת את הדיבור — מוזכרות כאן המלים "טובת הכלל". טובת הכלל, בהחלט. אבל אין פירוט במידה מספקת השייכים למקצועות הקשורים עם הרפואה, עם הבריאות, ומי שאין לו ההכשרה המתאימה ואין לו המיומנות ואין לו אישור ממשרד הבריאות, אינו יכול לעסוק במקצוע הזה, אינו יכול לעסוק בעבודה הזאת. כי הוא יזיק לבריאות של האנשים שבאים אליו, והם באים אליו בתום לב. כאשר הוא תולה שלט, או אפילו אינו תולה שלט אלא מפיץ את הידיעה שהוא עוסק במקצוע הזה כביכול, אנשים אינם יודעים שאין לו ההכשרה המתאימה לכך.

הגשתי כמה פעמים הצעות חוק, ורציתי להגיש אותן לכנסת, ונתקלתי לא אחת בהתנגדות של משרד המשפטים, של היועץ המשפטי לממשלה. הוא אמר: החוק הזה יגביל את חופש העיסוק. על אף זאת, הגשתי, למשל, הצעת חוק בעניין הפיסיותורפיסטים. הם מטפלים באנשים שבאים אליהם במצבים קשים. לעתים הם מטפלים בהם כאשר אין להם הכשרה לכך, וכאשר לא הופנו על-ידי רופא שיקבע מה הדיאגנוזה, ולא אחת הם מוזיקים לבריאות החולים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
את מסבירה למה הוא מתכוון ב"טובת הכלל".

שושנה ארבל-אלמוזלינו (העבודה):

לכן אני אומרת: אולי להסביר קצת יותר. אני מבקשת להסביר יותר נושא זה של טובת הכלל ופגיעה בציבור. צריך לכתוב אולי, שאותם אנשים יצטרכו להיות מיומנים, בעלי הכשרה ועם אישור מאותו גורם מוסמך שצריך לצייד אותם כאישור מטעמו. אחרת הם לא יוכלו לעסוק בזה, בשום פנים ואופן.

אני רוצה לציין, שהצעת החוק היא חשובה, אבל צריך לפרט אותה קצת יותר כדי שתהיה ברורה, ולא יצטרכו בכל דבר לרוץ לבית-המשפט.

אני תומכת בהצעת החוק ובהעברתה לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל ברי-זהר, ואחריו — לחבר הכנסת חיים אורון, שהוא אחרון הדוברים בדיון זה.

מיכאל ברי-זהר (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צר לי, אך איני שותף להתלהבות של חברי. אני אימנם אתמוך בחוק הזה, כי הוא חוק

משה גפני (דגל התורה):

מה זה שיך לייחודיים? את זה יחליט בית-המשפט. בית-המשפט, עם כל הכבוד וההערכה, איננו מוסד נבחר. זה איננו תפקידו. אנחנו חוטאים לתפקידנו כנבחרי ציבור בכך שאנחנו מנסים באופן דקלרטיבי להעביר סדרה של חוקים, שהתועלת בהם איננה תועלת ממשית. לא שמעתי עד לרגע זה מה התועלת שתהיה לאחר קבלת החוק הזה, שלא היתה קודם לכן. מלבד העובדה שאנחנו נוטנים יותר תוקף לבית-המשפט.

מדינת ישראל נתונה במצב קשה מבחינה ביטחונית. היא נמצאת במצב של מזרח תיכון מתגרען, במצב שהמחקר הביטחוני, המוסדות הביטחוניים אינם יכולים לעמוד בחוק כזה. לפגוע בתקנות שעת-חירום, לומר שחופש העיסוק הוא חופש העיסוק לכל, כל אזרח יכול לעסוק בכל, אני חושב שבעניין הזה יש סכנה.

לסיום, מה שהכנסת צריכה לעשות, עם כל הכבוד לחוק הזה, זה לטפל בתעסוקה האמיתית, באבטלה, ולא בחוקים, שעם כל הכבוד להם — הם רק דקלרטיביים. להתעסק בתעסוקה עצמה — על זה לא נוטנים את הדעת די הצורך. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו, בבקשה. אחריה — אחרון הדוברים, חבר הכנסת מיכאל ברי-זהר.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הוא לא יכול להיות אחרון הדוברים, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

אתה צודק, חבר הכנסת אורון.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני רוצה להודות לך על היענותך לכלול אותי ברשימת הנואמים. אף שהרשימה היתה סגורה.

אני מבקשת לברך את חבר הכנסת רובינשטיין, להצטרף לברכות של חברי הכנסת על היוזמות שלו, ובמיוחד על היוזמה הזאת, שהיא בהחלט מבורכת, ואני מקווה שהיא גם תזכה לסיום מהיר של חקיקה ותיכנס לספר החוקים.

בדרך כלל, אדוני היושב-ראש, אני חושבת שהמדינה צריכה להבטיח שני דברים לכל אזרח: הזכות לעבודה והזכות לדיוור. שני הדברים הללו הם בהחלט זכויות יסוד לכל אזרח, וחובת המדינה להבטיח אותם.

אשר לחופש העיסוק, ובכלל חופש הפרט וזכויות האדם, אנחנו לומדים ולמדנו במשך כל השנים שהזכויות הללו ניתנות במדינות חופשיות, דמוקרטיות, אבל, לצערנו הרב, כפי שהיו בעבר מדינות ששללו זכויות אלה וגם העיסוק היה בכפייה, יש גם היום מדינות שבהן הזכויות הללו עדיין אינן מוקנות לכל האזרחים ויש אפליה. אני יכולה לציין, שיש אפליה לגבי הקהילות היהודיות במדינות מספר, ועל כך אנחנו זועקים ומשוועים. נקווה שיבוא יום, שהגאולה תהיה גם מנת חלקם של אותם יהודים, והם יוכלו להצטרף אלינו כאן במולדת שלהם-שלנו.

אני רוצה לציין, שבתקופה של חוסר עבודה, כאשר אין לשירות התעסוקה אפשרות לשלוח את מחוסר העבודה לעיסוק שהוא רוצה בו, וזה קורה בימינו אלה, וחברי הכנסת ציינו זאת כאשר יש לנו למעלה מ-200,000 בלתי מועסקים, ומספר זה עוד יכול לגדול — אכן אין אפשרות לאנשים לבחור את

הזאת לא בנושא חופש העיסוק אלא באמת בנושא החובה של המדינה לתת עבודה ופרנסה שמבטחת את בעליה לכל אחד מאזרחיה. כל עוד יש בתוכנו 250,000 מובטלים, החוק הזה נראה לי קצת תלוש מן המציאות הקשה שבה אנחנו חיים.

היו"ר ד' תיכון:

תודה, חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מברך את חבר הכנסת רובינשטיין על ההצעה שהוא הגיש לנו, משום מה שיש בה ומשום מה שאין בה. מה שיש בה הוא קודם כול ניסיון מתמשך שלו לנסות להעלות בפני הכנסת שורה של חוקים — ואני מבין למה חבר הכנסת גפני כל כך לא רוצה שהם יעברו, אין לו טענה לכל אחד מהם בנפרד, יש לו טענה כלפי המכלול.

חבר הכנסת גפני, אם אתה לא נותן לנו אפשרות כמשטר דמוקרטי לא לקבל חוקה ולא לקבל חקיקה שיש בה משום הבטחת זכויות האזרח הבסיסיות ביותר, בניסיון שלא להעלות אותם נושאים הנתונים במחלוקת מהותית, בעצם אתה משאיר בידינו רק את הדרך, שאני לא בטוח שצריך ללכת בה, אולי לעשות מחטף כאשר הדבר אפשרי ולהעביר דברים שלפי מהותם צריך לקבל אותם כמדיה מסוימת של הסכמה. אבל אתם רוצים זכות וטו מוחלטת גם על חוקים תמימים ומובנים מאליהם, מסוג החוק שמוגש כאן.

אני לא מחפש בחוק הזה מה שאין בו. הוא לא מבטיח עבודה לכל. אני בעד חברה שהבטחת עבודה לכל היא אחד מערכיה, לא אחד מחוקיה. ראיתי משטרים שבהם זה היה בגדר חוק. זה לא הצליח, אם להגיד את המעט. אבל כאשר אחד מערכיה היסודיים של החברה הוא, שהחברה רואה כאחריותה המשותפת להבטיח תעסוקה לכל חבריה — אני רואה כזה אחד מהערכים הבסיסיים, שאני מאמין בהם.

החוק הזה בא להגדיר דבר פשוט, ואם איננו מהפכני כמה שיש בו — אולי זה יתרונו. הוא לא יסדיר לא את בעיית המקצועות שדיבר עליהם חבר הכנסת בריזוהר, אלה שהוא רוצה בהם ואלה שהוא לא רוצה בהם, העתיקים יותר והעתיקים פחות. הוא בא להסדיר, והוא קובע גם את גבולות ההסדר: גבולות ההסדר הם החוק וטובת הכלל. אם יש חוק הקובע מי הוא רופא בארץ, זה יהיה נכון לערבי וליהודי. אם טובת הכלל מונעת — אני אומר את זה כאן — מאורחי מדינת ישראל הערבים לעסוק בעיסוקים מסוימים כל עוד אין שלום, בעיני אין זו סיבה שלא לקבל חוק שמבטיח חופש עיסוק לכל, ושיגדיר מה באמת מצוי מחוץ לחופש העיסוק לכל. המצב הקיים בסיטואציה מסוימת יכול להחיל מה שנראה אולי שהוא מובן פחות או יותר להיקפים כאלה, שלי לפחות יהיה קשה לחיות אתם — אני מקווה שגם לך יהיה קשה לחיות אתם. אבל אני מקבל את העובדה, שבמציאות הנוכחית יש עיסוקים מסוימים שטובת הכלל מחייבת שלא כולם יעסקו בהם, והובאו כאן כמה דוגמאות, שאני לא רוצה בכלל להתווכח אתן. אני לא אוטם את אוזני ולא עוצם את עיני, אני רואה אותם, הם חלק מהמציאות שלנו.

משה גפני (דגל התורה):

מה ישתנה עליידי החוק הזה?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מה שישתנה אחרי שיתקבל החוק הזה, ועוד שורה של חוקים בדמותו, שקיבלנו בקריאה ראשונה בכנסת הזאת, הוא שכאופן זהיר ומתון ולא מתגררת תיוסדרנה אבני-פינה למה שאני מקווה שיקבל דמות של חוקה בישראל.

טוב, אבל אני לא שותף להתלהבות ולהרגשה שזה חוק חשוב כל כך, מפני שיש בתוכנו גם מידה לא-קטנה של צביעות.

החוק אומר: "כל אדם זכאי לעסוק בכל עסק, מקצוע ומשלח-יד". נו, באמת... אם יבוא מחר ערבי וירצה להיות חוקר מודיעין, ניתן לו? נגיד לו שלשם כך צריך לעשות שירות צבאי, והוא לא עשה שירות צבאי, כי אנתנו לא נותנים לו לשרת בצה"ל. אני לא מאשים, חלילה, את חבר הכנסת אמנון רובינשטיין בצביעות, אבל כולנו, כל אלה שמתפעלים כל כך מזה, צריכים לזכור שיש המון מקצועות, שאדם שאינו מציג תעודה של יוצא-צבא אינו יכול לעסוק בהם. אם נכתוב בחוק, שכל אדם זכאי לעסוק בכל מקצוע, הוא אומנם יוכל לעסוק בכל מקצוע? אנחנו אומרים את זה, זה לצורך אמירה יותר מאשר לצורך ביצוע. בואו ונהיה גלויים עם עצמנו. אנחנו נצביע בעד החוק, נלך לוועדת החוקה, חוק ומשפט, אבל אנחנו לא פותרים פה את אחת הבעיות החריפות.

אליקים העצני (התחיה):

ילכו לבית-המשפט העליון, שבמקרה הזה שאתה מביא צריך יהיה לקבוע מה טובת הכלל ומי הוא הכלל הזה.

מיכאל בריזוהר (העבודה):

נקבל את החוק, אבל זה יותר דקלרטיבי מאשר מעשי, כי מה שהיה קודם הוא שיהיה גם להבא. זה לא השינוי. השינוי יהיה, אם נקבל חוק שירות לאומי, שמחייב כל אזרח במדינה לשרת שירות לאומי, צבאי או אחר, ואחרי ששירת שירות לאומי שלוש שנים — אז רשאי יהיה לקבל את כל ההטבות שמקבל כל אחד במדינה. לא די להגיד, שכל אחד זכאי לעשות כל מה שהוא רוצה. כל אחד לא זכאי ולא יהיה זכאי. כאשר תראו לי את המדען הערבי הראשון בדימונה, אני אסכים אתכם.

עכשיו אני רוצה לשאול, לא להעיר. אם אומרים "בכל עסק, מקצוע ומשלח-יד", האם הכוונה היא גם לעיסוק במקצוע שהוא לא בדיוק חוקי? יש כל מיני מקצועות ומשלחי יד או רגל, או משלחי איברים אחרים כגוף, שהם לא בדיוק חוקיים. אנחנו מצדיקים את המקצועות האלה, וכל אדם רשאי לעסוק בהם? אם יבוא אדם ויגיד לנו שהוא גנב, הוא רשאי להיות גנב? אני מציג את השאלה הזאת למשפטים שכתוכנו. אולי צריך להבהיר את הדבר, ואולי המבחן של טובת הכלל פותר גם את הבעיה הזאת.

אליקים העצני (התחיה):

אלה מקצועות של טובת הפרט.

מיכאל בריזוהר (העבודה):

עוד שלוש הערות קצרות. חבר הכנסת רובינשטיין, הדבר החיובי בהצעה שלך הוא לא רק חקיקת החוק הזה, אלא המהלך שבו אתה שותף הרבה מאוד זמן, והכוונה שלך — אני רוצה לומר את זה בשבחך, ואך ורק בשבחך — לפתוח בפני כל אזרח במדינת ישראל את הוכות לבחור בחיים שהוא רוצה בהם. אנחנו שותפים למאבק בנושא המכללות. עד עכשיו היה בתקנון המועצה להשכלה גבוהה סעיף שאמר, שיינתנו תמיכות ויאושרו מקצועות לימודים על-פי טובת הכלל. כלומר, ישבו כמה אנשים במגדל-השן ויחליטו אם טובת הכלל מרשה לזה להיות עורך-דין ולאחר להיות פרופסור או נגר או סנדלר, או לעסוק במקצוע אחר, לפי טובת הכלל שעליה מחליט כלל מסוים. ב-1992 כבר היע הזמן שניתן לאדם להחליט בעצמו מה הוא רוצה לעשות בחייו.

הערה אחרונה. אנחנו מוציאים כאן הרבה מאוד אנרגיה על החוק הזה. הלוואי שהיינו מוציאים ולו חלק מן האנרגיה

את זה צריך לקבל ברוב של 61. ועל זה אומרים: פוגעים בכנסת.

חבר הכנסת אליקים העצני, מה שאתה אמרת לגבי אנגליה לא נכון היום. אנגליה ככלה את עצמה באמנה האירופית לזכויות האדם, ויש לגביה שיפוט של בית-דין על-מדינתו, לפי פנייה של אדם פשוט. זה מרחיק-לכת הרבה יותר מהדבר הצנוע והמינימליסטי הזה.

שכח וייס (העבודה):
יש לך רוב עכשיו.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
הרשמנו כאן כמה דברים חשובים בהחלט. אולי צריך לנסח מחדש את עניין "טובת הכלל". אני חושב שצריך לחשוב אולי על ניסוחים שיבהירו את העניין הזה. אין כאן כל כוונה להתיר מקצועות אסורים או לפגוע באינטרסים ביטחוניים, חבר הכנסת ברוזר. זה לא שייך כלל לנושא הזה.

אני מבקש מהכנסת להעביר את הצעת החוק הזאת לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר ג' גדות:

להצבעה. האם חלפו חמש דקות? הוא קיצר בדבריו, וכדי שלא תהיה מהומת אלוהים נוספת, נמתין דקה אחת כדי להשלים את חמש הדקות המחויבות על-פי התקנון, ונצביע.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אדוני היושב-ראש, לפי השעון שלי כבר עברה דקה. עברו שתי דקות.

היו"ר ג' גדות:

בדקה אחת תחסוך 20 דקות של צעקות.

אנחנו יוצאים לדרך. חברי הכנסת, מצביעים. זו הצבעה מס' 4.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לוועדה — 21

נגד — 16

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

21 בעד, 16 נגד, אין נמנעים. אני קובע כי הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק נתקבלה בקריאה ראשונה.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר ג' גדות:

אני לא שומע. כל זמן שתברי הכנסת רובינשטיין ודיין מצטעקים, אני לא שומע. חבר הכנסת ביטון, דקה אחת. חברי הכנסת, אנא. חבר הכנסת צירלי ביטון, מה מבוקשך?

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אני מבקש לתקן את הצבעתי. אני מבקש להצביע בעד.

מובן שהערכים הבסיסיים הללו, בוודאי אלה שאינם שנויים במחלוקת, הם לא מעוררים מייודע-מה. אבל בלעדיהם כל מבנה כזה לא יהיה שלם, אני לא אסכים שבמבנה כזה יחסר חוק כזה. אם החוק מוגש עכשיו, הוא מגדיר, הוא מנסח את הדברים. יכול להיות שיש בו הגדרות שדורשות הבהרה, ואני מקווה שבמהלך החקיקה יובהרו הדברים הבהר היטב. אבל, ביסודו של דבר, המגמה שבאה כאן לידי ביטוי היא מגמה ראויה. אני חושב שהחוק ראוי שייכלל באותה מסגרת, ושוב, ברכות למציע.

היו"ר ג' גדות:

תודה לחבר הכנסת חיים אורון. זכות ההתייחסות למביא את החוק, למציע, חבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אולי כדאי כבר לצלצל.

היו"ר ג' גדות:

באופן טבעי, חברת הכנסת שולמית אלוני, מזכיר הכנסת מצלצל כל אימת שעולה המשיב להשיב.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כששמעתי את דברי ההתנגדות לחוק הצנוע והחינוכי הזה, שאלתי את עצמי, האם תיתכן התנגדות כזאת באיזה פרלמנט בעולם במדינה דמוקרטית שאני מכיר? אני רוצה לומר לכם, שבימינו אלה יש הכרה אוניברסלית בכך, שמעל כוחו של הפרלמנט חייב לעמוד איזה מוסד שמגביל גם את הכוח של הרוב. זוהי הנקודה המרכזית שבחוקה.

אני ממש נדהם לשמוע שהעניין הזה, שנושאים מסוימים יועברו להכרעת בית-המשפט העליון, נראה כפגיעה בדמוקרטיה; בדיוק להיפך. כל דמוקרטיה טומנת בחובה את הרעיון, שיש כמה ערכים בסיסיים, יסודיים, זכויות של אדם, שאדם נולד עם חירויות מסוימות, זה רעיון שהיהדות נתנה לעולם, שהם עומדים מעל רצון הרוב.

היו"ר ג' גדות:

אתה בעד חוקים כהלכה?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כאשר הצגתי את החוק הזה ואת החוקים האחרים בקריאה המוקדמת, חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, אמרתי, שאני גאה בכך כיהודי, שהיהדות נתנה לעולם את המושג של זכויות היסוד של אדם שנברא בצלם, וציטטתי את המשפטן רנה קאסן, המשפטן היהודי הצרפתי, שכאשר הוא ניסח את ההצהרה האוניברסלית על זכויות האדם, הוא אמר: נתתי ניסוח ערובי לעשרת הדיברות.

אני בהחלט חושב שלנו, כפרלמנט של מדינה יהודית, יש חובה לסתום את החור המביש הזה, שאין לנו שום הגנה על זכויות האדם. אומרים לי: יפנו לבית-המשפט; האסון הגדול הזה. מתי יפנו לבית-המשפט? שימו לב עד כמה הצעת החוק הזאת צנועה. יפנו כאשר לא יהיה רוב מוחלט בכנסת לפגוע בזכות העיסוק. על זה מדובר.

הווי אומר, בידי הכנסת נשאר הכוח, לדאבוני הרב, לפגוע בזכויות האדם. יש לה כוח, ברוב של 61 קולות ומעלה, לעשות כל מה שהיא רוצה. אני רק אומר, שאם רוצים לפגוע באחד העקרונות הבסיסיים, בחופש האדם לעסוק בכל מקצוע שהוא רוצה בו, אלא אם כן יש טעמים ענייניים למנוע את זה ממנו —

— הצעת חוקי־יסוד: חופש העיסוק; הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת;
הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 32) —

היו"ר ג' גדות: אם כן, אני כבר לא זוכר מה היתה התוצאה, אבל אנחנו נגרע קול אחד מן המתנגדים ונוסיף קול אחד למחייבים.
נחיל עתה בנושא הבא בסדר־יומנו: הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 32). האם חבר הכנסת עמיר פרץ

ה. הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת

היו"ר ג' גדות: הודעה ליושב־ראש ועדת הכנסת.
חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, ועדת הכנסת החליטה בישיבתה היום, כי ועדת הכספים תדון בהצעות לסדר־היום ובהצעות חוק כדלקמן:
א. הצעות לסדר־היום בנושאים הבאים: 1. "יחס הבנקים כלפי האיש מן השורה" — הצעה לסדר־היום של חבר הכנסת אברהם שריר; 2. "המשק הישראלי וההידרדרות הצפויה בשנה הקרובה" — הצעה לסדר־היום של חבר הכנסת רפאל ארדי.

ו. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 32), התשנ"ב — 1992* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ג' גדות: עתה אני מזמין אל הדוכן את חבר הכנסת עמיר פרץ, שיציג חוק כשם ועדת העבודה והרווחה. זאת הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 32), התשנ"ב — 1992, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

חבר הכנסת עמיר פרץ, רשות הדיבור נתונה לך.

עמיר פרץ (בשם ועדת העבודה והרווחה): אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא בזאת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, לאישור הכנסת, את חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 32), התשנ"ב — 1992.

היו"ר ג' גדות:

סליחה, חבר הכנסת עמיר פרץ, האם תרשה לי לבקש מתברך לסיעה לשמור על שקט? רק אם תרשה לי, זה בסדר?

חברי הכנסת, לפי המצב היום — — —
היו"ר ג' גדות: חברי הכנסת, אנא, זה חוק רציני.
עמיר פרץ (בשם ועדת העבודה והרווחה): חברי הכנסת, ידידי, די עם ההמולה. אין לי שום יכולת להזדרז. יש דברים שאני חייב להקריא, ואני אקריא אותם עד תומם.

קריאה:

לקרוא, לא להקריא.

עמיר פרץ (בשם ועדת העבודה והרווחה): לקרוא בפניכם. מי שרוצה שאני אזדרז צריך לשמור על שקט.

חברי הכנסת, לפי המצב היום, מי שמקבל קצבת פרישה מהמדינה והוא עובד בשירות המדינה או כגוף הקבוע בחוק "קופה ציבורית", מנכים ממנו שני־שלישים של הקצבה אם גילו פחות מ־60, ושליש מהקצבה אם גילו מעל 60. למצב זה אין כל הצדקה, והוא פוגע דווקא באותם גמלאים המשחלבים שוב כמעגל העבודה.

עובד המדינה מקבל את קצבתו כהתאם לשנות שירותו במדינה. אותו דין חל גם על חייל בשירות קבע. אם אותו עובד או חייל עובדים לאחר פרישתם ב"קופה ציבורית", ויש מאות כאלה, או בשירות המדינה — מפחיתים לו את קצבתו ופוגעים

חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, חברת הכנסת נאוה ארד, אנא, אני חושב שאני אמליץ לוועדת הכנסת על תקן חדש של מצליף מליאה, ללא הבדל סיעה.

קריאה:

יש.

היו"ר ג' גדות:

אתה תהיה מועמד ראשי לקבלת התפקיד.

עמיר פרץ (בשם ועדת העבודה והרווחה): ראשיתה של הצעת החוק בהצעת חוק פרטית של חברת

* "דברי הכנסת", חוב' י"א, עמ' 1363; נספחות.

חברת י"ז, ישיבה שע"ז

— הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 32):
— הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 33) —

נמנעים — אין

סעיפים 1 — 3 נתקבלו.

היו"ר ג' גדות:

אני קובע, כי חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 32), התשנ"ב — 1992, נתקבל בקריאה שנייה.

עכשיו, חברי הכנסת, אנחנו עוברים לקריאה השלישית, שהיא הקובעת, חבר הכנסת שפרינצק, אם אתה רוצה להוסיף את קולך, כל מה שאתה צריך לעשות עכשיו, ממש עכשיו, זה להצביע — או בעד או נגד או להימנע, וקולך יימנה בכלל מניין זה.

ועתה חברי הכנסת, מי בעד ומי נגד, בקריאה שלישית על חוק זה? זו הצבעה מס' 6.

ה צ ב ע ה

בעד החוק — 33

נגד — אין

נמנעים — אין

חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 32),

התשנ"ב — 1992, נתקבל.

רענן כהן (העבודה):

מברוכ.

היו"ר ג' גדות:

אני קובע, כי חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 32), התשנ"ב — 1992, נתקבל בקריאה שלישית.

חברי הכנסת, אם לא יהיה שקט, לא אצביע את החוק הבא. גם שקלתי לבטל את ההצבעה האחרונה שהיתה, לאור קריאתו של חבר הכנסת רענן כהן: מברוכ, אם זיהיתי נכון את קולו, שהרי על-פי התקנון אסור להפריע בזמן ההצבעה. בא לי, רק כדי להוכיח אותך על כך, לבטל את ההצבעה. עכשיו לפחות שיהיה שקט. אנא, אנחנו נמתין.

חבר הכנסת עמיר פריץ, האם אתה מבקש להביא את החוק הבא?

עמיר פריץ (כשם ועדת העבודה והרווחה):

כן.

ז. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 33), התשנ"ב — 1992*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

בריון מוקדם ביום 24 ביולי 1991, והועברה לדיון בוועדת העבודה והרווחה. הקריאה הראשונה התקיימה בכנסת ביום 9 בדצמבר 1991.

חברי הכנסת, תקופת שירות, בחוק שירות המדינה (גמלאות), מוגדרת כתקופת שירות רצופה לאחר שהעובד הגיע לגיל 18. לפי זה, תקופת עבודה בשירות המדינה לפני גיל 18 אינה מוכרת לצורך גמלאות. הוא הדין בפעילות המזכה בהגדלת הגמלה מכוח הקריטריונים שנקבעו לפי סעיף 100(ב) לחוק, כגון: פעילות ציונית בחוץ-לארץ, אסירי ציון, אות על-ה, מלחמה בנאצים ועוד.

כך בזכויות הפנסיה שרכש כמשך שנות עבודתו ועקב עבודתו.

למעשה, מן הדין היה לבטל כליל את הניכויים מהקצבאות שמקבלים גמלאים שחוזרים לעבודה. אולם, בהתחשב באילוצי תקציב, החליטה הוועדה לשנות את החוק לגבי גמלאים מבוגרים בלבד, כדי לתקן ולו כמעט את העיוות הקיים כיום.

מוצע לכן לתקן את החוק כדלקמן:

1. לעובד עד גיל 55 — במקום 60 כיום — ימשיכו ויפחיתו שני-שלישים מהקצבה; 2. לעובד מעל גיל 55 — במקום 60 כיום — יופחת שליש מהקצבה בלבד; 3. עובד שמלאו לו 60 שנה — במקום 65 כיום — לא יופחת מקצבתו סכום כלשהו; 4. לגבי גמלאי צה"ל, שירות הביטחון הכללי, המוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים, שוטרים וסוהרים, מוצע שהחל מגיל 55 — במקום 65 כיום — לא תופחת הקצבה כלל. לגבי גמלאים כאמור, עד גיל 55, ימשיכו לנהוג לפי המצב הקיים, שלפיו מנכים רק שליש מהקצבה.

תחילתו של החוק תהיה רק מ-1 בחודש שלאחר פרסומו ברשומות, ולא למפרע, ואולם הוא יחול גם לגבי מי שפרש לגמלאות לפני תחילת החוק.

אני מבקש, כשם חברי הוועדה וכשמה של יושבת-ראש הוועדה, חברת הכנסת אורה נמיר, להודות לחברת הכנסת נאווה ארד על יוזמתה בחקיקת החוק, וכן להודות לסגן שר האוצר, חבר הכנסת יוסף עוזן, שסייע לוועדה לקדם את החוק.

לחוק הזה אין הסתייגויות. אני מבקש לאשרו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת עמיר פריץ. לחוק הזה שלושה סעיפים. אין הסתייגויות לשלושת הסעיפים. לכן נצביע על שלושת הסעיפים כהצעת הוועדה, וזאת בקריאה שנייה. זו הצבעה מס' 5.

ה צ ב ע ה

בעד סעיפים 1 — 3 — 28

נגד — אין

היו"ר ג' גדות:

אנחנו עוברים להצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 33), התשנ"ב — 1992. גם חוק זה מובא בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. חבר הכנסת עמיר פריץ, רשות הדיבור נתונה לך.

עמיר פריץ (כשם ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד כזה להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 33), התשנ"ב — 1992.

הצעת החוק שיוזם חבר הכנסת יאיר צבן נדונה בכנסת

* "דברי הכנסת", חוב' י', עמ' 1172: נספחות.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): מדוע לא צלצלו קודם לכן?

היו"ר ג' גדות:

פשוט ממתינים. חברת הכנסת אלוני, אל נא באפך. אי-אפשר לצלצל לפני שהנאום מסיים את דבריו. מותר לו לדבר עשר דקות, ואחרי חמש דקות מצלצלים באופן אוטומטי, כי אחרי שדיבר חמש דקות נותרו לו עוד חמש דקות, ובחמש דקות אלו מצלצלים. עד עבור חמש דקות מתחילת הנאום, אין מצלצלים. חבר הכנסת פרץ גמר לדבר כעבור שתי דקות. לפי התקנון, צריך להמתין עכשיו חמש דקות. אם אני לא אמתין את שלוש הדקות הנוותרות, ייכנס מישוהו לאולם ויקים מהומה שתימשך 20 דקות. בשביל מה לנו זאת? נמתין כמה שניות, ונגמור.

חברי הכנסת, הגיע הזמן להצביע. אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שנייה על הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 33), התשנ"ב — 1992.

לחוק הזה אין הסתייגויות. לכן אני מעמיד להצבעה את הסעיפים 1 ו-2, שהם הסעיפים היחידים בחוק הזו, לפי הצעת הוועדה. נא להצביע, הצבעה מס' 7.

ה צ ב ע ה

בעד סעיפים 1 — 2	— 30
נגד	— אין
נמנעים	— אין

סעיפים 1 — 2 נתקבלו.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, 30 בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים, אני קובע שחוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 33), התשנ"ב — 1992, נתקבל בקריאה שנייה.

ועכשיו, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על אותו חוק בקריאה שלישית. נא להצביע, הצבעה מס' 8.

ה צ ב ע ה

בעד החוק	— 28
נגד	— אין
נמנעים	— אין

חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 33), התשנ"ב — 1992, נתקבל.

היו"ר ג' גדות:

28 בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע כי חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 33), התשנ"ב — 1992, נתקבל בקריאה שלישית.

החוק המוצע בא לקבוע, שגם תקופת העבודה מתחת לגיל 18 תוכר, הן לעניין הזכויות הגמלה והן לעניין הגדלת הגמלה על-פי הקריטריונים האמורים.

מאחר שאין כל מקום להפלות לרעה עובדים שהחלו עבודתם, או שפעלו פעולות מיוחדות כאמור לפני גיל 18 — —

היו"ר ג' גדות:

סליחה, חבר הכנסת פרץ. חברי הכנסת, אנא מכם. הרי זה איננו חוק פוליטי; זה חוק ציבורי מן המעלה הראשונה. שמליאת הכנסת כולה מצביעה עבורו, בהחלטה פה-אחד, ללא מתנגדים וללא נמנעים. אולי תואילו בטובכם לשמור על כבוד הצעת החוק, אם לא על כבוד המליאה. תודה.

קריאה:

נכון מאוד.

עמיר פרץ (בשם ועדת העבודה והרווחה)

חברי הכנסת, תחילתו של החוק תהיה מ-1 בחודש שלאחר פרסומו ברשומות, ולא למפרע. ואולם הוא יחול גם לגבי מי שפרש לגמלאות לפני תחילת החוק.

ברצוני להודות לחבר הכנסת יאיר צבן על יוזמתו, להודות ליושב-ראש הוועדה ולסגן שר האוצר, שסייעו בקידום תהליך החקיקה.

לחוק אין הסתייגויות, ואבקש להביאו להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

אדוני סגן שר האוצר, אני רוצה שחדע שהודינו לך על הסיוע שסייעת לנו בכמה חוקים.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת עמיר פרץ — — —

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה): אדוני היושב-ראש.

היו"ר ג' גדות:

כן, בבקשה.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, עמ'כל הכבוד לחבר הכנסת עמיר פרץ, אני מבקש לקרוא פסוק ממשלי: "המבכר רעהו בקול גדול — — קללה תחשב לו".

עמיר פרץ (העבודה):

למה?

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אגלה לכם את הסוד: אני מנוע מלקיים כבר עכשיו את ההצבעה. אני צריך להמתין עוד כדקה עד שתעבורנה חמש הדקות, כדי לאפשר לכולם להצביע.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — — אנחנו מוותרים לך, אדוני היושב-ראש.

ח. שאילתות ותשובות

4552. יחס בית-המשפט לבעל אלים

חבר הכנסת ש' דיין שאל את שר המשפטים ביום י"ז בטבת התשנ"ב (24 בדצמבר 1991):

שופט בית-משפט השלום בבאר-שבע, דוד אריאלי, גזר 60 שעות עבודת שירות לתועלת הציבור על אלי יסיפוביץ,

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-יומנו, והרי הוא — שאילתות ותשובות. אני מזמין את שר המשפטים להשיב על שאילתות של חברי הכנסת.

שר המשפטים ד' מרידור:

1—2. האפורטופוס הכללי מטפל ב-22 חקים המתייחסים לנכסים בעיר העתיקה. רשימת הנכסים נמצאת אתי. ברשות היושב-ראש, אמסור אותה לפרוטוקול ולחבר הכנסת השואל. אני לא חושב שכדאי לקרוא רשימת נכסים גדולה כזו, אמסור אותה לפרוטוקול.

היו"ר ג' גדות:

איראפשר להעביר זאת לפרוטוקול. אבל מה שאפשר לעשות זה לבקש מחבר הכנסת אורון, שייאות להסכים שהרשימה הזאת לא תועבר לפרוטוקול, אבל תועבר אליו, אם הוא יסכים להסדר הזה. האם זה מקובל? בפרוטוקול יופיעו רק הדברים שאמר השר בעניין הפרוטוקול והדברים שאמר היושב-ראש באותו עניין.

שר המשפטים ד' מרידור:

אני מוכן לקרוא את הרשימה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הרשימה ארוכה?

שר המשפטים ד' מרידור:

זו רשימה של 22 נכסים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
ואלה שמות?

שר המשפטים ד' מרידור:

ואלה שמות בני ישראל — — —

היו"ר ג' גדות:

מה אתה מחליט, חבר הכנסת אורון?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני מוכן לקבל את זה בכתב.

שר המשפטים ד' מרידור:

אני אעביר את הרשימה לחבר הכנסת השואל.

3—4. הקריטריונים ברורים מאוד. כשמדובר בדייר מוגן, חוק הגנת הדייר ותקנותיו קובעים את גובה שכר הדירה שמותר לגבות.

כשמדובר בשכירות בלתי מוגנת, דמי השכירות נקבעים על-ידי השמאי הממשלתי. באותם מקרים שבהם יש צורך בכיצוע שיפוצים, ולאחר שהוכחה נחיצותם, ההפחתה נעשית בהתחשב בהשקעה.

5—6. לגבי שוכרים שהם בעלי מעמד של דיירים מוגנים, מעמדם נקבע בחוזה עם כניסתם לנכס, ולאחר מכן על-פי הוראות החוזה וחוקי הגנת הדייר. לגבי שוכרים בשכירות בלתי מוגנת, זכויותיהם של בעלי הנכסים מובטחות בחוזה.

7. לגבי הנכסים הנוכרים בדין-וחשבון מס' 41 של מבקרת המדינה, נחתמו חוזים, ובחלקם אף קודם לפרסום הדין-וחשבון.

לגבי נכס אחד טרם נחתם חוזה, כיוון שמדובר במחזיק שהוא שותף בנכס, יש קושי משפטי בכפיית השותף לחתימה על חוזה השכירות. נשקלות דרכים שונות לפתרון בעיה סבוכה זו.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני מודה לשר המשפטים, ועכשיו אני מזמין

אשר ניסה לחנוק את אשתו לאחר שאיים עליה כי "ישחט אותה" (רצ"ב צילום ידיעה בנושא זה).

ברצוני לשאול:

1. האם פירוש גזר-הדין הוא שהארם הורשע כמעשה זה?

2. אם כן — האם עונש זה הולם מעשה זה?

3. האם תורה לפרקליטות לערער על קולת העונש?

תשובת שר המשפטים ד' מרידור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. גזר-הדין במקרה זה היה גזר-דין של "צו שירות לתועלת הציבור ללא הרשעה", שהינו גזר-דין הקבוע בחוק.

2. השופט נימק את גזר-דינו וציון, כי לאחר התלבטות אימץ את המלצת קצינת המבחן שהמליצה על עונש זה. השופט הסביר כי נמנע מלהרשיע, שכן הרשעה עלולה לפגוע כנאשם בצורה חמורה מדי, משום שעלולה היא לגרום לפיטוריו.

עוד יצוין, כי הנאשם כבר התגרש מאשתו (שבתקיפתה הואשם), כי הקשר ביניהם נותק, וכי הערכת שירות המבחן היתה, שהסיכון לעבירת אלימות חוזרת מצדו הינו נמוך ביותר, וכי מאסר כפועל עלול להביא לאשפוזו בבית-חולים פסיכיאטרי.

3. התיק נוהל בכל שלביו על-ידי התביעה המשטרתית, וממנה גם הגיע אלינו מידע זה. המשטרה לא המליצה לערער על קולת העונש במקרה זה.

4651. טיפול בנכסים בעיר העתיקה בירושלים על-ידי

האפורטופוס הכללי

חבר הכנסת ח' אורון שאל את שר המשפטים ביום ב' בשבת התשנ"ב (7 בינואר 1992):

בירושלים העתיקה מטפל האפורטופוס הכללי בנכסים השייכים ליהודים או בהקדשות שיצרו יהודים.

ברצוני לשאול:

1. בכמה חקים שעניינם נכסים בעיר העתיקה בירושלים מטפל האפורטופוס הכללי?

2. כמה נכסים כאלה מושכרים בירושלים העתיקה, ומי הם השוכרים?

3. האם קיימים קריטריונים ברורים בנוגע לשכר הדירה בנכסים אלו, או לחלופין — הפחתה בשכר הדירה בגין שיפוצים?

4. אם לא — כיצד פועל משרדך לקביעת קריטריונים אלה?

5. האם זכויותיהם של בעלי הזכויות בנכסים מעוגנות ומובטחות בחוזים הנערכים בין האפורטופוס הכללי ובין השוכרים, וכיצד?

6. אם לא — כיצד פועל משרדך להבטחת זכויות אלה?

7. מבקרת המדינה, בדוח מס' 41, מצביעה על כך שבחלק מהדירות המושכרות לא נערכו חוזים כדין ודמי השכירות עבור נכסים אלו אינם משולמים. כיצד פועל משרדך לפתרון בעיה זו ולהסדרת החוזים ותשלום דמי השכירות בנכסים אלה?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
שאלה נוספת, אדוני היושב־ראש.

היו"ר ג' גדות:

סליחה, שאלה נוספת לחבר הכנסת חיים אורון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב־ראש, כבוד השר, האם יהיה זה רצונך שגוי מצדי לחשוב, שהקריטריונים המפורטים כאן משאלה מס' 3 ואילך, אם אינני טועה, סביר שיהיו תקפים גם כאשר מדובר על האפטרופוס על נכסי נפקדים, כאשר יש ברשותו נכס הוא מעמיד אותו לרשות שוכרים דיירים מוגנים וכו'?

שר המשפטים ד' מרידור:

אני מודה על השאלה, שאיננה נוגעת לשאלה הראשונה. אני מצטער שאין לי תשובה טובה על השאלה הזאת. ראשית, האפטרופוס על נכסי נפקדים, כידוע לשואל ולחברי הכנסת, איננו נמצא בתחום משרד המשפטים, אלא בתחום משרד האוצר.

אבל אני מוכרח לומר, שלאור דברים שקראתי לאחרונה בפרוטוקול הוועדה לביקורת המדינה, אני חושש להשיב כל תשובה שהיא לפני שהדברים נבדקו לגופם.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

האם אוכל לקבל תשובה אחרי הבדיקה?

שר המשפטים ד' מרידור:

אני חושב שהתשובה צריכה להתקבל מהשר הממונה, וזה איננו שר המשפטים. תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לשר המשפטים.

אני מזמין אל הדוכן את שר המשטרה, שישב על שאלות שהופנו אל ראש הממשלה.

4547. אוטונומיה לפלשתינים

חבר הכנסת ב' בן־אליעזר שאל את ראש הממשלה ביום י"ז בטבת התשנ"ב (24 בדצמבר 1991):

לאחרונה דובר רבות על אוטונומיה לפלשתינים, במסגרת הסכמי קמפ־דייוויד, כהצעה ישראלית בשיחות השלום.

ברצוני לשאול:

1. האם יש נכונות לאוטונומיה במסגרת הסכמי קמפ־דייוויד?

2. האם ההתנחלויות ימשכו למרות האוטונומיה?

3. מה הן המגבלות הביטחוניות שמציבה ישראל מול הצעת האוטונומיה?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. האוטונומיה המוצעת היא לתושבים הערבים הפלשתינים ביהודה, בשומרון ובחבל־עזה, ולא תחול על נושאי ההתיישבות היהודית ועל היהודים באזורים אלה.

3. הביטחון יהיה בידי צה"ל וגורמי הביטחון הישראליים.

4559. היעדרות שרים משיבות קבינט הקליטה

חבר הכנסת מ' קליינר שאל את ראש הממשלה ביום י"ז בטבת התשנ"ב (24 בדצמבר 1991):

מישיבת קבינט הקליטה שהתקיימה ביום א', 15 בדצמבר 1991, נעדרו מרבית השרים חברי הקבינט, כמו גם היושב־ראש. חלק מן השרים החברים בקבינט השתתפו בישיבה לזמן קצר, ואילו כל שאר השרים, שהנושאים הנתונים בתחומי אחריותם נדונו בישיבה — נעדרו.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים הנ"ל ידועים לו?

2. האם ידוע לראש הממשלה כי מצב זה אינו מקרי?

3. האם נשקל לפזר את קבינט הקליטה במתכונתו הנוכחית?

4. אם לא — כיצד ניתן למנוע היעדרות חברי הממשלה מישיבות הקבינט?

5. האם נשקל לעשות שינוי מבני בקבינט ולהעמיד בראשו את שר האוצר, כדי להפוך את החלטות הקבינט למחייבות ומתוקצבות?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 4. לעתים נעדרים שרים מישיבות ועדת שרים. אין בכך כדי לפגוע במהות עבודתה של הוועדה.

ועדת השרים תמשיך בעבודתה, ובזימון השרים תודגש חשיבות השתתפותם בישיבות.

5. אין כוונה לשנות את יושבות־ראש הוועדה. שר האוצר חבר בוועדת השרים.

4575. רוברט מקסוול ומדינת ישראל

חבר הכנסת רן כהן שאל את ראש הממשלה ביום י"ז בטבת התשנ"ב (24 בדצמבר 1991):

בימים אלה מתפרסמות בכלי התקשורת בכל העולם עובדות מביכות וחמורות על איל התקשורת המנוח רוברט מקסוול.

בין השאר, נחשפת מסכת יחסים מעוותת ומשפילה של מקסוול כלפי עובדיו, וכן העובדה, כי המוני עובדים נשאו ללא זכויות הפנסיה שלהם.

מאחר שראשי המדינה, בהם נשיא המדינה וראש הממשלה, חלקו לאיש כבוד אחרון, נוצר בעולם רושם לכאורה של זיהוי בין המנוח הנחשף עתה כ"נוכל" לבין מדינת ישראל.

ברצוני לשאול:

האם לא היה מקום לנהוג משנה־זהירות בטרם נעשה צעד כמתואר לעיל?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הכבוד האחרון לרוברט מקסוול המנוח נחלק לו על פועלו.

לא היה לכך, כמובן, כל קשר למידע שאליו מתייחסת השאלתא, ואשר לא היה בידיעת ראש הממשלה באותה עת.

היו"ר ג' גדות:

שר המשטרה ישיב עתה על שאלות שהופנו לשר המשטרה.

נגקטה מדיניות לאכוף את החוק האוסר שהייה כזאת בישראל.
ברצוני לשאול:

1. מה הוא מספר הערכים תושבי יש"ע המתגוררים בתחומי "הקו הירוק", לרבות ירושלים?
2. אילו אמצעים ננקטים כדי לאכוף את החוק?
3. אילו אמצעים ננקטו עד עתה נגד מעסיקים ישראלים, בכמה מקרים, ומה היו התוצאות?
4. כנ"ל — לגבי ערכים מיש"ע שאינם מתגוררים בתחומי "הקו הירוק", אולם שהייה ברציפות שבוע או שבועיים וכיוצא בזה?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מלחמת-המפרץ שינתה באופן מהותי את תמונת השהייה של תושבים ערבים מאזור יהודה, שומרון וחבל-עזה בתחומי "הקו הירוק". העוצר, מניעת היציאה מיהודה, משומרון ומעזה, הבדיקות הקפדניות של גורמי הביטחון ואווירת המלחמה — גרמו לכך שרובם המכריע של השהייה בתחומי "הקו הירוק" חזרו לאזורי מגוריהם. יש קושי אובייקטיבי לאסוף נתונים מדויקים, וגם המספרים שנקבו לפני מלחמת-המפרץ היו הערכות גסות בלבד.

2-4. הסדרי הכניסה לישראל הנהוגים כיום מאפשרים כניסה לצורכי עבודה בלבד ועל-פי אישורים מחאימים. משטרת ישראל מבצעת פעילות שוטפת לאכיפת הסדרים אלו. הפעילות כוללת את המרכיבים הבאים:

- א. הצבת מחסומים במקומות שונים לצורך בדיקות;
- ב. סריקות וביקורים באתרי העבודה ובמקומות פוטנציאליים נוספים שבהם מתרכזים פועלים;
- ג. שיתוף פעולה עם שירות התעסוקה לאיתור מעסיקים המעסיקים פועלים שלא על-פי אישור מתאים. מעסיק שנתפס וברשותו עובד שלא כחוק — עניינו מועבר לטיפול משפטי על-ידי שירות התעסוקה, והוא נקנס כספית;
- ד. ערכים תושבי יהודה, שומרון ועזה שנתפסים כשלא נמצא ברשותם אישור עבודה מתאים, נעצרים ומובאים לבתי-המעצר, משם הם נלקחים על-ידי צה"ל ומחוזרים ליהודה, לשומרון ולעזה לצורך העמדתם לדין;

ה. בתקופה ינואר — נובמבר 1991 נעצרו על-ידי המשטרה 12,387 ערכים תושבי יהודה, שומרון ועזה, בגין שהייה בלתי-חוקית בישראל.

3995. תאונות דרכים כיש"ע

חבר הכנסת ג' שפט שאל את שר המשטרה ביום י"ב באב התשנ"א (23 ביולי 1991):

ההכתבה בעיתון "נקודה" מיוני 1991 עולה, שמספר הנפגעים וההרוגים בתאונות דרכים ביש"ע גדול פי כמה ביחס לאזורים אחרים בארץ.

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים בכתבה נכונים?
2. אם כן — מה בדעת משרדך לעשות בנדון?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2846. מעשים פליליים בדיעת המשטרה

חבר הכנסת י' שריד שאל את שר המשטרה ביום י' בכסליו התשנ"א (27 בנובמבר 1990):

מפסק-דין שנתנה כבוד השופטת ורדינה סימן בכית-משפט השלום כתל-אביב, ביום 3 באוקטובר 1990, בעניין התביעות האזרחיות שמספרן ת.א. 19213/86 ר.ת.א. 30924/85, עולה כי מעשים פליליים שונים, המפורטים בפסק-הדין, בוצעו "לעתים תוך ידוע המשטרה, ותוך שיתוף פעולה עמה" (עמ' 9-10 לפסה"ד — העתק מצורף).

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לשר על העדות הנ"ל?
2. האם נבדקה עדות העד על-ידי המשטרה?
3. אם כן — מה עלה בבדיקה זו?
4. האם הוסקו המסקנות לגבי האחראים, אם נמצאו כאלו?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. העדות נודעה לי באמצעות השאילתא.
- 2-4. כבירור מקיף שנערך במשטרה נמצא, כי ייתכן שעדותו של העד המופיע בשאילתא נוגעת לחיק אחד שנחקר במשטרה חיפה, ולהלן הפרטים:

ביום 22 ביוני 1986 נפגש עיתונאי מסוים עם ראש לשכת המודיעין במשטרת מרחב חיפה, ומכר לו כי בידיו ידיעות מפיו של יעקב צרפתי, על כך שעומדת להתכצע בו ביום התפרצות ההצתה בסניף העיתון "על המשמר" בחיפה.

ראש לשכת המודיעין הסביר לעיתונאי, כי למיטב ידיעתו יוכל צרפתי לקבל חסינות רק אם הוא אינו העבריין העיקרי, ולא היווה לפעולה זו, וכן רק אם יהיה צופה נלווה מהצד, ללא כל ביצוע של פעולה אקטיבית.

באותו יום הגיע צרפתי לראש לשכת המודיעין, והביע בפניו את הסכמתו לעזור למשטרה בסיכול ההצתה במערכת "על המשמר".

קצין א"ח — אגף החקירות — מרחב חיפה פנה לפרקליטת מחוז חיפה, וביקש את אישורה להפעלתו של צרפתי, על-ידי כך שצרפתי יצא עם האחר, יצחק סגן, ככיכול לבצע את העבירה, ובה בעת יהיו אנשי משטרה במקום, אשר יעצרו אותם וימנעו את ביצוע העבירה.

ואכן, באותו יום, בשעות הערב, נעצרו צרפתי וסגן במקום האירוע, וזאת לאחר שסגן הצליח לזרוק סמרטוט טבול בנפט על דלת הכניסה של המשרד ולהצית אותה.

סגן הובא לדין על חלקו בפרשה, הודה והורשע, ביום 8 ביולי 1986, בעבירת הצתה, ודינו נגזר.

מן האמור לעיל עולה, כי צרפתי פעל עם המשטרה לסיכול ביצוע עבירה זו.

3968. תושבי יש"ע המתגוררים בתחומי "הקו הירוק"

חבר הכנסת א' העצני שאל את שר המשטרה ביום ה' באב התשנ"א (16 ביולי 1991):

לפני מלחמת-המפרץ נאמד מספרם של הערכים תושבי יש"ע במקומות כמו טייבה, ירושלים, בכ-100,000. ידוע לי, כי

בית-המשפט, את שיקולי המשטרה והחלטותיה בפרשה הנדונה?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המעצר בוצע משיקולים הנוגעים לחקירה, ועל-פי הסמכות הקבועה בחוק.

2 — 4. המשטרה לא מסרה כל פרטים כמפורט בשאלות אלה, ולא נתנה אישור כלשהו לכך. אולם, אין להוציא מכלל אפשרות שהיו הדלפות בנושא. אני התייחסתי לא אחת לנושא, והודעתי מפורשות, כי חל איסור חמור על הדלפות מחקירה, ומי שיימצא כי הדליף — יינקטו נגדו כל האמצעים. המשטרה נקטה צעדים כדי לצמצם את הנושא ככל שניתן.

5. החסינות הוענקה על-ידי פרקליטות מחוז תל-אביב, על-פי המלצת המשטרה, אשר נבעה משיקולים הנוגעים לקידום החקירה, במטרה לחשוף את האמת.

6. הכתבה לא הייתה ידועה לחוקרים והיא אינה ידועה להם עד היום, ולכן לא הוזמנה הכתבת לחקירה.

החקירה בפרשת "אודיטרון" מוצתה. כתום החקירה לא נמצא כסיוס להגשת כתב אישום נגד רפי גינת, אך הוגש כתב אישום נגד אדם אחר, באשמת תיווך לשיחד, והוא הורשע בכך.

7. החקירה התקיימה על-ידי היחידה הארצית לחקירת פשעים, בעקבות תלונות שהוגשו למשטרה. כסיוס החקירה העבירה המשטרה את כל החומר לפרקליטות מחוז תל-אביב. הפרקליטות בדקה את חומר הראיות והחליטה להגיש כתב אישום. בית-המשפט הוא הערכאה שקובעת את הממצאים הסופיים, ואם יש מקום להרשעה. אך אין בכך כדי להטיל דופי כאשר למילוי התפקיד של המשטרה מבחינת ניהול החקירה והעברת החומר לגורמים המוסמכים, כפי שזוה נעשה.

4059. חקירת רצח הילדה בכפל-הארט

חבר הכנסת א' שוחט שאל את שר המשטרה ביום ז' בחשוון התשנ"ב (15 באוקטובר 1991):

שנתיים-וחצי לאחר רצח איכתסיאם בודיה בכפל-הארט, פורסמה כתבה בעיתון "ירושלים", ולפיה טענת המשטרה כי גופת הילדה נעלמה אינה נכונה, ואף מופיע צילום של אוזר הקבר.

ברצוני לשאול:

1. האם אי-העמדתם לדין של המתפרעים ככפר כאשמת רצח נובעת מאי-מציאת הגופה?

2. אילו אמצעים נקט משרדך עלימנת למצוא את הגופה?

3. האם מילא שר המשטרה במקרה זה אתר הוראת היועץ המשפטי לממשלה, כי "יש למצוא את מלוא חומרת הדין נגד מפירי הסדר בשטחים, ערבים ויהודים כאחד"?

4. האם יחדש משרדך את החקירה בנושא בעקבות הכתבה?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 4. בעקבות הגשת השאלתא שכונדן פנתה פרקליטות מחוז המרכז, שאליה הועבר תיק החקירה לצורך הכנת כתב האישום, למגיש השאלתא, וביקשה להמציא לידיה את צילום הכתבה שאליה התייחס השואל.

1 — 2. הנתונים המספריים המופיעים בטבלה בכתבה שצורפה לשאלתא נלקחו מהשנתון של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, והם תואמים את הנתונים המצויים במשטרה.

ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה מפעילה משטרת ישראל באופן קבוע שלוש לשכות תנועה: בבית-לחם, בשכם וברצועת-עזה. הן פועלות ככל יכולתן למניעת תאונות ולטיפול בעבירות תנועה, בהפעילן אותם אמצעי שיטור ואכיפה המצויים ונעשים בתחומי "הקו הירוק". לשכות אלה לא רק שאינן מקופחות באמצעים וככות-אדם יחסית ללשכות שבתחומי "הקו הירוק", אלא ההיפך הוא הנכון. הן מקבלות משאבים נוספים באמצעות צה"ל.

יש לציין את הבעיה האובייקטיבית של התפטרות השוטרים המקומיים עם פרוץ האינתיפאדה.

גם ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה חלה החובה לחגור חגורת בטיחות, אלא שהמושל הצבאי באזור, על-פי סמכותו, נתן פטור לאורחים הנושאים תעודת זהות ישראלית, מסיבות ביטחוניות.

כיוון שרוכ הנוסעים בכבישי יהודה, שומרון ועזה אינם דווקא בעלי תעודת זהות ישראלית, יוצא אפוא כי לפטור יש השפעה מועטה יחסית על תאונות הרוכים.

4028. חקירתו ומעצרו של העיתונאי רפי גינת

חבר הכנסת צ' הנגבי שאל את שר המשטרה ביום י"ד באב התשנ"א (25 ביולי 1991):

כמשך 21 חודשים עמד מר רפי גינת במרכז של חקירה משטרתית, הגשת כתב-אישום לבית-המשפט המחוזי בתל-אביב ומשפט פלילי.

כבוד השופט מיכאל בן-יאיר, אשר זיכה את הנאשם מכל העבירות שיוחסו לו, קבע בהכרעת הדין, כי גינת הקפיד על הפרדה מוחלטת בין עבודתו לבין חייו הפרטיים, והפעיל "שיקול דעת מקצועי, ענייני, עצמאי ובלתי-משוחד".

ברצוני לשאול:

1. מדוע החליטה המשטרה על מעצרו של גינת, כתום 15 שעות חקירה, כליל 12 באוקטובר 1989?

2. כיצד נודע מבעוד מועד לעשרות כתבים ועלמים על החלטת המשטרה להוביל את גינת באותו לילה משער מטה היחידה הארצית לחקירת פשעים אל בית-המעצר ככלא פתח-תקוה?

3. האם ניתן אישור מיוחד לנציגי התקשורת לעבור את היומנאים של משטרת פתח-תקוה ולהמתין לגינת ליד הדלת של יאח"פ — היחידה הארצית לחקירת פשעים? אם כן — מטעם מי?

4. האם אכן דיווחה המשטרה לתקשורת, כי למחרת, בשעה 08:00, שוב תהיה הודמנות לצלם את גינת כשהוא מובל מבית-המעצר לחקירה?

5. מדוע העניקה המשטרה חסינות מהעמדה לדין לשאול פורת, תמורת עדותו בעניין גינת?

6. האם זומנה כתבת המקומון "תל-אביב" שוש גבאי למסור עדות במשטרה בעניין הכתבה שהכינה על שידור "כלבוטק" בנוגע לחברת "אודיטרון"? אם לא — מדוע?

7. האם בדעת השר לבחון, לאור קביעותיו הנחרצות של

ברצוני לשאול:

1. כמה קטינים נרצחו או נעלמו בחמש השנים האחרונות?
2. בכמה מהמקרים הללו הועמדו נאשמים לדין, וכמה מהם הורשעו?
3. האם היה מקרה שחשוד שהודה ושחזר לא הועמד לדין?

4. האם כפרשת רצח נאוה אלימלך, זיכרונה לברכה, היה מי שהודה במעשה ושחזר את מעשה הרצח?

5. האם קיימה המשטרה בדיקה השוואתית של כל מקרי הרצח של ילדים, שגופותיהם נתגלו, כדי למצוא דמיון או זהות בין המקרים, ואם לא — האם תהיה מוכנה לבדוק זאת?

שר המשטרה ר' מילוא:

1 — 2. מחשוב הנתונים במשטרת ישראל נעשה על-פי העבריינים וסוגי העבירות, ולא על-פי סוגי קורבנות העבירה. אשר על כן, לא ניתן לספק נתונים על מספר הקטינים שנרצחו. יש לציין, כי במחלקת עיבוד הנתונים של המשטרה נעשית זה זמן עבודה להכנסת תוכנה על-פי סוגי הקורבנות. כמו-כן, לגבי שנת 1991 נעשית בימים אלה עבודת איסוף ידנית לשם קיבוץ הנתונים של מקרי רצח ואלמות נגד קטינים, וזאת מתוך כלל מקרי האלימות והרצח שהתבצעו השנה.

עבודת האיסוף והניתוח תסתיים לקראת החודש הבא. מה שאני יכול לומר בשלב זה לגבי היעלמות קטינים: בשנת 1986 נעלמו 1,030 קטינים, ועד כה טרם אותר רק אחד; בשנת 1987 נעלמו 860 קטינים, ועד כה טרם אותרו שניים; בשנת 1988 נעלמו 889 קטינים, וטרם אותרו ארבעה; בשנת 1989 נעלמו 781 קטינים, וטרם אותר אחד; בשנת 1990 נעלמו 777 קטינים, וטרם אותרו שניים.

3. לאור הנאמר לעיל, לא ניתן להשיב על שאלה זו. אולם אם יפנה השואל בענייניו של מקרה ספציפי, ניתן יהיה לבדוק את התיק ולתת מענה על השאלה.

4. כפרשת רצח נאוה אלימלך, זיכרונה לברכה, היה בידי המשטרה חשוד שהודה במעשה, אך בהמשך חקירתו הסתבר כי הוא שיקר בהודאתו.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אילו אותו אדם שהודה ברצח נאוה אלימלך היה מועמד לדין על סמך הודאתו, מה היה קורה לו?

אליקים העצני (התחיה):

אילו היה עונש מוות — — —

שר המשטרה ר' מילוא:

יש להניח שהוא היה מורשע אם זאת הודאתו. חבר הכנסת רובינשטיין, קשה מאוד למנוע הרשעה של אדם על-פי הודאתו, כאשר ההודאה היא הגיונית, תקפה וללא פגמים. בדרך כלל לא קורה שאדם מודה אם הוא לא עשה את המעשה.

5. המשטרה ערכה בדיקה השוואתית של כל מקרי הרצח של הילדים, כאשר השוואה זו נעשית על-פי הממצאים המתגלים במהלך החקירות, וזאת מול אוספים קיימים. דהיינו, השוואת עקבות רגליים או נעליים, טביעות אצבע, עקבות תרמילים או קליעים, כלי פריצה, והשוואה חלקית של זרע ודם.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

לאילו מסקנה הגיעו?

לאחר עיון בכתבה שהתקבלה הוברר, כי הצילום המופיע בגוף הכתבה הינו סתמי, ואין בו ובכתבה עצמה אזכור מדויק של קברה של המנוחה.

יש לציין, כי ללא קשר לאי-מצויאת הגופה, לא נמצאו בכל חומר החקירה ראיות כלשהן לכך שמותה של המנוחה נגרם בכוונה תחילה, ועל כן לא היה מקום להאשים את הנאשמים ברצח.

בהתבסס על עדותה של אחות המנוחה בחקירתה כמשטרה, שהיוותה עדות יחידה לנסיבות מותה של המנוחה, ולמרות אי-מצויאת הגופה, הוגש כתב-אישום, שייחס לנאשמים, בין יתר העבירות, ביצוע עבירה של הריגת המנוחה.

אחותה של המנוחה נקראה להעיד בבית-המשפט מטעם התביעה, ובמהלך עדותה חזרה בה מתיאור נסיבות האירוע כפי שפורטו בהודעתה במשטרה, ולכן הוכרזה כעדה עוינת.

מאחר שלא נמצאה ראיה כלשהי בחומר הראיות לחיזוק הודעתה של האחות, כנדרש בחוק, החליטה הפרקליטות, שבנסיבות אלו לא ניתן להוכיח את אחריות הנאשמים למותה של המנוחה, והתביעה חזרה בה מאישום זה.

בשלב זה הודו הנאשמים בביצוע העבירות האחרות שבהן הואשמו: התפרעות שסופה נזק, הצתה, היזק בודון, יריות כאזור מגורים, פציעה בנסיבות מחמירות, והיזק לבעל חיים — הורשעו על-פי הודאתם ודינם נגוד.

לאור כל האמור לעיל, אין אפשרות לחדש את החקירה, שכן מצויאת הגופה, אם בכלל ניתן למצוא בשלב זה, לא תוכל לשנות את התוצאה הסופית.

4094. תנאי השירות של סוהרים שומרי שבת

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את שר המשטרה ביום י"ד בחשוון התשנ"ב (22 באוקטובר 1991):

לאחרונה נודע, שיש בכוונת שב"ס — שירות בתי-הסוהר — לעשות שינויים בסבב המשמרות של הסוהרים. סבב זה עלול לפגוע בסוהרים שומרי שבת, בכך שהם יצטרכו לנסוע בשבתות למשמרותיהם ובחזרה.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונים הפרטים הנ"ל?

2. כיצד ינהגו לגבי סוהרים שומרי שבת שעלולים להיפגע?

3. כיצד מורכבים הסככים, ומה הם הקריטריונים לשירות של שומרי מסרות?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.

2 — 3. שירות בתי-הסוהר מעצם טבעו עובד 24 שעות כיממה, כל ימות השנה, וכל מועמד לגיוס המבקש להשתלב בעבודה בשירות בתי-הסוהר יודע, כי עבודה בשבתות כלולה בתפקיד.

ככלל, סוהר דתי מתחיל את משמרתו לפני כניסת השבת ומסיים את עבודתו בצאת השבת, כדי שלא יחלל את השבת.

4117. חקירת מקרי רצח והיעלמות של קטינים

חבר הכנסת א' רובינשטיין שאל את שר המשטרה ביום כ"א בחשוון התשנ"ב (29 באוקטובר 1991):

שר המשטרה ר' מילוא :

אמל מוסרתי נעצרה בעת שהתה במכונית גנובה יחד עם עבריין. בעת שהתייצבה במשטרת רמלה, היא סיפרה למפקד התחנה, סניצ' גמליאל הררי, כי היא חוששת לחייה בשל קשריה עם גבר, ובמיוחד לאחר שהיא נמלטה לפני חודשיים מבתה, וככל זאת היא הועברה לידי בני משפחתה. למחרת היא נרצחה.

ברצוני לשאול :

1. הנכון הדבר, שהנערה אמל מוסרתי הועברה לבני משפחתה, אף שהמפקד שמע קודם לכן מפיה על חשש לחייה, ואם כן — מדוע?

2. האם קיימות הנחיות לגבי מעצרו ושחרורו של נשים ונערות המצויות בסכסוך משפחתי?

3. אילו מסקנות אופרטיביות הסיק משרדך מהמקרה, ואילו הנחיות חדשות או מחודשות הועברו לשוטרים בכל הנוגע לטיפולם במקרים דומים?

שר המשטרה ר' מילוא :

1. התשובה שלילית. לאחר שבני המשפחה ביקשו ממפקד תחנת רמלה שישוחח עם הנערה, שוחח המפקד עם הנערה בארבע עיניים. הוא שאל אותה במפורש, האם היא חוששת, מודאגת או מוטרדת מיחסם של בני המשפחה, והיא אמרה כי אין לה כל חשש, ורק ביקשה לדעת מתי תגיע לגיל הבגרות על-פי החוק.

2 — 3. מעצרו ושחרורו הינם מושגים המתייחסים רק למי שחשוד בכיצוע עבירה. היעדרות מהבית אינה מהווה עבירה על החוק. אולם, בהתאם להוראות המשטרה מוזמן קטין שהיה נעדר ליחידת הנוער, לשם גביית עדותו כאשר לנסיבות היעדרות והמעשים שעשה בעת שנעדר. אם מתרשם עובד הנוער מדברי "הנעדר", או בעקבות מידע המצוי ברשותו, כי נשקפת סכנה לשלומה בהזרתה למשפחתו — מופנה הקטין מייד לפקיד סעד להמשך טיפול על-פי חוק הנוער (טיפול והשגחה) התש"ך — 1960. יש לציין, שאם לא מדובר במקרה של מצוקה או סכנה, יש חובה להחזיר קטינים למשפחתם.

היו"ר ג' גדות :

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אדוני השר, הבעיה היא, שכאשר יחידת המשטרה מטפלת בנשים ונערות שבאותו מקום שונה, אני מניחה שכדרך כלל עדיף להחזיר נערה או נער לבית. למשפחה, אבל השאלה בכל זאת נשאלת: במקרה שנשקפת סכנה לקטין, כיצד מונחה השוטר לאתר את הסכנה? אתה סיפרת, למשל, על השיחה שהיתה. כשיחה הזאת שהיתה ידועה היה, שהנערה ברחה מבית הוריה. זאת היתה עובדה ידועה כאשר היא נתפסה בהקשר מסוים. היה ברור שהיא נתפסה כאירוע שעלול היה להיחשב לפחות כאירוע שגורר אחריו סנקציות כלשהן מצד המשפחה. לא הרגשתי בדרבין, שהמקרה הזה עשה משהו לך כשר המשטרה ולכם כמשטרה ושי"עשייתם חושבים", אלא אמרת דברים כמנהגם.

שר המשטרה ר' מילוא :

אני מוכרח לומר לחברת הכנסת גוז'נסקי, שאנחנו בהחלט ערים לבעיה הזאת; וזה לא כדיוק כפי שאת תיארת כאן, שעולם כמנהגו נוהג. אבל צריך לזכור שהמשטרה אינה יכולה לפעול בניגוד לחוק, גם מבחינת הגורמים המטפלים בעניין, במקרה זה — חוקר נוער, וגם מבחינה זו, שהיא לא יכולה

השאלה היתה: "האם קיימה המשטרה בדיקה השוואתית של כל מקרי הרצח של ילדים — — — כדי למצוא דמיון או זהות בין המקרים, ואם לא — האם תהיה מוכנה לברוק זאת?" התשובה היא, שהמשטרה ערכה בדיקה השוואתית על-פי הממצאים שהתגלו במהלך החקירות, כמו אלה שצינתי קודם.

היו"ר ג' גדות :

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רובינשטיין, בבקשה. אתן לך בעצם חצי שאלה.

שר המשטרה ר' מילוא :

נכון, אבל בשל חשיבות העניין — — —

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי) :

אדוני היושב-ראש, קודם כול, אני שמח ששר המשטרה מדבר על חשיבות העניין. אני פונה אליך באופן אישי, מעבר לעניין המחשב ומעבר לקשיים. יש לכם מספרים מדהימים גם על היעלמות ילדים וגם על מעשי רצח ברוטליים של ילדים. יש כאן מקרה אחד בפרשת נאווה אלימלך, מקרה של הודאה. אני לא יודע אם אחרים שהודו אין דינם כרין אותו חשוד שהודה. ולכן, אני מאוד מבקש ממך, תחק את העניין הזה באורח אישי, יחד עם המפכ"ל, ותברוק, משום שאני עשיתי בדיקה, אני לא מומחה, ולפי דעתי, לפחות לכאורה, מדובר כמעשי רצח שבוצעו כשיטה דומה, בדרך דומה, ועל-ידי — עם השערות נכונות — אותו אדם. ולכן, לדעתי, אי-אפשר להסתפק בבדיקות שגרתיות ומחשבות; מוכרחים להיכנס לעיצומו של עניין. אני גם מוכרח לומר לך — אני נדהם ממספר הילדים שנעלמו ולא נתגלו. כלומר, יש לנו כאן בהחלט דבר שדורש תשומת לב אישית שלך, ואני אשמח אם תעשה זאת.

שר המשטרה ר' מילוא :

לחבר הכנסת רובינשטיין, אני רוצה לומר, שעם כל הדאגה שלי לגבי כל ילד שנעלם ולא נמצא צריך לזכור, שבשנת 1986, מתוך 1,030 ילדים שנעלמו, עד כה טרם אותר רק אחד; בשנת 1987 היו שניים כאלה, מתוך 860; בשנת 1988, מתוך 889, טרם אותר ארבעה; בשנת 1989 טרם אותר אחד, מתוך 781; בשנת 1990, מתוך 777, טרם אותרו שניים. כלומר, בסך הכול המספר של אלה שעדיין לא אותרו לא גדול בהשוואה למספר הקטינים שנעלמו, שהיה גדול מאוד.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי) :

נרצחו?

שר המשטרה ר' מילוא :

אנחנו בהחלט מודאגים מהדברים ובודקים אותם. אבל יש גם כאלה שיכול להיות — — —

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

היו"ר ג' גדות :

לא, חברי הכנסת, אנא.

4223. רצח נערה שהוחזרה על-ידי המשטרה לבני משפחתה חברת הכנסת ת' גוז'נסקי שאלה את שר המשטרה ביום כ"ח כחשוון התשנ"ב (5 בנובמבר 1991) :

כלי התקשורת דיווחו, כי הנערה אמל מוסרתי בת ה-16 מרמלה נרצחה על-ידי בני משפחתה על רקע "כבוד המשפחה", ככיצול. גופתה נמצאה ביום רביעי, 23 באוקטובר 1991, בנג'שמואל.

ברצוני לשאול:

1. האם משרד המשטרה רואה בקיום מגעים עם אנשים פוליטיים עניין אסור?

2. האם יש למשרדך מדיניות מיוחדת כלפי אייבי נתן, אשר באה לידי ביטוי השבוע גם בכבילתו באויקים בדרכו לבית-המשפט?

חבר הכנסת מ' איתן שאל את שר המשטרה ביום כ"ו בכסליו התשנ"ב (3 בדצמבר 1991):

מתוך יומנו המוכרז מהכלא של האסיר אייבי נתן, כפי שהתפרסם באמצעי התקשורת, עולה שורה של הטבות שלהן זוכה האסיר, וזאת חרף הפרות משמעת מצדו גם בין כותלי הכלא.

ברצוני לשאול:

1. האם זוכה האסיר אייבי נתן ליחס מועדף? אם כן — מדוע?

2. אילו צעדים משמעתיים ננקטו כנגד האסיר על הפרות המשמעת העולות מהברחת היומן, מהוצאת הריבה כנגד שירות בתי-הסוהר ומעבירות משמעת שבכביצוען הודה האסיר בזימן שפרסם?

3. אילו צעדים יינקטו להפסיק את ההטבות שלהן זוכה האסיר הנ"ל?

שר המשטרה ר' מילוא:

אייבי נתן מרצה עונש מאסר של שנה וחצי שנגזר עליו על-ידי בית-משפט השלום ברמלה בגין עבירות על הפקודה למניעת טרור.

ביום 3 בנובמבר 1991 הובא אייבי נתן מבית-הכלא "מעשיהו" לבית-משפט השלום בתל-אביב לצורך המשך דיון במשפט נוסף בעניינו. כמו כל שאר העצורים והאסירים המובלים לבית-המשפט על-ידי הליווי המשטרחי, כך גם אייבי נתן נכבל בידי למשך זמן הסעתו ברכב כלבד, עד לחדר המעצר של בית-המשפט. בחדר המעצר הוסרו הכבלים מידי, והוא הובל ללא כבלים לאולם בית-המשפט.

הנהול המשטרחי הוא, כי כל העצורים והאסירים, ללא יוצא מן הכלל, ובלי קשר לעבירה שעליה נשפטו, נכבלים בידיהם למשך זמן הסעתם ברכב בין בית-המעצר לבין בית-המשפט. או בין בית-מעצר אחד למשנהו.

הליווי המשטרחי מסיע עצורים ואסירים רבים לבתי-משפט בכל יום. בשל אילוצי זמן וכוח-אדם ובשל הסכנה לבריחת עצורים ואסירים, לא מתבצע מיון שלהם עד להגעתם לחדר המעצר של בית-המשפט. צריך לזכור, שמספר גדול של עצורים ואסירים מובלים יחד בדרכים ציבוריות במשך זמן ארוך.

עצורים ואסירים שאין כלפיהם חשש בריחה או שאין הם אלימים, הכבלים מורדים מידיהם מייד בהגיעם לחדר המעצר, והם נלקחים לאולם בית-המשפט ללא כבלים.

אשר לנושאים הנוספים המצוינים בשאלות של חברי הכנסת עוזי ברעם ומיכאל איתן — לא הוטלו מגבלות על שיחות הטלפון של האסיר אייבי נתן, אלא פיקוח על שיחותיו, מאחר שניצל את הקשר הטלפוני לרעה ושידר כתבה טלפונית על בית-הסוהר לתחנת "קול השלום".

לעכב נערה כזאת שאומרת שאין לה שום חשש לחזור הביתה, וההורים רוצים לקחת אותה חזרה לביתם. אנחנו גם לא יודעים מה קרה מהזמן שהיא עזבה את המשטרה ועד הזמן שהיא נרצחה, מה קרה בפרק הזמן הזה, אילו אירועים נוספים, שהמשטרה לא ידעה עליהם כלל, קרו או התפתחו במשך הזמן.

אבל אני מסכים עם חברת הכנסת גו'נסקי, שהנושא בנושא בהחלט מצריך מחשבה, גם הנחיות וגם שיקול דעת מתאים של המפקדים בשטח, כדי למנוע תופעות של ילד שטובל בכיתו מהתנהגות כזאת או אחרת של הוריו, או שנשקפת לו סכנה כזאת או אחרת, ושנאלץ או יאולץ לחזור הביתה בלי שיטופל על-ידי חוקר נוער ועובד סוציאלי, כפי שצריך לעשות במקרה זה.

היור' ג' גדות:

תודה. התשובה הבאה היא על ארבע שאילתות של ארבעה חברי כנסת, שאילתות נפרדות, שאתה, אדוני השר, תשיב עליהן תשובה אחת. השאלות הן: שאילתא מס' 4237, של חבר הכנסת אריה גמליאל; שאילתא מס' 4262, של חבר הכנסת צ'רלי ביטון; שאילתא מס' 4286, של חבר הכנסת עוזי ברעם; ושאילתא מס' 4402, של חבר הכנסת מיכאל איתן. בבקשה.

4237, 4262, 4286, 4402. תנאי מאסרו של אייבי נתן
חבר הכנסת א' גמליאל שאל את שר המשטרה ביום ה' בכסליו התשנ"ב (12 בנובמבר 1991):

ביום א', כ"ו בחשוון התשנ"א, 3 בנובמבר 1991, הובא אייבי נתן לבית-המשפט ככול באויקים.

ברצוני לשאול:

1. האם עתה, עם פתיחת שיחות השלום כמדריד, יש טעם להמשיך את הליכי ענישתו של אייבי נתן?

2. האם היתה סכנה שיכרח, או שיבצע מעשה כלשהו שחייב הבאתו באויקים?

חבר הכנסת צ' ביטון שאל את שר המשטרה ביום ה' בכסליו התשנ"ב (12 בנובמבר 1991):

מר אייבי נתן הובא בשבוע שעבר לבית-המשפט ככול באויקים.

ברצוני לשאול:

1. האם היתה סיבה ממשית — כמו סכנת בריחה או סכנת התפרעות — שחייבה את כבילתו של האסיר?

2. אם לא — למה בכל זאת נכבל מר נתן?

3. האם יש הוראות קבע מתי כובלים אסיר המובא לבית-משפט?

4. אם כן — מה היא בדיקת ההוראה שחייבה את כבילתו של מר נתן?

חבר הכנסת ע' ברעם שאל את שר המשטרה ביום ה' בכסליו התשנ"ב (12 בנובמבר 1991):

נמסר לי, כי בשבוע האחרון הטילו מנהלי כלא "מעשיהו" מגבלות על שיחות הטלפון של אייבי נתן מתא הטלפון הציבורי, בטענה שהוא מדבר עם אישים פוליטיים, זאת בשעה שלאסירים פליינים מותר לשוחח עם כל אחד, לרבות עבריינים השוהים מחוץ לכלא. כמו-כן נמסר לי, כי לא אפשרו לו השבוע לקיים את מכסת הפגישות הרגילה שלו עם מבקרים מבחורין.

בית-הדין למשמעת של שירות בתי-הסוהר פועל בהרכב הממונה עבור כל חיק בנפרד. בהרכב משמשים שני קצינים בכירים של שירות בתי-הסוהר ועורך-דין משירות המדינה.

בקביעת ההרכב מוקפד, כי סוהר לא יישפט בפני קצין הנמנה עם הגוש שבו משרת הסוהר.

בגלל ההבדל המספרי הניכר בין מספר השוטרים לבין מספר הסוהרים, אין בשירות בתי-הסוהר הצדקה למינוי הרכב בית-דין משמעותי קבוע.

הרכבי בית-הדין המשמעותי מקצועיים ותפקודם משביע רצון.

לבית-הדין למשמעת של שכ"ס יש מזכירות קבועה. כמרכיב, בלשכת היועץ המשפטי הוסף תקן מיוחד למזכירת בית-הדין, ועליה האחריות לתפעולו, לכינוסו ולרישום הפרוטוקולים וההחלטות שלו.

בית-הדין מתכנס במקום הקבוע, במחנה "מעשיהו", ויש לו אולם משפטים משלו, אשר בזמן פעולתו של בית-הדין מוסב לאולם משפטים ואינו משמש לכל מטרה אחרת.

מאידך גיסא, יש לבית-הדין למשמעת של שירות בתי-הסוהר בעיות בפעילותו בנוגע לנושא מינוי סניגור לנאשמים וזימון אסירים משוחררים לעדות.

בימים אלה הוחלט כי יגויס לשירות בתי-הסוהר עורך-דין, אשר ישמש בתפקיד סניגור בבית-הדין למשמעת, וכן הושג הסדר עם משרתת ישראל בעניין ביצוע צווי הבאה עבור בית-הדין למשמעת של שירות בתי-הסוהר.

היו"ר ג' גדות:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שטרית.

שמעון שטרית (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשטרה, את השאלתך הזאת כתבתי בעצמי, לא על-ידי מלאך, לא על-ידי שליח ולא על-ידי שרף, וזכור לי שנאמרו עובדות באותה כתבה בעיתון, עיתון מכובד מאוד. נאמר שאין מזכירות מסודרת, ואני מבין שאדוני מאשר שאין הרכב קבוע, בטענה שלא מתרחשים מספיק מקרים. כפי שאני יודע, יש בעיות רבות מאוד בשכ"ס. חלק מהאנשים הועמדו לדין, נדמה לי שאפילו איש בכיר מאוד נאלץ לפרוש על רקע של בעייתיות בתחום הזה.

האם טוהר המידות לא מחייב סטייה מהשיקולים המינהליים של יעילות והקמת הרכב קבוע של שופטים שיטפלו בנושאים האלה? אינני זוכר כמה סוהרים יש, אבל אני זוכר שיש 18,000 שוטרים; תתקן אותי אם אני טועה, אדוני השר.

שר המשטרה ר' מילוא:

אתה צודק. יש 18,780 שוטרים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מה השאלה הנוספת?

שמעון שטרית (העבודה):

השאלה הנוספת — כדי להשכיל את חברי יאיר לוי אשר מתקשה, כי יכול להיות שהוא לא הקשיב כשדיברתי — היא: האם אינך סבור, שהשיקול התקציבי שאתה הדגשת אותו למעשה מתאזן על-ידי הצורך לשמור? אני רואה שכמעט אין שבוע שאין בו איזו תלונה, דווקא כקטע הזה, לצערי הרב. ואני שואל את עצמי: אומנם לא נכון שאין מזכירות מסודרת, לפי מה שאתה אמרת — —

הברחת יומנו ועשתה בניגוד לנוהלי בית-הסוהר, ועל כך הוא נקרא לממונים והוזהר.

האסיר הנ"ל מקבל ביקורים רבים של אנשי ציבור וחברי כנסת, אותם לא ניתן למנוע, וזאת בלי לפגוע במכסה הרגילה הניתנת לו, כמו לכל אסיר, לביקורי משפחה.

אייבי נתן, ככל האסירים, כפוף לנהלים ולפקודות של שירות בתי-הסוהר.

4249. חקירה והבאה לדין של תושבי מחנה הפליטים דהיישה חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר המשטרה ביום ה' בכסליו התשנ"ב (12 בנובמבר 1991):

הפגנת מתיישבים מקריית-ארבע ב-6 ביוני 1987 מול מחנה הפליטים דהיישה התפתחה למהומה, ובעקבותיה הובאו לדין מפגנים מספר. בפסק-הדין נאמר, כי "ההפגנה הפכה אלימה עקב יידיי אכנים מהמחנה — — — שסיכנו את חיי המפגנים". כבוד שר המשפטים, בתשובה על שאלתך מס' 3418, מסר, כי הפרקליטות לא חקרה את תושבי המחנה שסיכנו חיי מפגנים, משום שהדין הישראלי אינו חל עליהם. סגן שר הביטחון, בתשובה על שאלתך בנושא, מס' 3622, מסר, כי על-פי הפרקליט הצבאי הראשי "הפרקליטות הצבאית אינה חוקרת תלונות כנגד תושבי אזור יהודה ושומרון ואזור חבל-עזה". שר המשפטים, על השאלה: "האם ניתן ליידות אכנים ביהודה, שומרון וחבל-עזה בלי שאיש יחקור?", בשאלתך מס' 4043, השיב: "התשובה היא: לא", ועל השאלה: "אם לא — מי חוקר?", השיב: "התשובה היא: משרתת ישראל".

ברצוני לשאול:

1. האם ערכה משרתת ישראל חקירה בנושא הנדון?
2. אם כן — מה היו ממצאיה? האם הוגש כתב אישום?
3. אם לא — מדוע?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית. החקירה נערכה על-ידי משרתת בית-הלחם (פ.א. 544/87).
2. בחקירת התיק לא אותרו חשודים, ולכן הוא נסגר בעילה של "עברייני לא נודע".

4263. בית-דין למשמעת בשירות בתי-הסוהר

חבר הכנסת ש' שטרית שאל את שר המשטרה ביום ה' בכסליו התשנ"ב (12 בנובמבר 1991):

זה כשנתיים פועל בשירות בתי-הסוהר בית-דין למשמעת, אשר אמור לפעול על-פי הדגם של בית-הדין למשמעת במשרתת ישראל. נודע לי, כי לא הוחלט עדיין על הרכב קבוע של השופטים, אין מזכירות מסודרת, ואפילו לא מקום מושב קבוע ואולם משפטים משלו.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועות לשר הבעיות שפורטו לעיל?
2. מה ייעשה להקמת בית-דין משמעותי ראוי?

שר המשטרה ר' מילוא:

1 — נושא בית-הדין למשמעת של שירות בתי-הסוהר מוסדר בפקודת בתי-הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב — 1971.

מכל מקום, אני יכול לומר לחברת הכנסת ארד, שדעתי אינה נוחה מפרסומות כאלה בביטאון שיש לו קשר קרוב כל כך אל המשטרה, ואנחנו בהחלט שוקלים את הדרכים כיצד להימנע מזה בעתיד.

הי"ר ג' גדות:

שאלה נוספת.

נאוה ארד (העבודה):

ארדוני השר, אני מודה לך על התשובה ובעיקר על הסיפא.

אני רוצה לשאול: מאחר שגם דעתך לא כל כך נוחה, האם יש בכוננתם לעקוב עכשיו, לגבי החברה החדשה, מה בדיוק תהיה מסגרת ההתקשרות? מי שהביא לי את החומר טען, וטען את זה על סמך עובדות — שהוא אומר שהן עובדות — שבהתקשרות עם בתי-העסק או המקומות השונים לא פעם אחת ולא פעמיים כן דיברו בשם המשטרה וכן דיברו בשם גוף, ויכול להיות שבעלי עסקים מסוימים נתנו מודעה מפני שהם לא רצו להתעסק עם הגוף הזה, או יש שם כל מיני הנחות שלא ברור מה הן. אם באמת הם הפסיקו את הקשר עם החברה הזאת ועומדים להתקשר עם חברה אחרת, האם בכל זאת משרדך — אף שזה לא נוגע ישירות למשטרה — שוקל לבחון שלא תחזור תופעה כזאת על עצמה?

שר המשטרה ר' מילוא:

התשובה חיובית.

4309. פרויק לגמילה מסמים ככלא "ניצן"

חבר הכנסת צ' ביטון שאל את שר המשטרה ביום י"ב בכסליו התשנ"ב (19 בנובמבר 1991):

בתחילת חודש נובמבר ניתנה הוראה להעביר אסיר, י"ב (שמו המלא מופיע במקור), מכלא "ניצן" לכלא באר-שבע (כתבה מצ"ב). ב' הצליח בכוחות עצמו, ללא מימון או סיוע ממשלתי, להקים בתוככי בית-הסוהר פרויקט לגמילה מסמים, שזכה להדים חיוביים רבים. בהעברתו של האסיר לבאר-שבע יבוא הקץ לפרויקט זה.

ברצוני לשאול:

1. מה הן הסיבות להעברתו של האסיר לכלא באר-שבע?
2. גם אם הנימוקים להעברה הם סבירים, האם הפרויקט עצמו לא יכול היה להיות סיבה טובה להשאתו? האם הפרויקט הייחודי שזים הובא בחשבון כנקודה לזכותו?
3. מדוע אין שירות בתי-הסוהר מעודד פרויקטים דומים בבתי-סוהר אחרים, והאם ככלא באר-שבע יקיים פרויקט חלופי לפרויקט הנ"ל?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. העברתו של העציר נעשתה על-פי שיקולים הקשורים לניהול בתי-הסוהר. עתירתו של העציר לבית-המשפט כנגד העברתו נדחתה על-ידי בית-המשפט.

2 — 3. אין כל פרויקט שהוקם בשירות בתי-הסוהר על-ידי אסיר או עציר. שירות בתי-הסוהר מפעיל ביוזמתו את פרויקט "לב" — להיגמל במעצר — בבית-המעצר "ניצן". שב"ס מעודד ומבצע פרויקטים דומים גם בבתי-סוהר אחרים, לרבות ככלא באר-שבע.

העציר המצוין בשאלתך השתתף בפרויקט ככלא "ניצן", וגם ככלא באר-שבע יוכל להשתתף בפרויקט הגמילה מסמים.

הי"ר ג' גדות:
חבר הכנסת שטרית, בשלב זה אתה כבר לא יכול לשאול את עצמך, אתה צריך לשאול את השר.

שמעון שטרית (העבודה):

אני שואל את עצמי, ובאמצעות השאלה הזאת אני שואל את השר. ארדוני היושב-ראש יודע היטב שזאת כוונתי. השאלה היא: מה זה הרכב קבוע של שופטים? זה שני תקנים, שלושה תקנים. זו לא השקעה גדולה כל כך בשביל להשיג את טוהר המידות כשירות בתי-הסוהר, שסובל מבעייתיות מיוחדת.

שר המשטרה ר' מילוא:

ארדוני היושב-ראש, אין כל בעיה בשמירת טוהר המידות כשירות בתי-הסוהר כמתכונת הקיימת. ואם אין צורך בתקנים נוספים ובאנשים נוספים, אני חושב שמיותר לעשות את זה. אם יתברר שיש בזה צורך, אנחנו בוודאי נשקול את הדבר.

4287. פרסומת מסחרית בביטאון שוטרים

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר המשטרה ביום ה' בכסליו התשנ"ב (12 בנובמבר 1991):

הגיע לידי ביטאון "רעים" מתודש דצמבר 1990. הביטאון מחולק לשניים — חלקו הראשון, 99 עמודים, עוסק בנושאי איפ"א ובנושאים מקצועיים של המשטרה ושב"ס. חלקו השני, מעמוד 100 עד עמוד 210 (להוציא הכריכה), כולל פרסומים של עשרות עסקים ונתני שירותים הממולצים לחברי הארגון, תוך הבטחת מתן הטבות משמעותיות לחברי איפ"א.

ברצוני לשאול:

1. האם אין בפרסום יותר מאשר טעם לפגם?
2. האם אין אפשרות, שבעלי עסק יחששו מהתנכלויות המשטרה אם יסרכו לפרסם בביטאון השוטרים?

שר המשטרה ר' מילוא:

ביטאון "רעים" הינו ירחון המופץ על-ידי ארגון השוטרים הבין-לאומי — איפ"א, סניף ישראלי, ולא על-ידי משטרת ישראל או שירות בתי-הסוהר.

איפ"א-ישראל הינה עמותה המונה 17,000 חברים מאנשי המשטרה, שירות בתי-הסוהר וצבא הגמלאים.

הפרסומות המופיעות בביטאון "רעים" אינן מטעם איפ"א, אלא מטעם חברת הפרסום א.א. לתקשורת חברתית בע"מ. על-פי הסכם שנערך בין החברה לבין איפ"א, מוציאה חברת א.א. עבור איפ"א את הביטאון ללא עלות לאיפ"א, בהתאם לטיב ולמספר עמודי המערכת הנדרשים על-ידי איפ"א, ובתמורה זכאית החברה לפרסם במסגרת הביטאון חברות או עסקים שונים.

הקשר עם אותם חברות ועסקים נעשה על-ידי אנשי חברת א.א., אשר מציגים עצמם כאנשי החברה. בהסכם עם איפ"א התחייבה החברה שלא להציג עצמה כנציג איפ"א, ובוודאי לא כנציג המשטרה.

ההתקשרות והתשלומים נעשים ישירות בין בעלי העסקים לבין חברת א.א., ללא מעורבות כלשהי של איפ"א.

מערכת ביטאון "רעים" מוסמכת לפסול פרסומות אשר יש בהן טעם לפגם מכחינת מהות הפרסום או זהות המפרסמים.

לכסוף יש לציין, כי ההסכם עם חברת א.א. הגיע לסיומו, וכעת נבחן מחדש נושא הביטאון, צורתו ותוכנו.

4316. חקירת השר דרעי

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את שר המשטרה ביום י"ב בכסליו התשנ"ב (19 בנובמבר 1991):

ביום ט"ו בחשוון התשנ"ב, 23 באוקטובר 1991, בתשובה על הצעתי לסדר-היום בדבר נסיעת חוקרי המשטרה לארצות-הברית, אמרת כי "כבר מוצו כל הנושאים" וכי "נותר רק נושא אחד שהוא עכשיו בבדיקה". בכך הסכרת את נסיעתם לארצות-הברית של החוקרים, שבדקו את עניין הצוואה שהותירו בני משפחת ורדבר.

למרות האמור, פורסם כי בשבוע שעבר פשטה המשטרה פעמיים על משרדי "לכ בנים" ו"הר שמואל", כשעל-פי דברי החוקרים הנושא הוא פעילות השר דרעי. כמו-כן, בשבוע שעבר נחקרו אנשים וזומנו לחקירה אנשים נוספים בנושא "הוועד למען תקשורת הוגנת" ובנושאים נוספים.

ברצוני לשאול:

1. האומנם, כדבריך, "כבר מוצו כל הנושאים"?
2. האומנם, כדבריך, "נותר רק נושא אחד בבדיקה", ומה הוא?
3. אם כן — האם נחקרים נושאים נוספים?
4. מדוע זומנו אנשים נוספים לחקירות בנושאים נוספים, וכמה זומנו?
5. מתי תסתיים חקירת השר דרעי?
6. מתי תחלה החקירה, כמה עלתה למדינה, וכמה עלתה נסיעת החוקרים לארצות-הברית?

שר המשטרה ר' מילוא:

חקירת המשטרה בעניין השר דרעי החלה בעקבות דוח של מבקרת המדינה ועל-פי הנחיות היועץ המשפטי לממשלה. מטעם הדברים, תוך כדי החקירה, היו התפתחויות בלתי צפויות. הצוות המשטרה שעוסק בחקירה זו מבצע את עבודתו בצורה מקצועית, במסגרת סמכויותיו על-פי החוק, וכפי שעולה ומתבקש מהחומר שנחשף.

ההחלטה את מי לחקור נקבעת על-פי צורכי החקירה. מקובל שאין המשטרה מוסרת פרטים על מהלך החקירות טרם הסתיימו, ובוודאי אין לברר מעל במת הכנסת פרטי חקירה טרם נסתיימה.

התמשכותה של חקירה — וגם במקרה זה התמשכותה של החקירה המיוחדת הזאת — נובעת גם ממורכבות הנושא וגם כתוצאה מהעובדה שחלק מהנחקרים, לרבות השר הנוגע בדבר, שומרים על זכות השתיקה. במצב כזה אין לטעון, לדעתי, כנגד המשטרה, מדוע החקירה מתארכה.

חובת המשטרה לחקור היא חובה חוקית, ולכן היא תעשה את עבודתה עד תום, כפי שנדרש. המשטרה עושה את הכול כדי למצות את החקירה ולסיימה בהקדם האפשרי. אני רואה חשיבות רבה בסיום החקירה בתוך זמן קצר ביותר, כדי להימנע מסמיכות זמנים בין מועד הבחירות הצפויות, שיכולות להיות מוקדמות, לבין מועד סיום החקירה. ועל כן אני מעריך, שהמאמצים של המשטרה למצות את החקירה ולסיימה בהקדם האפשרי יישאו פרי והחקירה אכן תבוא לסיימה מוקדם ככל האפשר.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת לוי, אתה צריך להחליט. אתה רוצה שאלה נוספת?

היו"ר ג' גדות:

שאלתה מס' 6134 של חבר הכנסת אריה גמליאל, וכן זו שמניינה 2534, של חבר הכנסת יאיר לוי — יש על השתיים תשובה אחת.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אבקש, אדוני, תשובה נפרדת.

היו"ר ג' גדות:
סליחה?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אבקש תשובה נפרדת.

היו"ר ג' גדות:
הוא ייתן את התשובה הראשונה לחבר הכנסת יאיר לוי —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
השאלות אינן זהות, ואני מבקש לנהוג לפי תקנון הכנסת.

היו"ר ג' גדות:

ראה, אני לא בטוח שכשאתה אומר "תקנון הכנסת" אתה מבין על מה אתה מדבר. אצלי רשום, שעל שתי השאלות האלה תינתן תשובה אחת. התשובה הזאת נכתבה לא כמקרה. סביר להניח שגם היתה פנייה אל השר להשיב על שתי השאלות יחד.

שר המשטרה ר' מילוא:

זאת לא היתה יוזמה שלנו, זאת היתה יוזמה של הכנסת.

היו"ר ג' גדות:

יפה. לכן אני מציע שקודם נקשיב לתשובה, ואני כפירוש אתן אפשרות לשאול שאלות נוספות גם לך וגם לחבר הכנסת גמליאל, ואז תוכל לייחד את השאלתך שלך על כל מרכיביה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

היות שלא הרשיתי לעצמי אף פעם לחלוק על כישוריו של היושב-ראש, אני מבקש שגם היושב-ראש לא יחלוק על כישורי שלי. כשאני מדבר, אני מדבר מתוך גרונני, על-פי המנדט שקיבלתי מבוחריי, ואין צורך שאדוני ייתן לי סימוכין כאלה ואחרים לדברי.

אני מבקש: אם לא תינתן לי תשובה על שאלתי, תינתן לי תשובה כמועד אחר, אם השר לא ערוך לך. אם הכנסת שנתה בכך שצירפה את שתי השאלות ביחד, אני מוכן שאדוני השר יענה לחבר הכנסת גמליאל, וכמועד אחר יענה לי.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת יאיר לוי, לא בא לי לקיים אתך ויכוח במליאה, אני חושב שגם טוב שיושב-ראש יימנע מוויכוחים במליאה. אני קורא לשר להשיב תשובה. אם חבר הכנסת יאיר לוי יבקש, למרות הכול, תשובה נפרדת, תהיה הרשות נתונה לך, אדוני השר, לעשות אחת משתיים — או לומר: חבר הכנסת לוי, תשובתי זו, נא לשפול אותה; או שתתנדב להביא בפניו תשובה נוספת.

שר המשטרה ר' מילוא:

בהחלט, אין לי כל קושי להביא תשובה נוספת, אם אחבקש על-ידי חבר הכנסת לוי.

היו"ר ג' גדות:

בבקשה.

התפתחויות שנובעות מהחקירה עצמה, נזהרתי שלא לציין זמן. אבל אמרתי — ואני חושב שלאחרונה לא שמעו את הדברים ממני — שסיום החקירה דרוש, ואני רואה, כפי שאמרתי, חשיבות רבה בסיום החקירה בתוך זמן קצר ביותר. בין היתר, כדי למנוע סמיכות זמנים בין מועד הבחירות המוקדמות הצפויות, אם תהייה, לבין מועד סיום החקירה. אני יכול לומר לחבר הכנסת גמליאל, שאכן השאלות שלו הן שאלות ענייניות בנושא הזה, והוא צדק כשאמר שמבחינת השליטה בחומר, לפחות, הוא יכול כבר להיות משיב על שאלותיו לא רק שואל אותן.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מה עם שאלה מס' 6? אי אפשר לענות על שאלה מס' 6 — כמה זה עולה, כמה זה עלה?

שר המשטרה ר' מילוא:
מה זה "כמה זה עולה, כמה זה עלה"?

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
— — — החוקרים.

שר המשטרה ר' מילוא:
הנושא של עלות חקירות הוא לא נושא שאנחנו יכולים להיכנס אליו כאן, בוודאי לא כאשר החקירה הזאת טרם נסתיימה. מכל מקום, אני גם לא חושב שזה הנושא המרכזי והחשוב בהקשר זה.

שמעון שטרית (העבודה):
זה עולה הרבה כסף, חבר הכנסת גמליאל, אין ספק.

שר המשטרה ר' מילוא:
חבר הכנסת שטרית אומר שהעניין עולה הרבה כסף — זה נכון. כל חקירה משטרתית עולה הרבה כסף.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני אנייד לך כמה עלה רק לבדוק את חשבון הבנק שלי.

שר המשטרה ר' מילוא:
אבל, לדעתי, הכסף הוא לא העניין הרלבנטי בנושא הזה. משטרת ישראל חייבת למלא את חובתה, היא חייבת לקיים חקירות כאשר הדבר מחויב על-פי הנתונים והעובדות שיש לה, ומובן שרצוי שכל חקירה תסתיים מהר ככל האפשר.

אבל, בעניין הזה ציינתי ואמרתי: גם הנושאים שנחשפו תוך כדי החקירה, גם השתיקה של חלק גדול מהנחקרים, לרבות מי שהחקירה הזאת נוגעת אליו, השר הנוגע בדבר — כל זה לא אפשר עדיין למשטרה לסיים. אולם, עם זאת, אני חוזר ואומר, שהחקירה נמצאת בשלבי סיום, ובתוך זמן קצר ביותר אני מקווה שאפשר יהיה לסיים אותה, והממצאים של המשטרה יועברו לפרקליטות המדינה, שמלווה את החקירה כל הזמן, והיא תצטרך להסתייג את המסקנות המשפטיות המחויבות ולהחליט מה לעשות.

4342. מעצר מהנדס העיר טבריה

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר המשטרה ביום י"ט בכסליו התשנ"ב (26 בנובמבר 1991):

כ-21 באוגוסט 1991 עצרה משטרת ישראל את מהנדס העיר טבריה, בעקבות ניסיון להפיל אותו על-ידי מי שהכניס מכשירי ציתות הן בעיריית טבריה והן במקומות אחרים. האיש הוחזק יומיים במעצר, ומסתבר, לפי חקירות שהיו מאז, כי למעשה "הלבישו עליו תיק".

כרצוני לשאול:

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
שאלה נוספת: אני אבקש לדעת — — —

היו"ר ג' גדות:
לא, אני שיחקתי את כללי המשחק לפי בקשתך. אם אתה רוצה שאלתא נוספת — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
לא, אני טוען שלא ענו כלל על השאלות שלי.

היו"ר ג' גדות:
הרי אמרנו קודם לכן, שזכותך לקבל שאלתא אחרת.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
בבקשה.

היו"ר ג' גדות:
אני בוודאי לא אקיים אתך בנושא הזה דיון במליאה. השר הודיע בצורה הכי הוגנת והכי חברית שבעולם, שהוא מוכן שלא לשכפל את התשובה אלא לתת לך תשובה נפרדת ומיוחדת.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
היום או במועד אחר?

היו"ר ג' גדות:
אתה אמרת שאתה מוכן למועד אחר.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אם לשר אין תשובה, אני לא יכול לדרוש מהשר דבר שאין לו.

היו"ר ג' גדות:
לכן השאלה שלך לא הוגנת כרגע.

חבר הכנסת גמליאל, זכות השאלה הנוספת נתונה לך.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מבקש לדעת אם הדבר הזה יהיה השבוע או בשבוע הבא.

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת לוי, יותר הוגן וחברי מהצורה שבה אני מקשיב לך ושומע והשר משיב לך ואומר לך שהוא נכון להביא, אי אפשר. אתה לא יכול באמצעות שאלות פרוצדורליות לקבל תשובות עקרוניות.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
ככלל לא. זה לתוכן השאלתא.

היו"ר ג' גדות:
בבקשה, חבר הכנסת גמליאל.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, אני חושב שאני כבר יכול להיות שר המשטרה. את החשובה שלך אני כבר יודע בעל-פה: החקירה ממשיכה, תסתיים בהקדם; המשטרה עושה את כל המאמצים לסיים בהקדם; גם המשטרה מעוניינת לסיים את החקירה. זוהי תשובה קבועה, תשובה ידועה. אבל שכחת להגיד לי דבר אחד. כל כך הרבה פעמים הבטחת: בתוך שבוע-שבועיים, בתוך ימים החקירה מסתיימת. שכחת להבטיח עוד הפעם, שהחקירה תסתיים בתוך ימים או בתוך שבוע-שבועיים. האם תוכל להבטיח את זה עוד הפעם?

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, כפי שצינתי בתשובתי, מאחר שיש

בין שאר הפרטים, נדרש האזרח גם למלא פרטים הנוגעים למקום עבודתו.

הגיעו אלי תלונות מאזרחים המתלוננים על אי-נעימות שנגרמו להם עקב מילוי סעיף זה בטופס. ברצוני לשאול:

1. האין די במסירת פרטים מזהים, המאומתים בתעודה מזהה, בלי להיוקק לכתובת מקום העבודה?

2. מדוע לא הוגבל חשיפת מקום העבודה של מתלונן או חשוד רק למקרים שבהם הדבר חיוני, וזאת כדי להגן על זכויות הפרט?

3. האם לא ניתן לבדוק חיוניות מסירת הפרט הנ"ל גם בטפסים אחרים שאותם ממלאים האזרחים במשטרה?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-3. המשטרה מסתייעת פעמים רבות בפרטי מקום עבודתו של המתלונן, ולעתים אף במקום כתובת מגוריו, שכן לעתים קל יותר לזמן אנשים גם טלפונית במקום עבודתם לעתים האנשים מחליפים מקום מגורים ולא מעדכנים כזמן א' משרד הפנים, ולא ניתן לאתרם אלא במקום עבודתם.

מהניסיון הרב שנצבר בעבודה השוטפת של המשטרה עולה, כי פרטי מקום עבודתו של המתלונן אכן נחוצים למשטרה לשם המשך טיפול יעיל בתיקי התלונות, החקירה וניהול התיקים בבית-המשפט.

האי-נעימות שעלולה להיגרם לאזרח אינה שקולה כנגד יתרונות הנושא לעבודת המשטרה, ובסופו של דבר — לאזרח עצמו, שלמענו פועלת המשטרה.

למרות האמור לעיל, יש לציין כי אין חובה כלשהי, לא כדיון ולא בנוהל, למסור את פרטי מקום העבודה, אם אזרח כלשהו יסרב לכך, יכובד סירובו.

4418. תקציב לאגף החקירות של המשטרה ולמלחמה בסמים חבר הכנסת ע' ויסמן שאל את שר המשטרה ביום כ"ו בכסליו התשנ"ב (3 בדצמבר 1991):

פורסם כי גורמים בכירים במשטרה טוענים, כי משטרת ישראל מפגרת ביכולתה ובאמצעה לעומת אמצעי העבריינים ושיטות הפעולה שלהם.

אגף החקירות הינו הנפגע מכולם, והתקציב המוקצה לו אינו עונה על הצרכים הריאליים של מלחמה בפשיעה. רוב התקציב עובר לאגף המבצעים, כתוצאה מעלייה בפעילות ביטחון הפנים והשמירה על הסדר. גם המלחמה בסמים נפגעת בצורה קשה בגלל מחסור בתקציב.

ברצוני לשאול:

1. האם פגעה חלוקת התקציב בין האגפים במשטרה בשנים האחרונות בתפקוד אגף החקירות?

2. מה הוא מפרט העבודה של המשטרה בנושא המלחמה בסמים בשנה האחרונה?

שר המשטרה ר' מילוא:

1. התשובה שלילית. תפקוד אגף החקירות לא נפגע מחלוקת התקציב בין אגפי המשטרה, לא בשנה זאת ולא בשנים קודמות. משטרת ישראל מחלקת את תקציביה על-פי

1. האם הפרסומים בעניין זה — שצילומם רצוף כזה — נכונים?

2. אם כן — על שום מה נחפזה המשטרה במקרה זה, וכן במקרים אחרים, לעצור אדם עובד ציבור, שענה שכבוד שיש ככך משום פגיעה במעמדו ובשמו הטוב ונוק עצום לו, לביתו ולכל המקורבים אליו?

3. מדוע, לאחר שהתברר כי לא היתה כל הצדקה לחשוד כמהנדס העיר שהוא האיש שהזמין מכשירי ציתות למשרדו, אין המשטרה מפרסמת התנצלות פומבית כדי לשקם את מה שהזיקה?

4. הכנסת הביעה, על-ידי חקיקה, את דעתה שיש להיזהר מפגיעה בשמם ובכבודם של חשודים, ולא להיחפז ולבצע מעצרים וכן לפרסם את שמותיהם. מה הן ההוראות שהוצאת בעניין זה?

5. עד כמה אתם בודקים אינפורמציה הנמסרת לכם על-ידי אנשים הידועים כמפירי חוק, והמנסים להפיל את זולתם, וזאת כדי לא לפגוע בשמם הטוב של קורבנות-שווא?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. חלק מהפרסומים היה נכון וחלק לא.

2. המשטרה פעלה על-פי צרכי החקירה ועל-פי חומר הראיות שהיה בפניה. כל החומר הובא בפני בית-המשפט, אשר עיין בו והחליט פעמיים על הארכת מעצרו של המהנדס, למשך 24 שעות בכל פעם.

3. המשטרה אינה נוהגת לפרסם התנצלות, שכן פעולותיה נעשו על-פי חוק, ללא משוא פנים, כפי שהתבקש מהחומר שהובא בפניה ועל-פי החלטת בית-המשפט על הארכת המעצר. בסיום החקירה מודיעה המשטרה לחשוד את תוצאות החקירה נגדו.

יש לציין, כי על-פי חוק סדר הדיון הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב — 1982, סעיף 32(א), יכול אדם שנעצר ושוחרר בלא שהוגש נגדו כתב-אישום להגיש תביעה נגד המדינה. אם ימצא בית-המשפט שלא היה יסוד למעצר, או שראה נסיבות אחרות המצדיקות פיצוי האדם, רשאי הוא לצוות כי אוצר המדינה ישלם לו פיצוי על מעצרו.

4. המשטרה איננה מוסרת שמות נחקרים-עצורים עד תום 48 שעות למעצרים, שאז הם מובאים לארכת מעצר ו/או שחרור בבית-המשפט. שהדיון בו תתחיל לציבור. כהליך של שחרור בערבות, שמתבצע במשטרה, אין המשטרה מוסרת כלל ביוזמתה פרטים על מעצרו, שחרורו וחקירתו של החשוד.

5. ככלל, המשטרה נזהרת עד כמה שניתן בכביצוע מעצרים, חומר הראיות שמצטבר במשטרה נברק ביסודיות, וכל מידע ולבנטי נשקל בהתאם. יש לבחון כל מקרה לגופו, על נסיבותיו. מוכן שעלולים להיות מקרים של מידע וחשדות המסתברים אחר כך, לאחר שהם נבדקים, כלא-נכונים. המשטרה נוקטת את כל הפעולות החקירתיות המקובלות כדי להגיע לחקר האמת מהר ככל שניתן.

4362. חשיפת מקום עבודה של מתלונן או חשוד

חבר הכנסת רן כהן שאל את שר המשטרה ביום י"ט בכסליו התשנ"ב (26 בנובמבר 1991):

מצורף כזה טופס מ' 3106/א — טופס גרתי של "פרטי אירוע — עבירות אי תביעה", בשימוש משטרת ישראל.

3. תפקידם של שוטרי הסיוור כולל גם סיוע בביצוע פקודות הוצאה לפועל בהתאם לצורך.

4. התשובה חיובית.

5. יחידת ההוצאה לפועל המחוזית בתל-אביב מונה כיום 56 שוטרים, ואין די בכך כדי לענות על הצרכים בשטח. בקשר לכך יש לציין את הפרטים הבאים: בתאריך 21 בספטמבר 1990 נכנס לתוקפו חוק חדש: חוק גביית חובות (ביצוע צווי מאסר) (הוראת שעה), התש"ן — 1990. החוק הני"ל קבע לוח זמנים לביצוע פקודות ההוצאה לפועל באופן הדרגתי כדלקמן: בחצי השנה הראשונה להפעלתו של החוק יש לבצע פקודות הוצאה לפועל בתוך 90 יום; מיום 21 במרס 1991 עד 21 בספטמבר 1991 — בתוך 45 יום; ומ-21 בספטמבר 1991 ואילך — יש לבצע כל פקודת מאסר בתוך 30 יום.

לצורך עמידה בלוח הזמנים שנקבע בחוק הני"ל, נדרשה התארגנות מקיפה של המשטרה בנושא. תוגברו יחידות ההוצאה לפועל שהיו קיימות ערב קבלת החוק במחוזות ירושלים, חיפה ותל-אביב, וכן הוקמו יחידות מרחביות חדשות — הגליל, העמקים, השרון, השפלה, הנגב ולכיש. מאז הפעלתו של החוק הוסיפה המשטרה ליחידות ההוצאה לפועל 185 שוטרים ו-44 כלי רכב, אולם לשם עמידה בלוח הזמנים של החוק אין די בכך. יש לציין גם, שב-1 בינואר 1992 הושלם תהליך מחשוב כל משרדי ההוצאה לפועל של המשטרה בארץ.

האגרה של 50 ש"ח, שנקבעה בחוק החדש עבור כל פקודת הוצאה לפועל, לא הוצמדה ולא הוגדלה מאז 21 בספטמבר 1990, ולכן היא נשחקת. אגרה זו היתה אמורה לממן את תגבור יחידות ההוצאה לפועל המשטריות לשם ביצוע החוק. שיקוד המשטרה החליט, שעד לגמר ההתארגנות של כל יחידות ההוצאה לפועל, ועל-מנת שלא ייווצרו בינתיים פיגורים בביצוע פקודות, בניגוד לחוק — יחידות הסיוור ככל הארץ, שקודם לקבלת החוק החדש היו אחראיות בלעדית לביצוע הפקודות, ימשיכו לסייע ליחידות ההוצאה לפועל.

כדי לשחרר את יחידות הסיוור והליויי מסייע זה יש צורך ב-159 שוטרים נוספים וב-31 כלי רכב נוספים. לשם כך יש צורך בתוספת משאבים כספיים, שאינם בנמצא כעת בידי המשטרה.

4435. גל פריצות בשכונת קריית-שלום

חבר הכנסת א' בן-מנחם שאל את שר המשטרה ביום כ"ו בכסלו התשנ"ב (3 בדצמבר 1991):

העיתון "העיר" מ-22 בנובמבר 1991 מגולל את שורת הפריצות ומעשי הכייסות המתבצעים בחודשים האחרונים בשכונת קריית-שלום בתל-אביב, והמשטרה אינה מגבירה את הסיוור באזור — כך טוענת הכתבת.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה, כי המשטרה אינה מתמודדת עם גל הפריצות ומעשי הכייסות בשכונה?

2. על כמה שוטרים מוטלת מלאכת השיטור בשכונה זו?

3. כיצד תטופל הבעיה הספציפית בשכונת קריית-שלום ובשכונות המצוקה הנוספות בתל-אביב?

שר המשטרה ר' מילוא:
1. התשובה שלילית.

יש לציין, כי מבדיקת טענותיו האישיות של מר סימן-טוב, כמפורט בכתבה, עולה, שהוא כסך הכול התלונן במשטרה רק

צרכיה, בהתאם לתוכנית העבודה השנתית, לאחר ביצוע עבודת מטה ממושכת, בהשתתפות כל הגורמים המקצועיים והמבצעיים הנוגעים בדבר. התוכנית מובאת לאישור שר המשטרה. הקיצוצים שנעשו בעשר השנים האחרונות על-ידי האוצר או על-ידי קיזוז פנימי בתוך המשטרה, לצורך העברת משאבים למשימות מועדפות, כגון ביטחון, שוטף וביטחון פנים, לא רק שלא פגעו במגור החקירות ככלל ובנושא הלוחמה בסמים בפרט, אלא נושא זה זכה להזרמת משאבים חזרה, הואיל ונכלל בין הנושאים המועדפים.

2. הלוחמה בסמים התבצעה בשנה האחרונה, כבעבר, באמצעות יחידות מיוחדות ללוחמה בסמים, וכן באמצעות יחידות אשר בין השאר משימותיהן מסייעות בטיפול בלוחמה בסמים. הפעילות נעשית הן במישור המשתמשים והן במישור הסחר בסמים.

בשנת 1992 משטרת ישראל מתכננת להשקיע בנושא הלוחמה בסמים כ-30 מיליון דולר מתקציבה השוטף השנתי, סכום המהווה כ-50% מכלל תקציב המודיעין של משטרת ישראל.

אני יכול לומר לחבר הכנסת זיסמן, כמי שמופקד, בין היתר, על הנושא של האזנות סתר שהמשטרה מבצעת, שחלק גדול מאוד גם מהאזנות הסתר מושקע בניגוי הסמים, מאחר שהמודיעין המשטרתי רואה בנושא הזה נושא בעל עדיפות גבוהה ותשובה.

4434. ביצוע פקודות הוצאה לפועל

חבר הכנסת רן כהן שאל את שר המשטרה ביום כ"ו בכסלו התשנ"ב (3 בדצמבר 1991):

על-פי הידוע לי, במהלך השנה האחרונה החלה משטרת מחוז תל-אביב להטיל ביצוע פקודות ההוצאה לפועל על יחידות הסיוור במרחבים ובתחנות המשטרה במחוז תל-אביב, באמצעות הקצאת ניידת סיוור, שעה שלצורך מטלה זו קיימת יחידה מחוזית, שתפקידה לבצע פקודות הוצאה לפועל.

בה כשעה פורסם, שפיקוד המשטרה שוקל להפסיק לטפל בעבירות קלות — לרבות שימוש בסמים — בשל עומם המטלות המוטל על המשטרה כשעה זו.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. האם וכאזיה דרג התקבלה ההחלטה על שימוש ביחידות הסיוור לצרכי ההוצאה לפועל?

3. האם אין תפקידי שוטרי הסיוור להילחם בפשיעה ובנגע הסמים, ולא בגביית חובות?

4. האם קיימת במחוז תל-אביב יחידה מחוזית שתפקידה לבצע פקודות הוצאה לפועל?

5. מה גודל יחידה זו, והאם היא עונה על הצרכים בשטח?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. האמור בפסקה הראשונה בשאילתא נכון, ואילו האמור בפסקה השנייה אינו נכון.

2. ההחלטה נתקבלה בדרג של מפקד המחוז, ואושרה על-ידי המפקח.

שמעון שטרית (העבודה):
אם כן, תן לי דקה ועוד קצת אקסטרה, למען הידידות
ויחסי הריעות שבינינו.

אדוני שר המשטרה, אני שמח לשמוע שהמשטרה עוסקת
בבדיקה מחודשת של הכללים שלה, כי זה דבר חיובי.
לביורוקרטיה יש בדרך כלל מנהג, לפי חוק האינרציה, להישאר
במסגרת הכללים ולהגיד שהם צודקים.

כשאני קיבלתי את הפנייה לגבי בית המשפט בקריית-גת,
ממש נדהמתי. איך יכול להיות, שעל חוב אורחי אוסרים אדם?

אדוני השר, אילו היחה דעתי נשמעת, היינו מבטלים את
המאסר על חוב. זה פשוט בלתי אנושי, זה עונש אכזרי, לא
מוצדק. הלוואי שהייתי יכול לבטל אותו. אני מצטער על שלא
הוגשה הצעת חוק כדי לשנות את העניין.

אדוני השר, אני מבקש לשאול, מתי יוצאו הכללים
החדשים, שיבטלו את אלה הקיימים? אתה אומר שנערכת
עכשיו בדיקה, האם אתה יכול להודיע לנו משהו תכליתי,
בעברית פשוטה?

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, ברגע שיהיו כללים חדשים, לאור
הבדיקה המחודשת של פקודות הקבע, בדיקה שנעשית בימים
אלה, אני אדאג לכך שהדבר ייוודע לכנסת, לחבר הכנסת
שטרית ולציבור.

שמעון שטרית (העבודה):

זאת אימרת, שאתה לא איש בשורה היום?

שר המשטרה ר' מילוא:

לא מעבר לזה שהנושא מצוי בבדיקה.

4453. הסדרת התחבורה כמוג אוויר קשה

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את שר המשטרה ביום ג' בטבת
התשנ"ב (10 בדצמבר 1991):

השיטפונות שפקדו את אוורנו השבוע גרמו לכך, שקרוב
לחצי המדינה למעשה שותקה מתנועה, ופקקים אין-סופיים
השתרכו בכבישי המרכז, בייחוד בגוש-דן. שוטרים נראו
מסתובבים בלי אפשרות לכוון את התנועה. מכוניות רבות
נתקעו, ולא היה מי שיצליח לפנותן.

ברצוני לשאול:

1. כיצד נערכה המשטרה לקראת ניתוב התנועה בחורף?

2. אילו מסקנות הסיקה המשטרה נוכח השיטפונות
בכבישי המרכז?

שר המשטרה ר' מילוא:

1-2. המשטרה נערכת כבכל שנה לחורף על-ידי
תדרוכים מוקדמים, הכנת ציוד חורף מתאים ובדיקת הנהלים.
אולם, נוכח הסופות החריגות ביותר שהתרחשו, שבעקבותיהן
קרסו תשתיות ונגרמו חסימות מוחלטות של צירים וצמתים
עקב הצפות, נוצרו כמוכבן בעיות תנועה קשות. למותר לציין,
שהצירים המרכזיים והצמתים אינם בשליטה ובאחריות של
המשטרה, למעט הכוונת התנועה במקום.

המשטרה הקימה מרכז שליטה ארצי, שעסק בתיאום בין
היחידות, בהגמשת כוחות ובקשר רצוף עם אמצעי התקשורת
לצורך הדרכת הנהגים.

לאחר הסופה הראשונה הפיקה המשטרה באופן מיידי את
הלקחים הדרושים, ובעקבות הודעות של השירות

פעמיים על גנבה מרכז — פעם אחת לפני ארבע שנים ופעם
שנייה בנובמבר 1991, ולא שש פעמים, כפי שצוין בכתבה.

כמורכן הוברר, כי רק פעם אחת, במרס 1988, התלונן
אותו אדם על פריצה לביתו.

2-3. לשכונת קריית-שלום יש קצין שכונה, הפועל בה
ברציפות ומייצג את תושבי השכונה ובעיותיה בפני המשטרה.
הוא גם מתאם את הפעילות המשטרתית הנדרשת כשכונה
על-פי הניסיונות.

נוסף על כך, פועלות בשכונה ניידת סיור אזורית וניידת
משמר אורחי, וכן יחידות מקצועיות אחרות, בהתאם לצרכים.

יש לציין בהקשר זה, כי במחצית הראשונה של חודש
נובמבר 1991, עוד לפני פרסום הכתבה, נעצרו בשכונה שלושה
עברייני רכוש כבדים, הם נעצרו עד תום ההליכים המשפטיים
נגדם, זאת נוסף על מעצר חשודים אחרים בעבירות רכוש.

המשטרה תמשיך לפעול במלוא משאביה, בהתאם
לצרכים, לטיפול בבעיות הפשעה השונות, לרבות בשכונת
קריית-שלום, שלגביה התייחסה השאלתא.

4440. כבילת עצירים בגין חוב בהבאתם לבית-המשפט

חבר הכנסת ש' שטרית שאל את שר המשטרה ביום " בטבת
התשנ"ב (17 בדצמבר 1991):

נודע לי, כי קיים נוהל שלפיו מביאים בפני שופטים
עצירים בגין חוב כאשר הם כבולים באזיקים. מדובר כאנשים
אשר החוב אינו שלהם, על-פי-רוב, אלא של אנשים שהם
חתמו להם על ערבות, וכדרך כלל מדובר בקרובי משפחתם,
בחברים ובמקורבים.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועה לשר התופעה, והאם היא מקובלת
עליו?

2. האם ישונה נוהל זה?

שר המשטרה ר' מילוא:

1-2. כבילת עצירים ואסירים נעשית על-פי פקודות
הקבע של המשטרה ונהלים פנימיים, בפקודות ובנהלים אלה
נקבע כלל, שעציר או אסיר לא ייכבלו אלא בהתקיים אחד
התנאים המפורטים, כגון: קיים יסוד סביר להניח כי העציר או
האסיר ינסה להימלט, או שהוא ידוע כאלים, או שאין לו מקום
מגורים קבוע וידוע בישראל.

מפקד חוליית הליווי או הקצין המורה על העברת העציר
ממקום למקום אחראי לקביעת אמצעי הזהירות למניעת
בריחתו של העציר.

בעצם הימים הללו נעשית בחינה מחודשת של פקודות
הקבע בנושא הכבילה, ובמסגרתה נשקלת גם ההצעה לקבוע
במפורש, כי בעיקרון לא ייכבלו עצורי הוצאה לפועל, להוציא
חריגים על-פי שיקול דעת של מפקד יחידת הליווי. אולם, גם
במסגרת תיקון הפקודה ייכלל סעיף, שבו יפורטו המקרים
שבהם יש לכבול עציר, לרבות עציר הוצאה לפועל, ללא שיקול
דעת בנושא, כגון במקרים של עצירים אלימים, או חשש
להימלטות, וכדומה.

היו"ר ג' גדות:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שטרית, בבקשה.
כמה דקות אדוני מבקש? מותר לי לתת לך דקה, כמה אתה
מבקש?

4458. טובות הנאה לרופאים מחברות לציוד רפואי ולתרופות
חבר הכנסת א' בן-מנחם שאל את שר המשטרה ביום 11 בטבת
התשנ"ב (17 בדצמבר 1991):

בעיתון "דבר" התפרסמה בתאריך 11 בנובמבר 1991
ידיעה המעלה חשד, כי רופאים בכירים בבתי-חולים בארץ
קיבלו טובות הנאה כדי לקדם אינטרסים של חברות מסחריות
העוסקות בייצור ציוד רפואי ותרופות ובשיווקם.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונות ידיעות אלו?
2. אם כן — כיצד יפעל משרדך?
3. האם נשקל להפיץ חוזר לרופאים בכל הארץ כדי למנוע
הישנות החופצה?

שר המשטרה ר' מילוא:

1. משטרת ישראל חוקרת חשדות כמצוין בשאלתך.
2. לאחר סיום החקירה יועברו הממצאים לפרקליטות
המדינה, אשר תשקול את המשך הטיפול המשפטי בנושא,
על-פי החוק.
3. הנושא מצוי בגדר סמכותו וכתחום טיפולו של משרד
הבריאות.

היו"ר ג' גדות:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי בן-מנחם. אני
מקווה שעכשיו זה "מעריב".

עמנואל זיסמן (העבודה):

אולי זה מ"דבר" עכשיו.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אדוני השר, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש לי בקשה
אחת לגבי השאלת הקודמת, אני מבקש לומר משפט אחד,
אם אפשר.

היו"ר ג' גדות:

עשה עמדי חסד, חבר הכנסת אלי בן-מנחם, דבר לאט
יותר, קשה לשמוע.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

יש לי רק בקשה לשר המשטרה. בשאלת הקודמת שלי
אמרתי שאין לי שאלה. הצבעתי, והוא המשיך הלאה בקצב
מהיר, ואני מכבד את זה, אבל אם אפשר — אני רוצה לומר
משפט אחר בעניין זה. אני יודע שהמשטרה עובדת באמת קשה
מאוד בשכונות. אני בקשר טוב אתם, והם עובדים והם בקשר
טוב עם הציבור והם עושים עבודה נפלאה, ומגיע להם גם
קומפלימנט כשהם עושים עבודה יפה; ואצלנו הם עושים
עבודה נהדרת. בקשתי היא רק — אם אפשר לחזק אותם קצת,
כי יש להם בעיות קשות מאוד. הם עובדים קשה, אין כלי רכב.
אולי אפשר לתת להם איזו עזרה, גם מבחינת מתן רכב. אולי
כדאי שתבדוק את האפשרות שיהיה עוד רכב אחד לתחנת
השכונות. זה היה מועיל מאוד לכל השכונות שלנו, כי החברה
שלך, השוטרים, עושים עבודה נהדרת.

לגבי השאלתא שעליה ענית כרגע, אמרת שהיא צריכה
להיות מופנית לשר הבריאות. שאלתא זו הופנתה לשר
הבריאות, וכך כתוב: "אל שר הבריאות אהוד אולמרט". אתה
ענית לי. השאלתא הופנתה לשר הנוגע בדבר. יש לי רק
בקשה.

המטאורולוגי אז על הצפי לסופה נוספת, שתכלול גם שלגים,
הוחלט במשטרה על היערכות מיוחדת.

היו תיאומים ברמות שונות עם גורמי הביטחון והעזר
השונים: צה"ל, מגן-דוד-אדום, מכבי-אש, מע"צ והרשויות
המקומיות. תגברו כוחות והוקמו מרכזי שליטה. קוימו
תצפיות וסוירים במקומות בעייתיים, כגון נתיבי-איילון.
וניירות תנועה דאגו לסגירתם של כבישים מסוכנים ולהכוונת
התנועה בצירים חלופיים. כמדין סייעה המשטרה במאות
פינויים של אזרחים שבתייהם הוצפו.

מאות שוטרים כרחבי הארץ פעלו 24 שעות ביממה
כמהלך ימי הסופה.

משטרת ישראל ממשיכה להפיק את הלקחים המתבקשים
בעקבות אירועים מסוג זה.

היו"ר ג' גדות:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת עמנואל זיסמן.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני מודה לך על התשובה
המפורטת. אבל, כפי שאמרת בסוף דבריך, ממשיכים להפיק
את הלקחים. האם אחד הלקחים איננו זה, שלגבי צירי התנועה
— שאתה אומר, בצדק, שהם לא כשליטתכם — יהיה גוף
קבוע, כשם שיש, למשל, גוף קבוע בעיריית ירושלים הנקרא:
מטה שלג? לא בכל שנה יורד שלג, אבל יש גוף קבוע, והוא
נערך לאפשרות הזאת. מה שקרה השנה עלול לקרות לעתים
קרובות יותר בעתיד, ולא כפי שהיה, אחרי עשרות שנים. האם
אין מקום להקים גוף קבוע כזה, שהמשטרה ממלאת בו תפקיד
מרכזי?

היו"ר ג' גדות:

תודה. אדוני שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

כפי שציניתי, חבר הכנסת זיסמן, היה תיאום מלא בין
המשטרה לבין הגופים השונים. אני יכול לומר, שהמטה
הירושלמי פעל בצורה טובה מאוד, והמשטרה פעלה אתו
בתיאום מלא. אני יכול לומר, שזו דוגמה טובה לתיאום בין
מטה מקומי לבין המשטרה, ומבחינה זו, מבחינת הלקחים
המופקים, אנחנו לומדים גם את הדרך ליצור אמצעים מקומיים
למקרים מיוחדים מעין אלה, אמצעים היכולים לשמש לא רק
למקרים של נזקי מזג אוויר קשים, אלא גם לבעיות אחרות
שקיימות בריכוזי אוכלוסין גדולים, שבהם זקוקים לתיאום
ולשיתוף פעולה בין גורמים שונים.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני מבקש משר המשטרה להשיב על שאלתא מס'
4458 של חבר הכנסת אלי בן-מנחם.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אדוני היושב-ראש, יש לי בקשת תיקון בשאלתא. כתוב
כאן: "בעיתון 'דבר' התפרסמה — — —". יש כאן טעות, זה
העיתון "מעריב".

היו"ר ג' גדות:

הבאת גאולה לעולם.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת בן-מנחם, זכאים אנחנו באמצעותך, כי פשוט
הבאת גאולה לעולם בזה הרגע.

בעקבות התלונה נפתח תיק חקירה, פ.א. 9780/91. נגבו עדויות מן התלמידים שהיו מעורבים באירוע. נחקר חשוד כמעשה, אך הוברר כי אינו מעורב באירוע. נערכו מסדרי זיהוי בתמונות, אך לא זוהה שום חשוד.

החקירה כתיק עדיין נמשכת.

3-4. בעקבות האירוע הוגברו סיורי עובדי הנוער במקום במגמה למנוע הישנות מקרים דומים וכדי לנסות לאתר חשודים אפשריים.

4466. כתובות נאצה על קירות כית-כנסת

חבר הכנסת מ"ז פלדמן שאל את שר המשטרה ביום ג' בטבת התשנ"ב (10 בדצמבר 1991):

בעיתון "המודיע" מיום א', י"ז בכסליו התשנ"ב (24 בנובמבר 1991), פורסם, כי כתובות נאצה וצלבים צוירו לביל שבת על קירות כית-הכנסת המרכזי האשכנזי בבניין כית-הספר "נתניהו" בשכונת רמות בירושלים.

ברצוני לשאול:

1. האם חקרה המשטרה את המקרה?
2. מה העלתה החקירה?
3. אילו צעדים ננקטו?
4. מה בדעתך לעשות כדי למנוע מקרים דומים?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-3. בתאריך 23 בנובמבר 1991 הוגשה למשטרה חלונה על ציור סמאות נאצה במקום המצוין בשאלתך.

המשטרה יצאה למקום האירוע. נפתח בנושא תיק חקירה, פ.א. 14435/91, בגין עבירה של השחתת פני מקרקעין. בשלב זה טרם אותר חשוד כלשהו.

החקירה בנושא נמשכת, בעיקר בעזרת יחידות הכילוש והמודיעין וכן ראש מפלג הנוער, בשל האפשרות שהמדובר בחשודים קטינים.

4. כל מקרה שלגביו תוגש תלונה ייחקר לגופו, והמשטרה תעשה כל אשר ביכולתה במסגרת תפקידה על-פי החוק כדי לחקור ולאתר את החשודים כמעשה.

4476. כתב אישום בגין הנפת דגל המדינה

חבר הכנסת מ' קליינר שאל את שר המשטרה ביום ג' בטבת התשנ"ב (10 בדצמבר 1991):

קיבלתי לידי כתב אישום נגד אזרח, ש"ב (שמו המלא מופיע במקור), שהעז להגיף את דגל המדינה מעל גג של כית-כנסת ביריחו (מצ"ב צילום כתב האישום).

ברצוני לשאול:

1. האם שקל מי שהגיש את כתב האישום את תוכנו?
2. בכמה מכל המקרים של הנפת דגל אש"ף הוגשו כתבי אישום נגד הערכים המניפים דגל אש"ף?
3. מה יעשה משרדך בנדון?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-3. בעקבות הגשת השאלתך, ובעקבות מכתבים דומים שהגיעוני מחבר הכנסת רחבעם זאבי ומחבר הכנסת עוזי

שר המשטרה ר' מילוא:

רק תיקון אחד, חבר הכנסת בן-מנחם, כדי שלא היגר לטעות. לא אמרתי שהשאלתך צריכה להיות מופנית לשר הבריאות. אחרי שאמרתי שמשטרת ישראל חוקרת את החשדות, ואחרי שאמרתי שלאחר סיום החקירה יועברו הממצאים לפרקליטות, הוספתי ואמרתי בתשובה על השאלה השלישית שלך, שהגושא מצוי בגדר סמכותו ובתחום טיפולו של משרד הבריאות; לא החקירה, שהיא בתחומנו, בתחום המשטרה.

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת בן-מנחם, השר נתן לך רמז. שעל שני-שלישים מהשאלתך שלך הוא השיב, ולגבי השליש השלישי מטוב שתשאל שאלה נוספת את שר הבריאות.

שר המשטרה ר' מילוא:

לגבי הפצת חוזר לרופאים.

הי"ר ג' גדות:

זה הרמז שהוא נתן לך.

אלהו בן-מנחם (העבודה):

יש לי בקשה. המקרים האלה חוזרים על עצמם במקומות עבודה רבים מאוד. הגשתי שאילחות מספר בנושאים האלה לשר הבריאות, ותשובות לא קיבלתי. ואני אומר שזה קורה לא רק במשרד הבריאות אלא גם בחברות אחרות. אני חושב שאין צורך אולי לתקן את החוק. אולי אתה, כשר המשטרה, תציע איזה תיקון, כדי שאנשים ידעו בריוק מה המקום שלהם. הדברים האלה הפכו לדבר של יום-יום, כל אדם נוסע לטייל על חשבון אחרים, וזה הפך מין נורמה במדינת ישראל, וקשה מאוד לחוק להתמודד עם זה, כי אלה מקרים גבוליים. הגיע הזמן לחזק את זה, דרכך, דרך המשרד שלך, אולי דרך תקנות. כך שאנשים העוסקים בתפקידים בכירים בכל מיני מקומות עבודה ידעו שהם לא יכולים ליהנות וגם לצאת זכאים.

הי"ר ג' גדות:

תודה רבה.

4465. התנכלות בריונים לתלמידי תלמוד-תורה

חבר הכנסת מ"ז פלדמן שאל את שר המשטרה ביום ג' בטבת התשנ"ב (10 בדצמבר 1991):

בעיתון "המודיע" מיום ג', י"ט בכסליו התשנ"ב (26 בנובמבר 1991), פורסם, כי בריונים בני 18 תקפו ילדים קטנים, תלמידי תלמוד-תורה "חוג חת"ם סופר" כפתח-תקווה, כאבנים גדולות, ללא כל התגרות מצד הילדים. שלושה ילדים נפצעו, ואחד מהם, ילד בן שש, נזקק לגבס על ידו השבורה.

ברצוני לשאול:

1. האם חקרה המשטרה את המקרה?
2. מה העלתה החקירה?
3. אילו צעדים ננקטו?
4. מה בדעתך לעשות כדי למנוע מקרים דומים?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. ביום 26 בנובמבר 1991, בתחנת פתח-תקווה, הגיש מנהל כית-הספר הדתי "חוג חת"ם סופר" תלונה בגין האירוע המצוין בשאלתך.

משרות שלגביהם לא תחול חובת מכרז, וזאת מטעמים מיוחדים שיירשמו. יושב־ראש המועצה פירט בישיבת המועצה מיום 13 ביוני 1991 את הטעמים שבגללם ביקש לפטור את תפקיד המזכ"ל מחובת מכרז, והמועצה אישרה זאת פה־אחד.

4. המועצה פועלת על־פי הנהלים שנקבעו בחוק הרשות השנייה, לרבות נוהלי המינוי הקבועים בחוק.

5. למיטב ידיעתי, מר יגאל עמדי עדיין חבר מרכז הליכוד. לכשיסוכמו תנאי העסקתו ותיקבע דרגתו על־פי המקובל בשירות המדינה, יפעל מר עמדי כנדרש בחוק.

4310. "בוק" ושידורי הערוץ השני

חבר הכנסת א' בן־מנחם שאל את שר המשטרה ביום י"ב בכסליו התשנ"ב (19 בנובמבר 1991):

"בוק" הביאה ליומיים של מסך ללא משדרים בערוץ השני; במקומם היו שקופיות של "בוק" ושל הערוץ השני. חברת "בוק" מנעה שידור מציבור גדול של צופים.

ברצוני לשאול:

1. אילו אמצעים יכול משרדך לנקוט כנגד "בוק"?
2. על־פי חוק הערוץ השני, "בוק" אמורה לטפל בצד הטכני, ואילו כאן היתה התערבות בשידור. מה יעשה משרדך לפתרון בעייתיות זו?
3. האם נערך הסכם בין "בוק" לבין הערוץ השני?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הובהר ל"בוק" על־ידי מינהלת ההקמה של הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו ועל־ידי נציגת משרד המשפטים, כי פעולותיה היו בניגוד למקובל ובניגוד לחוק.

2. על־פי חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, התש"ן — 1990, הבעלות על תחנות השידור תהיה של הרשות, ובכך תימנע אפשרות של "בוק" לשחק את השידורים. אגב, זה יהיה שינוי מאוד משמעותי, כי היום, למשל, המשדרים ברשות השידור הם של "בוק", ומכחינתם הם כן יכולים ליצור בעיה עם השידורים. לגבי הרשות השנייה, המשדרים יהיו עצמאיים ולא יהיו קשורים ל"בוק".

3. הושג סיכום עקרוני בין "בוק" לבין מינהלת ההקמה, אולם ההסכם הפורמלי בין הצדדים טרם נחתם.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אדוני שר המשטרה, בשל כל תפקידיך, אני חושב שצריך להמליץ על תוספת מאמץ, או על אופני כושר לרגליים חזקות. היום עמדת פה זמן רב. אני מודה לך.

אני מבקש מסגן השר לאיכות הסביבה להשיב על שאילתא מס' 4628 של חבר הכנסת דדי צוקר.

4628. פגיעה בשמורת מאובנים בנחל־אופקים

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את השר לאיכות הסביבה ביום כ"ד בטבת התשנ"ב (31 בדצמבר 1991):

בקטע נחל־אופקים, בשתי גדות הנחל, מצויה שמורת מאובנים יחידה במינה, המכילה אלמוגים מאובנים. האזור סומן על־ידי מחוז הדרום של משרד השיכון, והובטח כי לא יהיה בו כל בנייה. למרות זאת, נשפכו בנחל עורפי קרקע שפונז

לנדאו, ובעקבות קריאת כתב האישום, שאכן נראה בעיני תמוה, פניתי למשטרה בבקשה לברר מה עניינה של הנפת דגל מדינת ישראל על גג בית־כנסת לכתב האישום המצורף לשאילתא.

בעקבות זאת בדקה המשטרה שוב את חיק החקירה, והוברר כי אכן עיין הנפת דגל המדינה אינו ולכנטי לעבירות המפורטות בכתב האישום, ולא היה צורך לציינו.

בינתיים הוברר, כי בשבוע שעבר, במסגרת דיון בכתב אישום אחר נגד הנאשם בכית־משפט השלום בירושלים, הודה הנאשם גם בכתב האישום דנן, ודינו נגזר בגין שני התיקים יחד.

2. בשנת 1990 נפתחו בסך הכול — בתחומי ישראל פלוס שלוש הנפות — 260 תיקים פליליים בגין העבירה של הנפת דגל אש"ף, על־פי סעיף 14(ז) לפקודה למניעת טרור, מהם: 21 תיקים עדיין בחקירה; 172 תיקים נסגרו, מסיבות שונות — חוסר ראיות, עברייני לא נודע וכדומה; 19 תיקים הועברו לתביעה המשטרתית; 17 תיקים הועברו לפנקליטות; ו־25 תיקים — נסתים המשפט בעניינם.

יש לציין, כי ב־260 התיקים שנפתחו אותרו סך הכול 205 חשודים. מתוך 205 החשודים הוגשו כתבי אישום נגד 88 חשודים, שהם כ־43% מסך כל החשודים שאותרו.

בשנת 1991 נפתחו בתחומי ישראל 132 תיקים פליליים בגין העבירה הנ"ל, ובתחום שלוש הנפות — 102 תיקים. בתחום הנפות היתה עלייה של כ־67% במספר התיקים שנפתחו, לעומת שנת 1990.

היו"ר ג' גדות:

אני מבקש מהשר רוני מילוא להשיב עתה כשר הממונה על חוק הערוץ השני.

3925. מינוי מזכ"ל מועצת הערוץ השני

חבר הכנסת ח' מירום שאל את שר המשטרה ביום כ"ב בתמוז התשנ"א (4 ביולי 1991):

פורסם בתקשורת, כי מר עמדי מונה למזכ"ל מועצת הערוץ השני.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה?
2. האם קיים תפקיד מזכיר המועצה על־פי החוק?
3. האם מינוי מר עמדי כבוע על־פי מכרז, ואם לא — מדוע?

4. האם הותקנו כללים שעל־פיהם פועלת המועצה, והאם נכללו בכללים אלה נוהלי מינוי?

5. האם מר עמדי עדיין חבר מרכז הליכוד?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. התפקידים הנוכחים בחוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו הם: חברי מועצה, יושב־ראש המועצה, המנהל הכללי ונציב התלונות. שאר התפקידים הדרושים לניהול השוטף ולתפעול תקין של הרשות אינם מפורטים בחוק.

3. מינויו של מר יגאל עמדי כבוע על־פי סעיף 30(ב) לחוק הרשות השנייה, המתיר למועצה להחליט על משרות וסוגי

על-ידי משאיות, וכן יש כוונה להניח צינור לניקוז השכונות הדורמיות באופקים, שיישפך אל תוך הנחל.

יצוין, כי שתי התוכניות הנ"ל לא הובאו למשרד לאיכות הסביבה, לרשות שמורות הטבע, לרשות לניקוז נחל-הבשור ולשאר גרמי איכות הסביבה המוסמכים.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות נכונות?

2. האם נעשתה כמעשים אלה עבירה על נוהלי התכנון והאישור?

3. מה ייעשה לחיקון המצב והנוק לשמורת הטבע?

תשובת סגן השר לאיכות הסביבה " ביבי:
 (לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעות נכונות כחלקן. כסיו שמורת המאובנים בעודפי עפר נעשה כחלק קטן מהגדה הדורמית של הנחל, והופסק מייד לאחר שהתבררנו בפני נציגי משרד השיכון והמועצה המקומית אופקים.

אשר לצינור, מדובר בתעלת ניקוז ענקית, אשר אף היא נחפרה ללא קבלת אישורים בזמן. אומנם תעלה זו אינה מגיעה לשמורת המאובנים עצמה, אלא מאות מטרים מצפון לה, אך קיים חשש סביר, שזרימת המים תגרום לפגיעה בשמורת המאובנים. יש לציין, כי העבודות החלו ללא מעורבות של נציג משרד החקלאות ברשות ניקוז נחל-הבשור ובניגוד לדעתו.

2. ייתכן שיש חשש לעבירה לכאורה על חוקי התכנון והבנייה. יש לבחון זאת עם מתן ההיתרים בוועדה המקומית לתכנון ולבנייה אופקים. מן הראוי לבחון משפטית, האם היתר לעבודות עפר שניתן בוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה במסגרת הוועדה לבנייה למגורים אפשר את שפיכת עודפי

3. המשרד לאיכות הסביבה צפה את הסכנה לערכי טבע עקב פינוי לא מוסדר של פסולת בניין ועפר, וניסה לבצע כמה פעולות מנע מקדימות.

במסגרת פעולות הבנייה הנרחבות והעתקת כמיות עפר עצומות באופקים, ונוכח התרעות רשות העתיקות והחברה להגנת הטבע על נזק לשמורת הטבע, נפגש מנהל מחוז הדרום של המשרד לאיכות הסביבה עם מנהל מחוז הדרום של משרד השיכון, מר אריה בר, בנוכחות ראש המועצה המקומית אופקים, מר יאיר חזן. בישיבה זאת נדרש שפינוי עודפי העפר יהיה למקומות מאושרים, וכי לא תהיה פגיעה בשמורת טבע.

כמרכן התקיים סיור בשטח של נציגי המשרד לאיכות הסביבה עם נציגי המועצה המקומית, רשות שמורות הטבע, החברה להגנת הטבע ורשות העתיקות, כדי לעמוד מקרוב על הנוקים לשמורת המאובנים והאפשרויות לשיקומה.

כאמור, הנוק שנעשה עד כה הוא קטן יחסית, ואנו חוששים שפעולת שיקום וחיפה מקומית יכולה לגרום לנוקים גדולים הרבה יותר, ושמוטב להשאיר את השטח כפי שהוא כיום.

יש לציין גם את נושא סילוק האשפה אל הוואדי, אשר נעשה לפני שפיכת עודפי העפר, וגם כאן — לאחר מעורבותנו נפסק תהליך זה. לדעתנו, יש לסלק לאלתר את הפסולת אשר הובאה לגדות הנחל.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לסגן השר לאיכות הסביבה.

ט. יוזמה להפרטת בתי-החולים הממשלתיים;

דחיית הקמת תאגידים בבתי-חולים ממשלתיים*

תורו: הרביעית, חברת הכנסת תמר גז'נסקי — איבדה את תורה; לאחר מכן, חבר הכנסת גרשון שפט — איבד את תורו; כן הדבר לגבי חבר הכנסת יאיר צבן, חבר הכנסת דן תיכון, חבר הכנסת יוסי ביליין, חבר הכנסת אברהם פרוז וחבר הכנסת צ'רלי ביטון. חברי הכנסת, בזה תמה רשימת הנואמים המלכת לערב זה בנושא העומד על הפרק.

שושנה ארבלי-אלמזלינו (העבודה):
 סקנדל, זה סקנדל.

היו"ר ג' גדות:

גברתי חברת הכנסת ארבלי-אלמזלינו, כל מה שנתר לי, לאחר המאמץ הכבד שעמדת בו, הוא לכשר לך את הבשורה המרנינה: תישמר לך הזכות להשיב על כל הנואמים האלה לכשידברו שניים נוספים כפעם הבאה, ויבוא סדר על מכונו וטוב ייעשה עם כל באי בית ישראל המופרטים והמאוגדים וכל אלה המבקשים לשמוע את כל יתר הדברים.

שושנה ארבלי-אלמזלינו (העבודה):
 מותר להגיד משפט אחד?

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא שעל סדר-יומנו, והרי הוא דיון משולב בשני נושאים: האחד — יוזמה להפרטת בתי-החולים הממשלתיים, מאת חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמזלינו וחבר הכנסת יאיר לוי; הנושא השני — דחיית הקמת תאגידים בבתי-חולים ממשלתיים, מאת חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמזלינו. נקבע כי שני הנושאים האלה יידונו בדיון משולב.

מונתת לפני רשימת דוברים. אני רוצה למסור את ההודעה הבאה: אם כן, חברי הכנסת, אנחנו נתחיל את הדיון. אני קובע שהרשימה נעולה, אני קובע שכל מי שלא יהיה נוכח יאבד את זכות הדיבור שלו, ולבסוף — אנחנו לא מסיימים היום את הדיון. שני הנואמים האחרונים, ונוסף על כך תשובתך, גברתי חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמזלינו, יישמעו כמועד אחר.

ובינתיים נצא לדרך כדי למצות את הדיון עם כל אלה שביקשו לדבר. אם כן, ראשון הנואמים הוא חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי — איבד את תורו; השני, חבר הכנסת יצחק לוי — איבד את תורו; השלישי, חבר הכנסת יאיר לוי — איבד את

— יוזמה להפרטת בתי-החולים הממשלתיים; דחיית הקמת תאגידים בבתי-חולים ממשלתיים; הצעת חוק לעידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה) (תיקון) —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למה לא? רק 19:30.

היו"ר ג' גדות:
בהחלט.

היו"ר ג' גדות:
תודה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא שעל סדר-יומנו: סעיף ט' — הצעת חוק לעידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"ב—1992, בקריאה ראשונה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, רצתי במדרגות ברצע ששמעתי שהדיון נגמר. רצתי לבוא לדיון.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
היית צריך לבוא כשהדיון התחיל, ולא כשנגמר.

י. הצעת חוק לעידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"ב—1992* (קריאה ראשונה)

הסתיים. אבל מה שאני שומעת בשטח — ואני מסתובבת ואני מתעניינת לדעת אם כבר ממשיים את החוק, והמעסיקים אכן מגישים בקשות. אני רוצה לומר לחברי הכנסת הנוכחים ולך, היושב-ראש, שרבים טוענים שעדיין אין להם כל הפרטים על הצעת החוק, הם עוד לא פנו. הם אינם ממצים את הזכויות שהחוק שהתקבל בכנסת הקנה להם; במיוחד, כשהחוק הזה בא לתקן אותו חוק, גם 10 חודשים לא מיצו, ושר התעשייה והמסחר בא ומציע שזה יהיה ל-24 חודשים. נכון, תקופה ממושכת יותר — זה טוב יותר, כי המעסיק יכול לתכנן את מהלכי הייצור שלו, את מהלכי העבודה שלו, אבל יש להצטער על שעדיין הדברים אינם מסודרים בשטח.

טוב שבאת, אדוני שר התעשייה והמסחר, לידעתך ולאוזניים שלך, החוק שכבר התקבל, ושאתה בא לתקן אותו — ואני מברכת על התיקונים שאתה מציע — עדיין אינו מיושם בשטח, הן לגבי הנושא של רואי-חשבון, שצריכים לאשר, והן לגבי הביטוח הלאומי. הדבר הזה צריך להיבדק. צריך לבדוק היכן העיכובים, מה חסר, מה לא בסדר, כדי שהחוק יהיה מיושם ואכן את המטרה, שלמענה החליטה הממשלה לחמוך בהצעה הקודמת, בהצעת החוק הפרטית, כאשר שר התעשייה והמסחר התחיל ליישם את הדברים הללו גם לפני הצעת החוק הפרטית. זו הערה אחת.

הערה שנייה מתקשרת למה שאמרתי עכשיו, כאשר בסעיף 4 המוצע, אדוני השר, מוצע שתחולתו של החוק תהיה לגבי עובדים שיתקבלו לעבודה עד 1 בדצמבר 1992. למעסיקים עוד לא היה זמן אפילו לקבל עובדים אם חשבו ליישם את החוק, להשתמש בו כדי לקלוט עובדים חדשים. אז איך אתה קובע את 1 בדצמבר? לא מתקבל על הדעת. צריך להאריך את התקופה הזאת בדיון שיתקיים בוועדת הכלכלה.

הערה נוספת, והיא לדעתי חשובה, נוגעת למי שמועסקים על-ידי קבלני כוח-אדם. כאשר היה דיון על הצעת החוק של חבר הכנסת גל בוועדת הכלכלה, העלינו את הסוגיה הזאת, ורצינו להכניס בחוק סייגים לנושא הזה של קבלני כוח-אדם. אני לא יודעת, אדוני השר, אם הניסוח בהצעת החוק אכן עונה על הבעיה ובה לסגור אותה. כי מה יוצא? — יוצא מצב שאותו קבלן כוח-אדם, נניח O.R.S., ששולח אנשים לעבודה, הוא גם מתווך, אבל הוא גם מעסיק, כי הוא מעסיק את האנשים האלה.

שושנה ארבל-אלמוזלני (העבודה):
בנושא חשוב כל כך, שמתייחס לנושא הבריאות, דבר שמעניין את הציבור הרחב — היו שביתות, התיינה שביתות, יש מאבקים — אני מתפלאת על כך שהכנסת וחברי הכנסת לא מצאו לנכון להיות נוכחים בדיון ולהשתתף בו. הם נרשמו כי הם מחשיבים את הנושא הזה.

בקשתי יכלה להיות מופנית לנשיאות, ליושב-הראש הכנסת — לא היה צריך בשעה 19:30 להעלות את הנושא הזה על סדר-היום.

היו"ר ג' גדות:
חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת חוק לעידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"ב—1992, בקריאה ראשונה.

כל אחד מקבל שלוש דקות. הרשימה נעולה. כל מי שלא יהיה באולם, לא יזכה לזכות דיבור. אני צועד את מצעדי: חבר הכנסת משה שחל — אינו נוכח; חברת הכנסת נאוה ארד — אינה נוכחת; חבר הכנסת שבח וייס — אינו נוכח; חבר הכנסת יאיר צבן — אינו נוכח; חבר הכנסת חיים אורון — אינו נוכח; חבר הכנסת אברהם שוחט — אינו נוכח; חבר הכנסת צירלי ביטון — אינו נוכח; חבר הכנסת מיכה גולדמן — אינו נוכח; חבר הכנסת עמיר פריג — אינו נוכח; חבר הכנסת אברהם בורג — אינו נוכח; חבר הכנסת אריה אליאב — אינו נוכח; חבר הכנסת רענן כהן — אינו נוכח; חבר הכנסת אלי דיין — אינו נוכח; חבר הכנסת אברהם פרוז — אינו נוכח; חבר הכנסת אנון רובינשטיין — אינו נוכח; חבר הכנסת גד יעקבי — אינו נוכח. חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלני נוכחת. להימנע ממתיאות כפיים.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
שושנה, את יכולה לדבר במקום כולם.

שושנה ארבל-אלמוזלני (העבודה):
לא, אני אהיה ממושמעת.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש להצטער על שגם בהצעת חוק זו חברי הכנסת לא מצאו לנכון למצות את רשות הדיבור שלהם. אבל אני אשתול, אדוני היושב-ראש, לעמוד במסגרת הזמן שקבעת.

אני מחייבת את הצעת החוק ותומכת בהעברתה לוועדת הכלכלה, להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, אבל כרצוני, אדוני היושב-ראש, להעיר שתיים-שלוש הערות. הדבר הראשון: אני רוצה להגיד לשר התעשייה והמסחר, שהציג את הצעת החוק בשבוע שעבר, שאותו חוק שהתקבל בכנסת והיתה לי הזכות להביאו, ושבסיומו היה הצעת חוק פרטית של חבר הכנסת גל, וועדת הכלכלה הכינה אותו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, התקבל ביולי 1991. רק בחודש האחרון, נדמה לי, התחילו להפעיל, לאחר שהוויכוח בנושא של התקנות

* "דברי הכנסת", חוב' ט"ז, עמ' 2430.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
אין להם גם גידול באוכלוסייה.

אליקים העצני (התחיה):

אבל לא זאת השאלה. מה שמקריין על פוטנציאל העלייה, מקריין באופן שלילי, אלה התרגויות האישיות. אני חושב שהגיע הזמן וחיבים מייד לעשות, מעל ומעבר לדרך שבה הלכתם בחקיקה הזאת. אני מתכוון להניח על שולחן הכנסת הצעת חוק בדבר עבודה יזומה לעולים; זאת אומרת, ייקבע שלכל אדם הזכות לקבל עבודה מהממשלה.

ממשלת ישראל הענייה והדלה של שנות ה-50 ראתה את זה כחובתה, ולפחות שלחה אדם לעבודות ייעור. היה לה מובן מאליו, עוד לפני השילומים מגרמניה, עוד לפני הכסף האמריקני, כאשר לא היה בטוח שיש כסף לאוניית החיטים הבאה — הרגישה שזאת חובתה.

אנחנו עשירים היום פי כמה וכמה, ואיננו יכולים להמשיך בדרך הזאת. יש דוגמאות בלי קץ, מה אפשר לעשות. צריך משקיפי תנועה, יכולים למלא תפקיד זה מי שאינם יכולים לעבוד עבודה קשה. מי שיכול — חייב לעבוד עבודה קשה, צריך להציע לו עבודה, אם בייצור, אם בכישים, אם בתעלת-הימים, בשביל מיליון אנשים צריך חשתית תחבורתית; הכול. יש מה לעשות. יש לנו בעיה עם מי ביוב שנכנסים לתוך מערכות מים טהורים, התשתית בכל מיני מקומות מתפוררות. הנה, נעשה את זה עכשיו.

ההצעה היא שלכל אדם זכות לעבודה. לשכות של שירות התעסוקה יתיאמו את סוג העבודה היוזמה לכל אדם, לפי כישורים, גיל, בריאות ויכולת. עבודה יזומה לא תיחשב עבודה מוצעת או עבודה מתאימה לצורך סעיף 127(1) לחוק הביטוח הלאומי. אנשים יוכלו לקבל משהו. מי שיסרבו, לא עלינו ולא על הממשלה תלונתם.

אדוני השר, אולי אתה תהיה שליח מצווה בממשלה. הרעיון הזה אולי איננו רעיון ששייך לכלכלה קפיטליסטית, אבל כלכלה קפיטליסטית איננה בנויה להתגברות על מצבים כאלה. תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אחרונת הנואמים — חברת הכנסת חמר גוז'נסקי.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לאור המשפט האחרון של חבר הכנסת העצני, היא מוותרת על רשות הדיבור.

היו"ר ג' גדות:

הוקצו לה שלוש דקות ועוד מלה. חברת הכנסת גוז'נסקי, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, אנחנו נדרשים עכשיו לעתים מזומנות לאשר חוקים, שאני קוראת להם חוקי-דמי, כי הם כאילו פותרים בעיות. זה שנתיים עולות כגון הצעות חוק, שיש בהן המון הטבות למעבידים, אבל הממשלה לא טרחה להניח בפני חברי הכנסת ולו מסמך אחד שמוכיח, שמן ההטבות האלה צמחו מקומות עבודה.

כזמני הגשתי שאלתה. סגן שר האוצר עלה לדוכן ואמר: נוספו הרכה מקומות עבודה. אמרתי לו: טוב, אבל מההטבות המסוימות האלה — כמה מקומות עבודה נוספו, בוא נראה אם זה כדאי. נניח שאתה נותן הטבות בכ"100 מיליון שקלים, ומזה נוספו 100 מקומות עבודה — יוצא מיליון שקל על מקום

יוצא שאותו מעסיק אמיתי שעובדים אצלו העובדים האלה לא יקבל בעבורם דבר כתמריץ על כך שקלט אותם בעבודה. מי שקבל יהיה קבלן כוח-האדם. הוא מעסיק את האנשים האלה ומשלם להם, לא לפי אותם תנאים הנהוגים באותו מקום העבודה שאליו הוא שלח אותם. הוא אינו משלם אותו שכר, אינו נותן אותם תנאים סוציאליים, העלות של העובד תהיה פחותה, והוא יבוא לקבל אותו דבר שמקבל מעסיק שמשלם על-פי הסכם, לרבות התנאים הסוציאליים? זה לא מתקבל על הדעת. כאן דרושה הבהרה.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אני מקווה שהנוסח עונה על מה שאת אומרת. על-כל-פנים, אפשר לברוק את זה.

שושנה ארבל-אלמזוליני (העבודה):

הוא לא ברור דיו. אם אתה מתכוון למה שאני מתכוונת, אני מברכת אותך, כי אסור לנו לעודד למעשה את קבלני כוח-האדם, שהם מנצלים עובדים, לא נותנים להם את מה שמגיע להם, אפילו משלמים להם לפעמים פחות משכר המינימום, כלי תנאים סוציאליים וכו'. עוד לבוא ולתת להם תמריץ? איזה תמריץ הם צריכים לקבל? גם הסוגיה הזאת בהחלט חייבת להיבדק.

אלה שתי ההערות העיקריות שמצאתי לנכון להעיר. אני בהחלט תומכת בהארכת התקופה ל-24 חודשים, כדי לתת אפשרות למעסיק גם להתארגן, גם לתכנן את מהלכי העבודה והייצור שלו לטווח קצת יותר רחוק, ולא ש-10 חודשים נגמרו, ובזה נגמר העניין.

דבר אחר שצריך להבטיח אותו, ואם הבטחנו אותו בחוק הקודם צריך לחזור ולהדגיש אותו פה יותר, שלא יכול מעסיק לקבל עובדים חדשים במקום אותם עובדים שהוא פיטר. כי לא זאת הכוונה ולא זאת המגמה. פיטר עובדים, רוצה לקבל — יקבל את המפוטרים בחזרה, כלי לקבל תמריץ על כך; תלוי לאיזו תקופה. אני מציעה שגם נושא זה ייבדק, אבל מגמת החוק חיובית, אדוני השר, ואני מציעה שהצעת החוק תועבר לוועדת הכלכלה, להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ג' גדות:

תודה רבה. אני מודה לך מאוד. הבא בתור הוא חבר הכנסת גדליה גל — אינו נוכח. חבר הכנסת חגי מירום — אינו נוכח. חבר הכנסת מיכאל כר-זהר — אינו נוכח. חבר הכנסת אליקים העצני, בבקשה. אחריו, אחרונת הנואמים — חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, שלוש דקות בלבד לכל אחד.

אליקים העצני (התחיה):

יש כל כך מעט נואמים, אתה יכול לאפשר עוד מלה.

היו"ר ג' גדות:

תקבל עוד מלה.

אליקים העצני (התחיה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אני מצטרף למחייבים את הצעת התיקון, וזה כמעט מובן מאליו. גם אני מבקש לנצל את נוכחותו של שר התעשייה והמסחר כדי לומר דבר כללי יותר.

אני כמעט מעריץ את העצבים החזקים של הממשלה נוכח התרגויות שאנחנו עדים להן כתוצאה מהאבטלה. אינני שותף לרמגוגיה שמביאה את המספרים הגדולים והמבהילים של האבטלה, מפני שאם יש לנו 11% אבטלה לאחר גל כזה של עלייה, אין לנו כמה להתבייש. גם באיטליה יש 11% אבטלה, ולא היתה אצלם עלייה בהיקף כזה.

— הצעת חוק לעידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה) (תיקון):
הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 10) —

פשוט לא ייאמן, בלי שום הכתנות, בלי שום דבר, ובלבד שתהיה מעביד. אם אתה פועל, לא ישלמו לך תוספת יוקר מלאה. אם אתה פועל ותנסה לקבל דמי אבטלה, יש מיליון מכשולים עד שתקבל דמי אבטלה או הבטחת הכנסה. אבל אם אתה מעביד — אתה כשר, מייד אתה כשר. למה? דווקא בממשלה שכל הזמן מכה, שכל הזמן דורשת מהעובדים להדק את החגורה.

אני רוצה להזכיר לך, כבוד השר, שבתקציב החדש 3.5 מיליארדי שקלים הממשלה משלמת במקום המעבידים לכיטוח הלאומי. האם 3.5 מיליארדי השקלים האלה, ב-1992, ו-12 המיליארדים ששולמו בשנים קודמות, הוסיפו מקומות עבודה? לא בדקתם שום דבר, אתם לא חוקרים דברים לעומק. הכול שליופת מהמותן. התוצאה היא אותה אבטלה שאנחנו רואים.

דבר אחרון. חבר הכנסת העצני גילה פה יחס עוין לקפיטלים, להפתעתי. אבל מי שאומר פה שהוא רוצה עבודה לכל דורש, ובאותה הזדמנות חגיגית אומר שלא צריך לזוז משום מקום, כמוכן, הוא צבוע. אבל זאת דעתי. תודה.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק לעידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה) (תיקון). התשנ"ב — 1992, בקריאה ראשונה. זו הצבעה מס' 9.

ה צ ב ע

בעד הצעת להעביר את	
הצעת החוק לוועדה	5 —
נגד	1 —
נמנעים	— אין

הצעת להעביר את הצעת חוק לעידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה) (תיקון). התשנ"ב — 1992, לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אני קובע כי הצעת חוק לעידוד המגזר העסקי (קליטת עובדים) (הוראת שעה) (תיקון). התשנ"ב — 1992, נתקבלה והועברה לוועדת הכלכלה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

יא. הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 10), התשנ"ב — 1992*

(קריאה ראשונה)

שטרם נגזר דינו, אין להזמין לעדות במשפטו של שותפו לעבירה, אלא אם כן הוא מואשם בכחב אישום נפרד ממנו.

אני מבקש להסביר לחברי הכנסת במה אנחנו עוסקים. אנחנו מציעים לאפשר עדות של אדם נגד שותפו לעבירה, אפילו משפטו שלו בשל אותה פרשה, המתנהל בנפרד, טרם נסתיים. לעתים אנחנו נתקלים בעביה מפני שאי-אפשר להביא בפלילים אדם אם לא תושמע באותו משפט עצמו העדות של שותפו לעבירה. אותו שותף יכול להעיד נגדו, ובלי עדות השותף אין לנו די ראיות כדי לבקש הרשעה של הנאשם.

עבודה, זה לא כדאי; תגיד כמה מקומות עבודה הוסיפו ההטבות האלה. אמר סגן השר: אני מצטער, אין לי נתונים.

עכשיו באים אלינו שוב, מבקשים לקבוע לא 10 חודשים אלא 24 חודשים. למה? יש לכם הוכחות שזה מוסיף מקומות עבודה? אולי זה רק מגדיל את המחזוריות, כמו שראינו בכית-החרושת "אמקור". שם זרקו 25 פועלים עולים חדשים, כי הם לא התאימו בדיוק לחוק הזה, ולקחו אחרים במקומם, אחד על אחד, כדי לקבל את ההטבות. זה נקרא קידום? הוספת על-ידי זה אפילו מקום עבודה אחד? — לא. עבדו שם פועלים והמפעל הרוויח, אבל פתאום הוא ראה שכתוב "הטבות", זרק עובדים, לקח חדשים, ועכשיו יש לו עובדים עם הטבות. כשבכל מה? למי זה נחרך?

אני רוצה להגיד יותר מזה, לטווח הארוך. הרבה מדברים על קדמה, קדמה מדעית, קדמה טכנולוגית, מדינת ישראל לא רוצה עבודות פשוטות, היא לא רוצה עבודות כפיים, היא רוצה קדמה. אבל אם אתה מזויל את כוח-האדם, אתה נגד הקדמה. אם מפעל צריך לרכוש מכונה שתחליף חמישה פועלים, והיום חמישה פועלים עולים לו 10,000 שקלים, ואחרי בא ואומר לו שהפועלים לא יעלו לו 10,000 שקל אלא רק 5,000 שקל, הוא לא יקנה את המכונה. במה הועלת? אתה מפריע לקדמה המדעית, לקדמה הטכנולוגית של התעשייה הישראלית. אתה מחזיר אותנו אחורנית לתקופת הפועלים הזולים. הם נעשים זולים בגלל הממשלה. איזה היגיון כלכלי? זה לא פותר את בעיית התעסוקה, לא מסייע לקדמה הטכנולוגית בייצור.

מעבר לזה, כל מעביד מקבל את ההטבות האלה, ולא חשוב מה הוא עושה. תאר לעצמך עורך-דין שמעסיק שלוש פקידות, הוא לוקח פקידה רביעית ומקבל הטבה. למה?

שושנה ארכילי-אלמוזלניו (העבודה):
מחמישה עובדים ומעלה.

תמר גרוינסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

בסדר, משרד גדול של עורכי-דין יש לו חמש פקידות והוא לוקח פקידה שישית. למה? הוא לא יכול לשלם? הממשלה צריכה לעזור לו? למה? לפי איזה עיקרון?

קבלני כוח-אדם, עם כל הזוועות שקשורות בכל התופעה הזאת, למה הם צריכים לקבל? יש לנו עניין לעודד אותם? מחר יבואו "ראיסים" וגם הם יגידו שהוסיפו כמה עובדים, אולי גם הם יקבלו?

היו"ר ג' גדות:

הסעיף האחרון בסדר-היום — הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 10), התשנ"ב — 1992. יביא את החוק שר המשפטים.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא לכית הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 10), התשנ"ב — 1992. אנחנו מציעים להוסיף לפקודת הראיות סעיף, שאנחנו מסמנים אותו בהצעה כסעיף 6א, וזה לשונו: "נאשם במשפט פלילי

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 2103).

נאוה ארד (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני מניחה שהגשמת את החוק הזה לא במקרה, אלא על בסיס של ניסיון או מקרים שבהם מצאתם את עצמכם לא מסוגלים להאשים נאשם אלא אם שותפו לעבירה יעיד נגדו. עם זאת, אני מודה, אני אינני משפטנית וקראתי את החוק בעיניים של איש ציבור, של עובדת סוציאלית, כמי שמתייחס ושואל, האם באמת צריך להביא למצב, שבו כל היכולת של מערכת המשפט להאשים אדם או להביא אותו לדין, כמו שאמרת, על עבירה, תלויה אך ורק בשותפו לעבירה?

מה שקורה בפועל, ואמרת את זה, וזה מה שהדעת אומרת, אם היו שותפים לעבירה ויעיד אחד נגד השני, הרי אותו אחד ירצה להוציא את עצמו, והוא בהחלט יכול לתת עדות — ואתם כותבים את זה בדברי ההסבר, אם הוא מתווכח ויש לו ייעוץ טוב — חזקה מאוד נגד שותף, שהיא אולי לא מהימנה, שאולי היא בעצם מעבירה את עיקר האשמה לשותף בעוד האשמה היא על אותו אדם שמעיד נגד השותף.

אם מדובר על שניים או שלושה, יכול להיות מצב, שפה יהיה בעצם עיוות דין, כי רק טבעי שאם אדם מעיד נגד שותף, הוא רוצה להטיל עליו את כל האשמה, אף שאולי הוא עצמו היה האשם, אולי הוא עצמו היה המדיח, אולי הוא עצמו היה המתכנן. הוא יכול להיות מתווכח מספיק כדי להפיל את חברו ולצאת כסדר.

נקודה שנייה. אתם אומרים גם — ואתם לא אומרים את זה בבירור — שיכול להיות אדם, שלו היה עומד למשפט בנפרד והיו רואים את הרקע ואת הנסיבות והיו שוקלים את המקרה לגופו, ייתכן שהיו אומרים שעל-פי חומר הראיות שיש ועל-פי הרקע, השופט פוסק פחות ממה שהיה פוסק או יכול לפסוק. אתם אומרים את זה בעצמכם בדברי ההסבר, וזה מאוד לא ברור לי. אתם אומרים: "סטייה מסוימת מהחיסיון מפני הפללה עצמית הנתון בדרך כלל לעד, לא יהיה לעד נאשם לרועץ אם יעשה בית-המשפט שימוש בסמכות לפי סעיף 47(ב) לפקודת הראיות ויורה כי עדותו של העד לא תשמש ראיה במשפטו הצפוי".

אתה יוצר מצב, שבו לגבי נאשמים מסוימים שהיום, על-פי הדין והצדק — בארצות-הברית ובמקומות אחרים אומרים לו, אצלנו זה לא קיים, הוא יודע שאם הוא אומר דברים מסוימים הוא מפליל את עצמו, אצלנו יש לו זכות שתיקה; ואני מדברת לפי תחושות — יכול להיות מצב, שאותו אדם יפיל את עצמו. לפי מה שאתה כותב כאן, אתה אומר שיכול בית-משפט לקבוע, שאם לאותו אדם יש משפט — כי אתה אומר שאתה רוצה לקרוא לשותף תוך כדי משפטו או תוך כדי זה שמכינים חומר ראיות נגדו — יכול אותו אדם להופיע ולא להיות מתווכח כל כך, ולא להיות עם עורך-דין, ולא לדעת ולתת עדות שתפיל אותו, ובית-המשפט לא ישתמש בסמכות שלו למחוק את ההפללה הזאת, וכאן בעצם הוא קובע את גור-דינו, בעוד אם לא היית מביא אותו, יכול להיות שהיה יוצא אחרת.

אני לא בטוחה שאיי-אפשר למצוא פתרון לבעיה שהעלית ללא צורך בחוק הזה. אני חושבת שבחוק הזה יש יותר שלילה מחיוב, אף שהכוונה טובה.

היו"ר ג' גדות:

רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס. אחריו — חבר הכנסת יצחק לוי, אחריו — חבר הכנסת מיכאל בר-זוהר, ואחריו — חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

אם הנאשמים האלה יואשמו בכתב אישום אחד, והשותף אשר כבר מסר כמטרה עדות מפלילה לא יודה באשמה — לא יהיה אפשר לגזור את דינו או להביאו לעדות כעד תביעה, כי כך קובע סעיף 155 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב]. התשמ"ב — 1982.

להגיש כתיב אישום נפרדים כנגד השותפים לעבירה גם כן אי-אפשר, כי ההלכה היא, שאין מעידים עד תביעה כמשפטו של שותפו לעבירה כל עוד משפטו שלו תלוי ועומד. כך נקבע במשפט הירוע כמשפט קנינו נגד מדינת ישראל, ערעור פלילי 194/75.

ההלכה הזו הורחבה בפסקי-דין אחרים, והיא חלה גם בטרם הגשת כתב אישום אם התנהלה או מתנהלת חקירה נגד העד השותף בעבירה, אם יש החלטה או יש כוונה להגיש כתב אישום נגדו. במצב הזה אין דרך אלא להמתין עד סוף משפטו של העד השותף, ורק אז להתחיל במשפטם של שותפיו. השיהוי הזה פוגע באינטרס החשוב שלנו להרתיע עבריינים ולהביאם על עונשם בזמן סביר, קצר ככל שניתן. אגב, הוא גם פוגע פגיעה בנאשמים, הסובלים מעינוי דין בהמתנה למשפט.

הפתרונות שהיו בפסיקה בעבר אינם נראים לנו רצויים, כי לפעמים התוצאה היא, שהעברייני אינו נותן את הדין על עבירה שעבר.

אנחנו מביאים הצעה שתתקן את המצב שפירטתי קודם. אינני מתעלם מכך, שגם עכשיו יהיה חשש שמא עדותו של העד תהיה מגמתית והוא עלול להשחיר את פני שותפו בגרסה שתיטיב עמו כמשפט הצפוי. אבל אנחנו סומכים על בית-המשפט, כי ישקול את העובדה הזאת יחד עם כל חומר הראיות וכל הנסיבות, ויחליט אם אמת אומרים בפניו אם לאו.

נראה לנו שהצעה זאת נותנת פתרון נכון, ואני מבקש מחברי הבית לקבלה ולהעבירה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אני מודה לאדוני.

היו"ר ג' גדות:

תודה. חברי הכנסת, הרשימה נעולה. שלוש דקות לכל אחד. מי שלא יהיה באולם יאבד את תורו.

רשות הדיבור לחבר הכנסת צ'רלי ביטון — אינו נוכח; חבר הכנסת אברהם פורז — אינו נוכח; חבר הכנסת אמנון רובינשטיין — אינו נוכח; חבר הכנסת אלי דיין — אינו נוכח; חבר הכנסת חגי מירום, אולי, לא נוכח. אתה רוצה לדבר מאוחר יותר? אולי תחשוב, אולי תחכוך בדעתך? טוב, חבר הכנסת גדליה גל — אינו נוכח; חבר הכנסת עמיר פרץ — אינו נוכח; חברת הכנסת נאוה ארד, מבקשת? בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

אני מוכן לדבר אחריה כדי שאוכל להחליף את אדוני.

היו"ר ג' גדות:

לדעתי, אדוני יחכה חמש דקות ויוכל להתפנות לעניינים אחרים. בתוך עשר דקות אני גומר את העניין.

שבח וייס (העבודה):

הדין יסתיים היום, נכון?

היו"ר ג' גדות:

בעוד עשר דקות. אם אדוני מבקש להשתחרר בזה הרגע, אדוני משוחרר. שטח משוחרר לא יוחרר.

משפטו של העדה-השותף, ורק אז להתחיל במשפטם של שותפיו". הנה הפתרון, וזה המצב הקיים.

זאת אומרת, אתה מחכה עד שהמשפט של הראשון נגמר, ויצאת מכל הבעיות. מה הבעיה? אומרים שזה גורם לשיהוי. זאת אומרת, בגלל בעיה פרוצדורלית הולכים לחתוך בכשר החי של הזכויות היסודיות ביותר. מה תעשו? תיעלו את התהליך, או תראגו לכך שבמשפטים האלה, שבהם האחד מחכה לאחר, יגרמו לכך שבכית-המשפט ייתנו קדימה.

אני ממשיך הלאה. אומרים כאן: יש עינוי דין בהמתנה למשפטם. תפסיקו את עינוי הדין הזה. במקרה ששותף מחכה לשותף, זה יקבל קדימה. ניתן לסדר את זה. ואז אנחנו יוצאים מן המוקשים הגדולים המזכירים בדברי ההסבר. בדברי ההסבר אומרים לנו יפה מאוד, שיש כאן פיתוי של שותף אחד להטיל את האשמה על השותף האחר. יוצא לי עוד הפעם לדבר היום על כך שמשליכים הכל על השופט. השופטים אינם מלאכים הם בשר ודם. יש שופטים טובים מאוד ויש שופטים פחות טובים. יכולים ליפול לידי שופט שלוקח דברים בצורה קלה וחותרם פסק-דין. כל אחד יכול ליפול כך. כל אחד מאתנו. לא צריך לתת יותר מדי שיקול דעת לכני אדם.

יש פגם יסודי מאוד בתיקונים האלה. מקלפים שכבה אחרי שכבה מהמכניקה ומהטכניקה שהמשפט האנגלי הניס. הוא איזן את הדברים בצורה עדינה מאוד, במשחק, כפי שהוא רואה משפט פלילי, כאשר השופט באמצע, איננו מכיר את התיק. בפני השופט יש כתב אישום. שום דבר אחר. כל התיק אצל עורכי-הדין — אצל התובע, אצל באי-כוח הנאשם. עכשיו מתנהל איזה משחק, כמעט ספורטיבי. עד שהוא נותן את פסק-הדין, הוא מעין שופט כדורגל. המשחק הזה, עם היתרונות שיש לתביעה כנגד היתרונות הניתנים להגנה, יש בו איזה איזון פנימי.

אתה בא ומטיל עוד ועוד על השופט, מתוך גישה של משפט קונטיננטלי, כי במשפט הקונטיננטלי עורכי-הדין הם שחקני המשנה. אצל השופט יש כל התיק, השופט יודע הכול. הוא מקבל את כל חומר הראיות לפניו מייד, כי לפני זה היה שופט חוקר, והחקירה נעשתה על-ידי שופט, ועד ששופט חוקר מגיש כתב אישום, יש ערעור עליו. זאת שיטה אחרת לגמרי.

אם אתה משאיר את השיטה האנגלית הזאת ומקלף הגנות שהאנגלים נתנו לנאשם, אתה משאיר אותו עירום ועריה ופוגע בזכויות יסוד שלו. זה חוקרע. אי-אפשר לומר תמיד: אני סומך על בית-המשפט. אולי לא צריך דיני ראיות בכלל. בואו נושיב את השופט בשער העיר ונגיד: תחליט לפי שיקול דעתך, ונגמר העניין.

יש לעשות רק דבר אחד — אם הוא טעון חקיקה, בבקשה — שבמקרה של שותפים יהיה הדין מייד כמעט. זאת אומרת, לא יהיה שיהוי בין משפט למשפט. ניתן לסדר את זה או בתוך המערכת, באורח אדמיניסטרטיבי, או — אם צריך — על-ידי תקנה או חקיקה. אינני יודע. בבקשה. לא לגעת בזכויות האלה שנתת לנואשמים. תודה רבה.

הי"ר ג' גדות:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חגי מירום, אחרון הנואמים.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד השר, גם אני נאלץ להצטרף לחברי כאן, במיוחד המשפטנים, ולומר שדעת אינה

שכח וייס (העבודה):
האם אפשר לדבר מכאן?

הי"ר ג' גדות:
אפשר לדבר מן המקום.

שכח וייס (העבודה):
יש חשמל.

הי"ר ג' גדות:
והוא סטטי.

שכח וייס (העבודה):

ויש אורורה "יונית" באוויר; ברצינות. כימים האחרונים זה קורה כמה וכמה פעמים.

הי"ר ג' גדות:
אורורה מחשמלת ממש.

שכח וייס (העבודה):

הערב נלך לאופרה "אלקטרה".

אדוני היושב-ראש, אני מתנצל על שאני מדבר מכאן.

אדוני שר המשפטים, כבר הזכרתי פעם אחת ופעמיים, בדיונים שונים כאן בבית, פסוק הנטול מן המסורת המשפטית האנגלית, שהובא לספר התקדימים הישראלי באמצעות ערעור פלילי, ע"פ 1/48, הראשון, זה תקדים סילבסטר המפורסם. פסק-הדין נכתב אז על-ידי הנשיא זמורה. שם הוא ציטט אמירה חשובה מהמשפט האנגלי, שהפרוצדורה היא המגנה-כרטה של הנאשם. זה עיקרון חשוב מאוד, אני יודע שהוא גם נר רגליך. אני עוקב שנים אחרי פעולתך כשר המשפטים, כמשפטן, ואני רואה כך אחד הליברלים הבולטים במדינת ישראל, כמובן הטוב של המלה. על כן, דווקא ממך הייתי מצפה לזהירות מסיימת בחוק הזה.

אני בטוח שהגעתם למסקנה שיש צורך בחוק הזה, מתוך הפריקטיקה של המשפט. אבל, קיימת בהחלט אפשרות, שמניעת עדות של שותף לפשע, נאמר מהסיבה שכתב האישום משותף, יכולה להכביד מאוד על הנאשם. יתר על כן, קיימת כמובן גם אפשרות שהנאשם השני, בעדות שלו, כאשר יגיע תורו בכתב האישום המשותף, יפליל את השני.

על כן, אני חושב שכדאי מאוד להשאיר את העיקרון כפי שהוא היה קיים עד כה בדיני הראיות, מתוך הנחה שהשופטים רגישים מספיק כדי למנוע את הנוקים הנגרמים מן המצב הקיים, כאשר, לפי דעתי, הסכנות הכרוכות בשינוי המצב עשויות לפגוע פגיעה בלתי נחוצה בעיקרון החשוב הזה, שהפרוצדורה היא המגנה-כרטה של הנאשם.

על כן, הייתי ממליץ שתשקול מחדש את העלאת החוק הזה בפנינו. תודה רבה.

הי"ר ג' גדות:

תודה. חברי הכנסת יצחק לוי, מיכאל בריזה, מרדכי וירשובסקי ודוד ליכאי אינם נוכחים באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליקים העזני. אחריו, אחרון הנואמים — חבר הכנסת חגי מירום.

אליקים העזני (התחיה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטרף לדברי קודמי, רק אפרט במקצת. המפתח לבעיה מצוי בקטע של דברי ההסבר, שלא שמענו בדברי שר המשפטים. בדברי ההסבר כתוב כך: "במצב דברים זה אין מנוס אלא להמתין עד תום

מודאג מההצעה הזאת. היא נראית לי, ככל הכבוד הראוי, דבר שיהפוך לשיטה. כבר ברור לי שתהיה הפרדה סיטונית של תיקי אישום, והעול להחליט הועבר כאן לבית-המשפט; שיקול הדעת הועבר כאן לבית-המשפט, באופן שנראה לי מוזר.

אשר על כן, נראה לי שצריך לשקול את העניין. לא אוכל לתמוך בהצעת החוק הזו, ואינני בטוח שאני רוצה להצביע נגדה. על כן, אני מציע לאדוני השר לשקול את האפשרות שלא להצביע היום על הצעת החוק הזו. תודה.

היו"ר ג' גדות:

תודה. האם השר מבקש להשיב?

שר המשפטים ד' מרידור:

אני מבקש להשיב בפעם אחרת.

היו"ר ג' גדות:

השר מבקש להשיב בפעם אחרת. אני מודיע לכם, שלאור הודעתו זו של כבוד השר, הדיון בחוק מצד הדוכרים למיניהם הסתיים, רשות השר להשיב בפעם אחרת, ואז תתקיים גם ההצבעה.

ועכשיו אולי ההודעה המסכמת לאירועים המרטיטים שהתקיימו כאן היום. ההודעה היא, ששיבה זו מסתיימת. הישיבה הבאה תתקיים מחר, יום רביעי, כ"ד בשבט התשנ"ב, 29 בינואר 1992, לפי מניינם. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 12:20.

נוחה מן התיקון הנמצא כאן לפנינו. אני כן חושב שעדות של עד תהיה מגמתית, והוא עלול להשחיר את פני שותפו. אני כן חושב שיש פה סטייה משמעותית מהחיסיון מפני הפללה עצמית. כאשר מדובר על האינטרס של שיהוי בהליכים מול אינטרס שקשור בזכויות נאשם, אני חושב, בכל הוהירות הראויה, שצריך ללכת לטובת זכויות הנאשם.

כבוד השר, אני יודע עד כמה קשה מלאכת התביעה ועד כמה הפרוצדורה הקיימת מקשה את האפשרות להעלות שותף לעדות, אבל מה שמוצע בתיקון — — —

שר המשפטים ד' מרידור:

היום עושים את זה עליידי עד מדינה. מפסיקים הליכים.

חגי מירום (העבודה):

כן, אבל דעתך אינה נוחה מכך שהוא הופך עד מדינה, מפני שהוא אינו יכול לעמוד לדין בעצמו.

שר המשפטים ד' מרידור:

זה בדיוק העניין. גם היום העד מעיד נגד שותפו, אבל יש חסינות מדינה — — —

חגי מירום (העבודה):

זה ברור לי. השיקול ברור לי. יש כאן איזה ניסיון שלא לפטור מעונש דרך טכניקה שאינה נראית לי. עם זאת, אני